

biträder akademiska förvaltningen i ordnandet af dess ekonomi; af hvilket skäl jag blifvit ytterligare sporrad till motionens förnyade afgifvande, hvilken jag nu anhåller måtte blifva af en notarie uppläst.

Den nu afgifna motionen, N:o 345, blef härefter uppläst och bordlagd.

Sammanträdet afslutades kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

In fidem
H. Husberg.

Lördagen den 27 Februari.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Enligt hvad Herr Talmannen tillkännagaf hade Herr Statsrådet och Kommendören med stora korset af Kongl. Nordstjerne-orden, Friherre G. af Ugglas anmält sig till aflemnande af följande Kongl. Maj:ts nådiga Propositioner:

N:o 20, angående förändring i sättet för räntans och kronotondens utgörande; och

N:o 21, med förslag till utgiftsstater för skogsstyrelsen, skogsstaten och skogsläroverken, att gälla från och med år 1870.

Herr Talmannen förklarade, vid emottagandet af dessa nådiga Propositioner, att Kamraren skulle åt dem egna grundlagsenlig behandling.

§ 2.

Protokollet för den 20 Februari upplästes och godkändes.

§ 3.

Föredrogs Herr *Jöns Olssons* i Nordanå motion, N:o 345, om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t angående lösande efter medelmarkegångspris af arrendespanmålen från akademi-hemmanen i Upsala och Lund m. m.

Ordet begärdes af

Herr *Jöns Olsson*, som yttrade: Herr Talman! Mine Herrar! För att kunna göra åtskilliga förändringar i denna motion och rätta några misskrifningar, anhåller jag vördsamligen att få taga den tillbaka.

Vidare anfördes ej. På Herr Talmannens hemställen medgaf Kamraren att motionen finge af motionären återtagas.

§ 4.

Till handläggning förekom Stats-Utskottets Utlåtande N:o 23, angående beräkningen af Statsverkets inkomster.

Utskottets hemställan å sidan 2, angående förslagspriset å Kronans spannmål.

Bifölls.

Beräkningen af ordinarie eller ständliga inkomsterna.

Hvad Utskottet under ofvannämnda rubrik i 1:sta — 4:de punkterna yttrat och hemställt blef af Kammaren godkänt och bifallet.

Jemlikt Kammarens förut fattade beslut, skedde nu, näst före 5:te punkten af förevarande Utlåtande N:o 23, föredragning af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 23, *Litt. A.*, i anledning af väckta motioner angående upphörande af tionde för tillverkning af metaller; och blef Utskottets hemställan i sistnämnda Utlåtande bifallen.

Vid den därefter fortsatta föredragningen af Utlåtandet N:o 23, blefvo

Utskottets beräkningar i punkterna 5—17

Godkända.

Före behandlingen af 18:de punkten, om fyr- och båkmedel, blef, enligt derom förut fattadt beslut, till afgörande företaget Stats-Utskottets Utlåtande N:o 23, *Litt. B.*, i anledning af väckt motion, angående fyr- och båkafgiftens upphörande för fartyg, gående mellan inrikes orter och nedsättning för öfriga fartyg.

Härvid begärdes ordet af

Herr Wijk: Herr Talman! Mine Herrar! Man må hafva hvilka åsigtter som helst på det ekonomiska området angående de särskilda näringsarnes olika nytta för landet, så äro väl dock alla ense derom att skeppsfarten är en af Sveriges naturligaste näringar. Under sådana förhållanden är det ganska nedslående att se huru denna näringsgren för närvarande icke står i ett tillfredsställande förhållande till de goda materiella resurser landet för densamma erbjuder uti riklig tillgång på förträffliga hamnar, dugligt sjöfolk och goda materialier för skeppsbyggeri. Orsakerna härtill torde vara ganska många, dels inre och dels yttre, och till de sednare, hvilka först påkalla uppmärksamheten, hörer den tunga beskattning, som hvilar på denna näring. Den får i likhet med andra näringar bidra till den allmänna statsbevillingen, men måste dessutom bära en mängd lokala afgifter, såsom till hamnar m. m. samt slutligen äfven fyr- och båkafgifterna, som utgå med 84 öre för utrikes gående eller derifrån ankommande fartyg samt med 24 öre för däckadt och 6 öre för odäckadt emellan inrikes orter gående fartyg, allt per nyläst. Det var därför med särskildt intresse jag följde den af Herr Wærn i Första Kammaren väckta motionen om nedsättning i sistnämnda afgifter. Stats-Utskottet, som behandlat denna motion, har ansett sig på grund af frågans outredda skick icke kunna tillstyrka motionärens förslag. Men då nu af Herr Wærns, Utlåtandet bifogade, reservation framgå åtskilliga fakta och uppgifter, hvilka synas icke

förut varit för Stats-Utskottet kända, så vågar jag påkalla en förändring af Stats-Utskottets förslag. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på att dessa fyr- och båkatgifter utgå i ersättning åt Staten för dess skyldighet att uppföra och uppehålla fyrar, båkar, märken, prickar och dylikt till de sjöfarande tjänst, och sjöfarten har på samma gång blifvit försäkrad att dessa medel skola uteslutande för sådant ändamål användas. Enligt de uppgifter, som dels af Stats-Utskottet i dess Utlåtande och dels af Herr Wærn i reservationen blifvit lemnade, hafva inkomsterna af dessa afgifter på sednare tiden varit i ett ständigt stigande, så att då de under åren 1856—1858 i medeltal endast utgjorde 258,590 R:dr, uppgingo de deremot under åren 1865—1867 i medeltal till 675,865 R:dr och för lidet år 1868 hade de ytterligare stigit till 768,265 R:dr. Någon svårighet att nedsätta nämnda afgifter synes således icke vara för handen, och jag ber att få fästa uppmärksamhet derpå, att en nedsättning af dem icke har på den allmänna statsinkomsten annat inflytande, än att, om det något år skulle inträffa, att summan icke går upp till det belopp, som i riksstaten antagits, det möjligen kunde komma i fråga att genom ett statsanslag fylla bristen mot de derpå fastställda utgifter. Nu är dock en sådan brist icke gerna att befara, såsom af de i reservationen anförda siffrorna synas. Af fyr- och båkatgifterna, hvilka, såsom man vet, af Tullverket levereras till Lotskontoret och derifrån tillhandahålles Förvaltningen af sjöärendena, finnos vid 1868 ars slut hos Sjöförvaltningen reserverade medel till ett belopp af 476,789 R:dr 50 öre samt hos Statskontoret inestående ett belopp af 201,925 R:dr 50 öre till Sjöförvaltningen ännu icke levererade medel, således sammanlagt ett belopp af 678,715 R:dr 1 öre. Då nu Kongl. Maj:t af dessa medel anvisat ett belopp af 333,834 R:dr 24 öre till nya fyrar eller förändringar å äldre sådana m. m. under innevarande och följande år, så återstår en effektiv besparing af 344,880 R:dr 77 öre, hvilket synes vara ett tillräckligt belopp för att möta oförutsedda utgifter.

Såsom ytterligare stöd för påståendet att inga så särdeles trängande behof förefinnas, till hvilkas flyttande dessa medel ovilkorligen behöfva användas, må det tillåtas att hänvisa till Kongl. Maj:ts nådiga Proposition derom, att 180,000 R:dr af dessa överskottsmedel måtte användas till byggande af krigsfartyg. Hvad de löpande utgifterna beträffar, så uppgår den af Kongl. Maj:t för innevarande år fastställda stat för lots- och fyrinrättningen till 595,460 R:dr, under det att densamma för lidet år utgjorde 588,460 R:dr och näst föregående år 562,460 R:dr. Af allt detta visar sig således ganska klart, att en nedsättning af fyr- och båkatgifterna utan fara kan vidtagas till lättnad för sjöfarten.

Hvad särskildt inkomsten af den inrikes fyr- och båkatgiften angår, så kan den numera icke beräknas högre än cirka 30,000 R:dr årligen, ett jämförelsevis ganska obetydligt belopp. Tager man nu i betraktande att största delen af de fartyg, som användas för den inre skeppsfarten, göra ytterst korta resor, hvarunder de ofta endast i ringa grad komma i åtnjutande af fyr- och båkinrättningens förmåner; lägger man dertill att uppbärandet af afgifterna är förenadt med stora svårigheter och mycket besvär samt dessutom icke är underkastadt någon noggrannare eller under alla omständigheter verksam kontroll; och betänker man derjemte att de

fartyg, som sysselsätta sig med den inrikes sjöfarten, äro framför andra i behof af lindring i skatterna, så hemställer jag om det icke vore bäst och lämpligast att helt och hållet borttaga inrikes fyr- och båkafgiften. Derigenom uppkomme en minskning i tyr- och båkmedlen af högst 30,000 R:dr årligen.

Hvad åter den utrikes sjöfarten beträffar, så torde det icke kunna nekas, att fyr- och båkafgifterna för densamma jemväl äro ganska betungande i förening med de i flera hamnar tryckande lokala afgifterna. Såsom exempel vill jag nämna, att i den stad, jag representerar, var för några år sedan fråga om en direkt ångbåtskommunikation med Frankrike, hvilken dock icke kom till stånd, och största hindret utgjordes af de dryga fyr- och båk- samt hamnafgifterna; sålunda går ännu en stor del af importen från Frankrike en omväg öfver Hull. Att denna omvägen faller sig billigare kommer helt enkelt deraf, att trafiken på denna led besörjes af postångare, hvilka såsom sådana äro befriade från en stor del af nämnda afgifter. En nedsättning från 84 till 80 öre per nyläst kunna vi ganska väl unna den utrikes sjöfarten, och huru liten den må synas, länder den dock alltid näringen till nytta. En sådan nedsättning af 4 öre per nyläst skulle icke minska beloppet af fyr- och båkmedlen med mer än cirka 35,000 R:dr, äfvenledes ett ganska ringa belopp.

Båda de föreslagna minskningarne uppgå således till högst 65,000 R:dr tillsammans, och föga fara synes vara att medgifva desamma. Förlidet år skulle en sådan minskning hafva sänkt inkomsterna ifrån 768,265 R:dr till icke under 700,000 R:dr, och om man äfven antager att förra året var särskildt gynnsamt för dessa inkomster till följd af den då särdeles liffiga sjöfarten, så återstår i alla fall efter afdrag af 65,000 R:dr ifrån medeltalet af inkomsterna under åren 1865-1867 ett belopp af cirka 611,000 R:dr, då den af Kongl. Maj:t för 1869 bestämda utgiftsstat uppgår till 595,460 R:dr.

Med anledning af hvad jag sålunda haft äran anföra, vågar jag derföre vördsamt föreslå, att Kammarern i stället för den af Stats-Utskottet föreslagna åtgärden ville besluta en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om fyr- och båkafgifternas upphörande för den inrikes sjöfarten och deras nedsättande från 84 till 80 öre per nyläst för till utrikes ort gående eller derifrån ankommande fartyg.

Herr Ahlgren: Herr Talman! Mine Herrar! En af vårt lands naturligaste näringar är otvifvelaktigt sjöfarten, hvilken dock lider af en lika tryckande som, jag vågar påstå, olämplig och orättvis beskattning, på samma gång den äfven måste kämpa med en mängd andra missförhållanden, hvilka kunde och borde af lagstiftaren undanröjas. Ehuru både Riksdag och Regering måste anse denna näring vara af särdeles vigt och betydelse för vårt land, har dock föga eller intet gjorts för dess förkofran, utan tvärtom hafva under sednare åren på ekonomisk lagstiftningsväg utkomna förordningar, om icke hämmat, så åtminstone i viss mån visat sig hafva varit mindre förmånliga för fartygsegarne. Så till exempel 1865 års skeppsmättningsreglemente, om hvilket vid föregående tvänne riksdagar så mycket ordades och hvars brister då af så många påpekades; jag vill nu endast framhålla en dess bestämmelse, att fartyg, utan afseende å huru-

vida de undergått någon förändring i lästetal eller icke, likväl hvart fente år skola omnämas, hvarigenom icke allenast kostnad förorsakas fartygs-egarne utan ock — hvilket är ännu värre — fartygen, i afbidan på mätningen, hindras att under tiden begagna en möjligen inträffande gynnsam vind för afsegling till destinationsorten. Vidare har utkommit en skeppsklarerareförordning, i hvilken sjöfartens intressen icke heller hafva blifvit behörigen tillgodosedda; den stadgar till exempel bland annat, att då skeppsklarerare i vauliga fall anlitas, så är hans arvode bestämdt till $\frac{1}{10}$ à $\frac{1}{4}$ procent, men om fartygsbefälhafvare för afslutande af fraktaftal anlita honom, så åtnjuter han mäklarcourtagage med $2\frac{1}{2}$ à $3\frac{1}{2}$ procent, hvilken utgift drabbar fartyget.

Betraktar man saken ifrån en annan sida, så visa sig ännu mer nedslående förhållanden. Skeppsfarten kan icke floras med mindre än att intresset och hågen för skeppsbyggeriet lifvas; men hvad har nu Staten och Riksdagen gjort för detta sednare? Nästan intet! Då vid sista riksdagen Regeringen begärde ett anslag af 4,150 R:dr för undervisning i skeppsbyggeri vid navigationsskolan i Göteborg, så nedprutades det af Riksdagen till 4,050 R:dr. Man kan visserligen härvid påminna, att det finnes särskilda anslag för navigationsskolorna, men dessa hafva icke med skeppsbyggeriet något att skaffa, utan endast till uppgift att för handelsflottan bilda befäl och underbefäl; och om handelsflottan fortfarande minskas såsom den under sednare åren gjort, så blir befålet snart öfverflödigt. Då den Svenska handelsflottan år 1859 räknade 59,049 nylästers dräktighet, så hade den deremot år 1867 nedgått till 52,795; den stora förlust, som derigenom drabbat landet, ity att fraktförtjensterna minskats i förhållande derefter, på samma gång förminskningen i andra afseenden verkat menligt, ligger utom denna diskussion, hvarför jag dervid icke bör uppehålla mig; men beder emellertid att i förbigående få erinra om hurusom Norges handelsflotta under besagde tid betydligt tillväxt.

Med föregående uppgifter har jag velat påpeka några få af de flera olägenheter, hvilka skeppsredarne hafva att bekämpa; men då jag äfven yttrat, att vid sjöfarten vidlåder en orättvis och tryckande beskattning, får jag till ådagaläggande deraf hänvisa till det förhållande, att vår Svenska sjöfart för uppgifven eller beräknad inkomst såsom hvarje annan näring taxeras efter Andra Artikelens bevillning, samt att den ännu derut-öfver får vidkännas andra utgifter, bland hvilka den nu ifrågavarande fyr- och båkafgiften. Billigheten af denna sistnämnda afgift kan med skäl ifrågasättas, då sjöfarten såsom andra näringar bidrager så väl till Kronan som kommunen. Vill man nu anställa en jämförelse mellan hvad som blifvit åtgjort för sjöfartens befrämjande och de för andra näringar gjorda eftergifter, så blir denna jämförelse för sjöfarten ganska nedslående. Så till exempel har Riksdagen ansett sig kunna efterskänka åtskilliga skatter, såsom tackjernstionden, kopparräntan, svafvelbrukstionden, qvarn- och sågverksräntan. Nu är enligt Herr Wærns i reservationen omnämnda förslag endast fråga om att efterskänka omkring 65,000 R:dr till båtnad för ifrågavarande hitintills styfmoderligt behandlade näring, nemligen dels genom att borttaga fyr- och båkafgiften för inrikes sjöfarten, hvilken afgift högst belöper sig till 30,000 R:dr årligen, samt dels att nedsätta samma afgift för utrikes sjöfarten från 84 till 80 öre per nyläst, hvilket

gör en minskning af 35,000 R:dr. Jag skulle visserligen anse önskvärdt, att den sistnämnda afgiften kunde än ytterligare nedsättas, men detta torde dock möta en svårighet deruti, att nedsättningen kommer icke endast Svenska fartyg till godo utan äfven de främmande nationers, hvilka i detta afseende åtnjuta likställighet med Sveriges. Hvad Herr Wærn föreslagit synes endast vara en billig gärd af rättvisa, hvarigenom för fartygs-egarne ådagalades, att Riksdagen vill tillgodose sjöfartens intressen lika väl som andra näringars, hvilket hittills icke varit fallet; och hvad den af Stats-Utskottet föreslagna utredningen beträffar, så synes den mig icke vara behöflig, helst det visat sig att ett öfverskott af icke mindre än 344,880 R:dr 77 öre för närvarande finnes i händelse af behof vara för fyr- och båkinrättningens räkning tillgängligt. Således vill jag yrka afslag å Utskottets hemställan och i stället vördsamt anhålla, att Riksdagen ville fatta beslut i öfverensstämmelse med följande förslag, hvarå jag önskar proposition, nemligen: att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla ej mindre om afskaffande af fyr- och båkaafgiften af fartyg, gående mellan inrikes orter samt nedsättning i samma afgift från 84 till 80 öre per nyläst af fartyg, ankommande från eller afgående till inrikes orter, än ock att Kongl. Maj:t täcktes låta tillse huruvida uppbörden af sistnämnda medel må kunna förenklas.

Herr Björck: De föregående talarne hafva redan utredt den ställning, hvori sjöfarten i vårt land befinner sig. Det var en gammal åsigt, hemtad från jordbeskattningen, att sjelfva redskapet för näringarne kunde och borde beskattas. Man sökte derföre, genom tid efter annan utkommande bevillningsförordningar, på näringarne lägga en beskattning, motsvarande den som från äldre tider legat på jordbruket. Sålunda beskattades småningom jernhandteringen efter brukets förmåga af tillverkning och så äfven sjöfarten, som på detta sätt fick betala efter beskaffenheten af de redskap man använde i dess tjänst. Denna gamla åsigt fortfar ännu intill sednaste tiden, men då man nu i den gällande Bevillnings-förordningen belägger fartyg med en skatt, beräknad å inkomsten, har man bragt saken derhän, att skatt betalas för intrader, som till stor del utgöra en del af sjelfva kapitalet, ty skeppsrederi tillhör de företag, hvilka inom 6--10 år måste tjena igen förlagskapitalet, så vida icke hela affären skall anses misslyckad. Derföre gäller att se till hvad som i denna näring rätteligen bör beskattas, och icke, såsom nu, lägga på den en afgift, som icke någon annan näring bär eller förmår att bära. Visserligen bör den, såsom andra näringar, sjelf vidkännas utgifterna för de till dess nytta och bekvämlighet gjorda inrättningar och således äfven betala kostnaden för lotsar och fyrbåkar, men man bör derför icke ytterligare försvåra näringen. Då vi nu se omkring 700,000 R:dr årligen utgå för dessa inrättningar, så måste vi erkänna, att det blir en ganska tung beskattning på de genom konkurrensen nedsatta frakterna. Visserligen är det sannt att största delen deraf icke dräbbar inländska fartyg, emedan en stor del af vår handelsrörelse tyvärr bedrifves med utländska fartyg. Men handel och sjöfart äro så nära förenade med hvarandra, att hvad som drabbar den ena äfven med nödvändighet måste drabba den andra; höga kostnader för skeppsfarten göra äfven dyra frakter. Då således denna beskattning yt-

terst drabbar den Svenska produktionen, hvars alster utgöra de hufvudsakligaste föremålen för transporten, så måste man i alla fall erkänna att afgifter å sjöfarten äro för landet ganska betungande, och man bör därför se till att de i möjligaste mätto minskas. Särskildt kan anmärkas, att den Svenska sjöfarten, lika litet som handeln, borde draga alla utgifterna för fyrar, emedan af dessa icke alla äro afsedda endast för sjöfarten till och från Sverige, utan äfven till icke ringa del för den allmänna sjötrafiken. Kostnaderna för anstalter af denna beskaffenhet böra drabba landet gemensamt, men icke sjöfarten uteslutande. Äfven Stats-Utskottet har på grund af sin utredning, hvilken hufvudsakligen grundades just på de af reservanten meddelade sifferuppgifter, kommit till den öfvertygelsen, att i praktiskt hänseende intet hinder förefunnnes att nedsätta ifrågavarande afgifter; men då det sedan gällde att bestämma, hvilken och huru stor nedsättning egentligen borde göras, så framträdde olika åsichter; de flesta ansågo dock att nedsättning borde ega rum både för in- och utrikes sjöfarten. Riktigheten häraf kan icke förnekas. Men dervid möter dock den omständigheten att inrikes fyr- och båkafgifterna utgöra endast 28,000—30,000 R:dr om året, hvaremot uppbörden deraf ofta är förenad med sådana besvär, att, om desamma skulle i penningar uppskattas, såsom en del af dem också måste göras, det ofta skulle visa sig vara ur statsekonomisk synpunkt klokare att efterskänka än att uppbära dem. Det är mer än sannolikt att uppbörden i många fall skall kunna kosta mer än det belopp, hvartill sjelfva afgifterna uppgå. Så t. ex. är en skeppare skyldig att, om han både lastar och lossar å ort, der tullkammare icke finnes, betala afgiften till närmast lossningsorten boende tullbetjent eller lotsålderman. Denne sednare åter är skyldig infinna sig på lossningsorten, hvarför resekostnaden lätt kan stiga till högre belopp än den afgift, som skall uppbäras. Följden blir också den, att afgiften i dessa fall sällan uppbäres. Sålunda torde det vara skäl att helt och hållet afskaffa denna afgift, då ju sjöfarten i sin helhet är den, som här bör gynnas, icke en och annan skeppare. Jag har följaktligen intet emot att förena mig med Herr Ahlgren, dock skulle man måhända kunna på något lämpligt sätt sammanjemka de olika meningarne, om man, exempelvis, i den underdåniga skrifvelsen anhölle om upphäfvande af den inrikes och nedsättning i den utrikes fyr- och båkafgiften, så vidt ske kunde.

Detta skulle, på det hela taget, innebära detsamma som Herr Wærns förslag, fastän icke så direkt och positivt. Jag vill dock ej yrka proposition å detta mitt förslag, men om ytterligare någon talare skulle uppträda och anse detsamma lämpligt, så förbehåller jag mig att då få framställa en närmare formulering deraf.

Herr Kallstenius: Herr Talman! Mine Herrar! Det förslag, som här framställes af Stats-Utskottet, tror jag icke det är så farligt att gå in på. För att nu med ens ställa frågan på sin rätta ståndpunkt, ber jag Eder, mine Herrar, noga observera, att med dessa fyr- och båkafgifter förhåller det sig så, att Kongl. Maj:t ensam bestämmer deras belopp. Han eger nemligen att, utan Riksdagens hörande, dels höja, dels sänka

afgifterna efter som han finner med fyr- och båkinrättningens behof öfverensstämmande, och då finner jag det onödigt af Riksdagen att i detta afseende framlägga någon opinion inför Kongl. Maj:t; men jag anser det icke allenast onödigt utan äfven oriktigt, ty den gifna konsekvensen deraf skulle vara. att om t. ex. vid nästa riksdag ett berättigadt förslag inkomme om anslag till fyrar, lotsfartyg och sådant som icke af fondens egna tillgångar kunde fyllas, hvad ville Riksdagen då svara, om den nu uti underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t skulle hemställa om en nedsättning i dessa afgifter och den således, om och indirekt, föranledt till en minskning uti titelns inkomster? Jo, den måste då antingen bifalla eller ock göra sig skyldig till en inkonsekvens och säga: "vi hafva icke råd", äfven om den skulle fullkomligt inse och erkänna behofvet af ett sådant anslag. Sådant måste vi noga taga oss till vara för. Stats-Utskottet har, såsom äfven motionären, föreslagit, att Riksdagen uti underdånig skrifvelse skulle anhålla, det Kongl. Maj:t efter skedd utredning täcktes tillse om någon ytterligare lindring kunde göras till förmån för sjöfarten; och jag frågar om det väl kan anses att man gör orätt, när man först vill se till om de för denna näring nödiga inrättningarnes behof och utgifter tillåta någon minskning i de dem tillkommande afgifterna? Det är likväl icke så lätt för enhvar att göra en sådan undersökning eller utredning, som utan tvifvel Kongl. Maj:t allenast kan åstadkomma fullt riktig och tillförlitlig. För egen del har jag nu använt någon tid på ett försök att se efter och göra en beräkning öfver hvad i detta afseende kan behövas, och jag har funnit att det är icke så litet. Ehuru jag vet att det är besvärligt att höra siffror, så ber jag dock att här få framlägga en uppgift på åtskilliga för sjöfartens säkerhet och bekvämlighet å sednare tider vidtagna anstalter, hvarför kostnaderna af de till lots- och fyrväsendet anslagna medel utgått, utan att dessa anstalter varit af Regeringen omedelbart anbefallda eller af Lotsdirektören föreslagits.

På framställning från Norsk sida anlades 1849—1850 tvänne fyrar å Koster för	75,000: —
På dito af Rikets Ständer, i anledning af motion derom i Bonde-Ståndet, anlades en ledfyr 1850 å Näs-kubben	3,977: —
På dito af i Riks-stånden väckta motioner fyrarne å Fjuk i Wetteren	9,533: —
och Hjortens udde i Wenern (1852)	9,228: —
På dito af Handelsfullmäktige i Calmar öfvertogs och ombyggdes år 1854 Grimskärs fyr för	7,409: —
och ombyggdes densamma år 1865 för	15,871: —
På dito af sjömansföreningen i Arendal uppfördes 1855 en känningsbåk å Svenska Högarne för	2,814: —
samt större, dyrbarare flaggprickar på Finn- och Grundkallegrunden	1,645: —
På dito af Rikets Ständer på grund af enskilda motioner uppfördes 1858—1859 två fyrar å Gottska Sandön för	136,322: —

På framställning från Englands sida uppfördes 1854 ytterligare ett fyrorn å Winga	23,915: —
På dito af enskild motionär hos Ridderskapet och Adeln, beviljades 1858 till sjömärken norr om hufvudstaden	16,000: —
På dito af sjömansföreningen i Arendal utlades 1859 ett fyrfartyg å Finngrundet för	74,354: —
och år 1864 ett å Grundkallen för	97,817: —
På dito af Rikdens Ständer till följd af enskild motion uppfördes år 1859 och 1860 å Björnen 2 fyrar för	17,535: —
å Bjuröklubb 2 fyrar	45,316: —
” Bremö ”	63,569: —
” Lungö ”	37,004: —
” Agö ”	17,151: —
På dito af Rikdens Ständer utlades år 1866 i Calmarsund å Utgrunden ett fyrskepp för	104,831: —
och anlades år 1865 Borgholms fyr för	15,989: —
Ispeudds fyr för	14,518: —
På dito af åtskilliga ångfartygsegares m. fl. enskilda förslag beviljade Kongl. Maj:t 1867 till 3 ledfyrar och 3 sjömärken i farleden Södertelje—Mem tillsammans	18,186: —
Genom Kongl. Bref af den 12 December 1862 beviljades för fyranläggningar i Lurö skärgård	22,400: —
Summa	829,484: —

Detta utgör en liten ganska nätt summa!

Dessutom ävägabringas årligen, isynnerhet inom Stockholms, Norrköpings och Öregrunds lotsfördehningar, känningsbåkar, större bojar, tornflottar samt andra fasta och flytande sjömärken, nästan uteslutande, till följd af ångfartygsbefälhafvares framställningar, hvilket allt blefve för vidlyftigt att här omorda, men hvilket betydligt tillökar de årliga utgifterna; men den nyss angifna summan faller med ej mindre än 43,657 R:dr på hvarje af dessa förgångna 19 år.

Innan fyr- och båkmedlen, den *enda* inkomst, som är anslagen till lots- och fyrväsendets underhåll och utvidgande, genom Kongl. Kungörelsen den 4 Maj 1858 förhöjdes, kunde besparingar till byggande af nya fyrar och andra säkerhetsanstalter mycket sällan och endast med långa mellantider åstadkommas, hvadan, om någonting i den vägen ifrågakom, Handels- och Sjöfartsfonden måste anlitas.

För närvarande äro förslag väckta och af Kongl. Maj:t pröfvade om fyranläggningar vid Rödkallen utanför Luleå, å Ölands östra kust, i farleden vid Carlskrona, i Tylöbugten vid Halmstad, samt ett fyrfartyg vid Dämman i Calmarsund, till hvilka arbeten medel ännu ej anvisats, men kostnaderna äro förslagsvis beräknade till omkring 340,000 R:dr; dessutom har Kongl. Maj:t medgifvit att under detta och påföljande år få utföras:

Nybyggnad af ledfyr vid Carlskrona,
Reparation och påbyggnad m. m. å Landsorts fyr,

Reparation m. m. å Korsö fyr,

Ny fyr vid Arholma-inloppet,

Förändring af Utklippans fyr,

Ny fyr å Hanö utanför Carlshamn,

Anskaffning af nytt reservfartyg af jern, samt

Nybyggnad af ett mindre boningshus för lotsåldermannen i Marstrand, för hvilket allt kostnaden beräknats till 329,900 R:dr. Äfvenså är en motion om utrustning af ett lotsfartyg vid Skagen ingifven till denna Riksdag. Dessa sednast anförda båda summor utgöra tillsammans 669,900 R:dr. Nu finnes, såsom föregående talare äfven omnämnt, icke mer än omkring 344,800 R:dr reserverade från föregående år.

Alltså, och för så vidt alla dessa behof äro berättigade och nödvändiga att fylla, så skulle det redan nu fattas medel till deras fyllande. Om då Riksdagen onödigtvis och i vidsträcktare mån än Utskottet föreslagit, och som jag för min del finner redan nog mycket, lägger sig i denna sak och ställer sig såsom solidarisk därför, hvad händer? Jo, att de af dessa anläggningar intresserade, som, sålänge de endast från ifrågavarande titels öfverskottet hade att förbida hjälp, tåligt och af gammal vana väntat, sedan väl knappast skulle gifva sig tid att vänta, utan säkerligen komma att år för år bestorma Riksdagarne med anslagsfordringar dertill. Om dessutom det nu föreslagna lotsfartyget vid Skagen också måste anses vara ett behof, som till sjöfartens nytta skall fyllas, så har man deruti ett ytterligare skäl att afvakta en fullständig utredning, innan man befattar sig med afgifternas nedsättande. Man säger visserligen att vår inhemska sjöfart behöfver få lindring, och äfven jag önskar att så måtte ske, men man öfverdrifver allt för mycket, om man tror att den nu föreslagna lindringen skulle kunna blifva för densamma af så stort inflytande. Nu vet man att inrikes fyr- och båkaafgifterna på sednare åren uppgått till 28,000 å 29,000 R:dr, men faller detta belopp ensamt på Svenska fartyg? Nej! De fartyg, som bedrifva den inre trafiken, äro till stor del Norska, och hvad gör man då, om man borttager eller minskar inrikes fyr- och båkaafgiften? Jo, man hjälper, om ock icke egentligen utrikes fartyg, så åtminstone icke, såsom i motionen säges, Svenska fartyg. Hela nedsättningen belöper sig i alla fall icke till mera än högst omkring 30,000 R:dr, och dermed tror man att vår Svenska sjöfart skulle vara upphjelp? Men vore den i verklighet ställd på så klena fötter, så är den i sanning föga afseende värd.

På de skäl, jag nu haft äran anföra, tror jag således att Riksdagen handlar klokast och riktigast, om den, såsom Utskottet föreslår, underdånigst anhåller att Kongl. Maj:t efter föregående utredning af lots- samt fyr- och båkinrättningarnes behof och utgifter täcktes taga i nådigt öfvervägande, huruvida uppbördan af ifrågavarande afgift må kunna förenklas samt om icke samma afgift, företrädesvis den, som utgår för den inhemska sjöfarten, må kunna ytterligare nedsättas, och jag anhåller därför vördsamt om bifall till detta Stats-Utskottets förslag.

Herr Friherre Gripenstedt: Herr Talman! Mine Herrar! Det förekommer mig verkligen oväntadt att Stats-Utskottet lemnat ett så svagt understöd åt Herr Wærns motion, hvilken dock synes mig väl förtjena

mera afseende. Redan af föregående talare har det blifvit ådagalagdt, att dessa afgifter äro att betrakta blott och bart såsom anslag för vissa bestämda ändamål och att följaktligen deras belopp bör begränsas efter behovet för dessa ändamål. Nu har emellertid visat sig under en lång följd af år att afgifterna varit större än som för ändamålet erfordrats. Utskottet, och framför allt en af reservanterna, har uppgifvit siffror, som icke behöfva upprepas, men som utvisa att temligen stora besparingar finnas reserverade på detta anslag. Jag må likväl säga att jag icke rätt kan förklara, huru det kommer sig att beloppet af denna reservation, ehuru ganska betydligt, likväl icke är ännu större. Enligt den sist afslutade Rikshufvudboken för 1866 är nemligen reservationen på detta anslag vid slutet af året upptagen till ej mindre än 1,261,823 R:dr; vid slutet af 1865 utgjorde den 1,223,630 " och 1864 1,122,317 "

med ett ord: det uppkomna öfverskottet på detta anslag har varit högst betydligt, och under de sista fem åren, för hvilka räkenskaperna lemna upplysning härom, har behållningen varit i ständigt stigande. Nu finner man visserligen af de uppgifter, som lemnats af reservanten, hvilken på vederbörlig ort gjort sig underrättad om förhållandet, att dessa besparingar äro betydligt mindre; och som jag antager att hans uppgifter äro exakta, kan jag icke förklara den stora skillnaden på annat sätt än att under de sednaste åren många nya, kostsamma företag kommit till utförande, hvilket då i sin mån bör komma att minska behovet för framtiden. Men såsom ett obestriddigt faktum kvarstår i allt fall, att det finnes ganska betydliga öfverskott på detta anslag; och att dessa öfverskott framdeles skola komma att ännu mera ökas, har man rätt att antaga, då man tager i betraktande den hastiga och stora tillväxt, hvaruti anslagssumman eller fondens inkomster befinna sig.

Dessa inkomster voro nemligen beräknade:

År 1855 till endast	142,550 R:dr.
" 1858 " "	219,900 "
" 1861 " "	240,000 "
" 1864 " "	362,000 "
" 1867 " "	616,000 " och

upptagas nu till 650,000 R:dr. Anslaget har sålunda varit i ett oupphörligt och starkt stigande och fastän utgifterna å denna inkomsttitel nu äro mycket större än förr, hafva dock af dessa medel bildats ganska betydliga reservationer. Men då ändamålet med fyr- och båkaafgifterna icke är och icke får vara annat än att uppfylla de behof, hvartill de blifvit afsedda, så synes det mig vara tydligt att, när ett mindre belopp är der till tillräckligt, afgifterna böra jemkas och ställas i förhållande till de befintliga behofven. Detta är, mine Herrar! icke något annat än enkel rättvisa. Jag hör icke till dem som mycket yrka på så kallad uppmuntran och understöd för vissa näringar, ty jag hyser alltid farhåga för att sådant understöd tages från en annan näring, som derigenom förnärmas i sina rättigheter och intressen. Men den ifrågavarande nedsättningen leder ej till annat än att göra rättvisa åt en näring, som, liksom hvarje annan, derpå har giltigt anspråk och som dessutom är i behof af en med rätt-

visa

visa förenlig lättnad i afgifter. När sålunda motionären efter mitt om-döme klart och tydligt ådagalagt, att den föreslagna lindringen i afgifter för den inrikes sjöfarten utan äfventyr kan beviljas, så anser jag, att Riksdagen borde hos Kongl. Maj:t i underdånig skrifvelse anhålla, icke blott att det måtte tillses *hurvida* dessa fyr- och båkafgifter af fartyg, gående mellan inrikes orter, kunde afskaffas, utan äfven *att* så måtte ske. Den underdåniga skrifvelsen borde alltså enligt min tanke i denna del innehålla en positiv framställning. Men jag anser äfven att, på sätt motionären derjemte föreslagit, en nedsättning i dessa afgifter jemväl för fartyg, ankommande från eller afgående till utrikes orter, bör ega rum. Men då jag i denna del ej är fullt förvissad om, till huru stort belopp nedsättningen lämpligast borde ske, skulle jag vilja göra denna begäran beroende af Kongl. Maj:ts pröfning af förhållandena. Jag kan således icke fullkomligt instämma i en föregående talares positivt uttryckta begäran om nedsättning i afgifterna för den utrikes sjöfarten från 84 till 80 öre per nyläst, utan önskar helst att den underdåniga skrifvelsen i denna punkt blott anhölle om nedsättning, "så vidt ske kan". Med denna obetydliga jernkning tror jag, att Kammarerna lämpligast borde förena sig i en underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t af det innehåll, som af Herr Ahlgren blifvit framställt.

Jag anhåller alltså om proposition å detta sålunda modifierade förslag.

Herr Carl Ifvarsson: Det är en naturlig önskan, att alla näringar böra åtnjuta en behöflig uppmuntran; men frågar man sig, hvem som skall bestå denna uppmuntran, så kommer man slutligen derhän att de allesammans skola hjälpa hvarandra, hvadan orättvisan drabbar i samma förhållande som utgifterna stå till inkomsterna. Detta gör att man måste gå varsamt till väga både i afseende å uppmuntran och eftergifter. De nu ifrågavarande afgifterna beröra, såsom äfven blifvit anfördt, den ordinarie statsregleringen, under hvilken både inkomster och utgifter äro upptagna till samma belopp. Man måste medgifva, att, om en brist skulle här vid lag uppstå, man i fråga om anslag skulle ha svårt att neka, och innan man nedsätter den taxa, som bestämmer uppbörden, så bör man hafva klart för sig, om man kan undvara de afgifter om hvilkas afskaffande fråga nu är. Man påstår, att denna fond är tillräckligt stor, äfven om nedsättning i dessa afgifter beviljas; men förbättring af fyrväsendet och öfriga extra utgifter, som äro anvisade å denna fond, tillväxa oupphörligt. Man ser af ett Tillfälligt Utskotts Utlåtande, att fråga är om ett lotsfartygs byggande och förläggande under Skagen; hvarifrån skola väl medel tagas härtill, om dessa afgifter minskas. Motionären sjelf har vid behandlingen af andra ämnen kommit till ett annat resultat än det, som han åsyftar med den nu föreliggande motionen. Vid behandlingen af anslaget från denna fond för krigsfartygs byggande anförde han, att det icke var lämpligt att dertill använda medel från denna fond, som var afsedd för andra ändamål. Han föreslog deremot sjelf, att af öfverskottet å dessa fyr- och båkmedel å Riksgälds-kontoret öfverföra en del för att stå såsom reservationsanslag. Således synes han sjelf hafva varit mycket tveksam, huru dessa öfverskott lämpligast böra användas, och Utskottet har, likasom han, ansett att man

bör gå varsamt till väga i fråga om ytterligare nedsättningar i dessa afgifter. Under sådana förhållanden yrkar jag, i likhet med Herr Kallstenius, att man må nöja sig med det slut, hvartill Utskottet kommit, intill dess sig visat, huruvida dessa inkomster möjligen i framtiden kunna blifva otillräckliga för de dermed afsedda ändamål. Utskottet hemställer nemligen, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida uppbörden af ifrågavarande afgift må kunna förenklas, samt om icke samma afgift, företrädesvis den, som utgår från den inhemska sjöfarten, må kunna ytterligare nedsättas eller till jemnare belopp bestämmas. Jag tror icke att man för närvarande bör gå längre i sina önskingar i afseende å denna fråga; och yrkar jag följaktligen bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Witt: Oaktadt jag för min del på det lifligaste intresserar mig för skeppsfarten och skeppsbyggeriet och, i likhet med ett par föregående talare, på det högsta beklagar det lägervall, hvaruti dessa näringar för närvarande befinna sig, och att så litet blifvit gjordt för deras upphjelpande, kan jag dock icke annat än anse det vara välbetänkt af Stats-Utskottet att icke direkt föreslå en nedsättning, hvilken kanske, när man pröfvade densamma, icke skulle befinnas vara verkställbar, utan anser jag det riktigare att hos Kongl. Maj:t begära en undersökning i ämnet. Det såges visserligen att stora årliga besparingar nu uppstått på detta anslag, men jag hemställer dock, om icke i ett land med så vidsträckta kuster som vårt och hvarest många fyrar och andra dyra inrättningar för sjöväsendet finnas, det lätt skulle kunna inträffa, att på en gång många dylika inrättningar påkallade ombyggnader och reparationer, och huruvida det ej då kunde hända, att några års besparingar för sådant ändamål ginge åt, om de ens blefve tillräckliga. Jag vet icke heller, om det är fullt rättvist, att borttaga denna afgift för den inrikes sjöfarten, ty då skulle det förhållandet inträffa, att de sjöfarande, som icke trafikera de inre farlederna utan endast behöfva fyrar och sjömärken på kusterna ändock skulle bidra till uppförande af fyrar å Sveriges insjöar. Detta är icke rättvist om, såsom erkändt är, hvarje näring bör i och för sina behof beskattas. Stats-Utskottet har icke förnekat behovet af en nedsättning uti dessa afgifter, utan blott föreslagit att denna nedsättning måtte föregås af en fullständig utredning, om hvilka nedsättningar som må anses behöfliga och riktiga; och jag får derföre tillstyrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr P. Olsson: Äfven jag delar den åsigt, att afseende bör fästas vid Svenska skeppsfartens förkofran och att densamma bör understödjas, men just derföre ser jag mig föranlåten uttala enahanda åsichter med näst föregående talaren, men hvilka stå i strid med de meningar, åtskilliga föregående talare hyllat. Det har blifvit sagdt att dessa fyr- och båkafgifter äro stora och tryckande och till följd deraf menligt inverka på skeppsbyggeriets uppblomstring. För min del tror jag icke att så är förhållandet. För att bedöma saken torde det icke vara tillräckligt att göra slutsatser med anledning af de öfverskott dessa afgifter lemna för ett eller flera år, utan bör man väl undersöka i hvad mån desamma kunna vara betungande för den enskilde skeppsredaren.

Hvad således till en början angår den inrikes skeppsfarten, så bedrifves denna hufvudsakligen med mindre fartyg, hvilka, enligt Kongl. Kungörelsen den 11 April 1867, så till vida blifvit befriade från fyr- och båkafgifters erläggande, att fartyg och båtar, däckade under nio nylästers och odäckade under tolf nylästers drägtighet, slippa erlägga fyr- och båkafgifter. Också hafva fyr- och båkafgifterna för den inrikes sjöfarten åren 1867 och 1868 icke uppgått till högre belopp än 30,000 R:dr årligen. Äfven om man nu antager, att fartyg, bedrifvande den inrikes skeppsfarten, i fyr- och båkafgift erlägga 24 öre för hvarje läst, så skulle, med antagande att fartyget håller mera än 12 läster, t. ex. 15 läster, i hvilket fall fartyget vanligen gör längre resor, den afgift som i fyr- och båkafgift skulle erläggas, komma att uppgå till allenast femton gånger 24 öre. Jag frågar om en dylik afgift kan anses betungande? För min del kan jag således icke inse att dessa afgifter inverka betungande på den inrikes skeppsfarten.

Hvad åter angår den utrikes skeppsfarten, så har man föreslagit en nedsättning af 4 öre för hvarje nyläst. Då jag nu föreställer mig, att de fartyg, som bedrifva denna skeppsfart, vanligen innehålla omkring 50 nyläster, så skulle den ifrågasatta nedsättningen blifva fyra gånger 50, d. v. s. 2 R:dr. Jag frågar om ett dylikt belopp skall kunna anses inverka på denna skeppsfart, så att för ett fartyg som går emellan England eller Frankrike och Sverige, denna afgift af 2 R:dr skulle kunna något betyda? Gå vi till de större fartygen af t. ex. 100 nylästers drägtighet, så skulle den ifrågasatta nedsättningen för dessa fartyg belöpa sig till 4 R:dr, och jag frågar äfven då, om för dessa fartyg denna afgift kan anses utgöra något från eller till? Hvad slutligen angår ångbåtar, af hvilka de största vanligen uppgå till 200 nyläster, så, och med afseende å de stora kostnader i öfrigt dessa båtar draga, vågar jag hemställa, om de skulle hemta någon verklig fördel af en nedsättning utaf 8 R:dr.

Men det är icke blott från denna synpunkt saken bör betraktas, utan böra vi besinna, att skeppsfarten på Sverige, huru beklagligt detta förhållande än är, hufvudsakligen bedrifves af utländska fartyg. Hvertill skulle då den ifrågasatta nedsättningen tjena? Jo! att arbeta till förmån mera för den utländska än den inrikes skeppsfarten. Icke heller ur denna synpunkt kan således dessa afgifters afskaffande eller nedsättning försvaras. Det har blifvit sagt, att en mängd andra afgifter betunga den Svenska skeppsfarten; och har en föregående talare såsom exempel anført, att enligt gällande skeppsklarerareförfattning skulle erläggas 3 procent inklarerareafgift. Detta beror på ett väsendtligt misstag, ty hvem som helst är berättigad att inklarera fartyg, så att skepparen härom kan träffa öfverenskommelse med hvem han behagar, hvarigenom tillfälle beredes att i betydlig mån nedpruta dessa 3 procent, och kan jag äfven upplysa, att i de flesta hamnar en så hög skeppsklarerareafgift icke erlägges. Vidare har det blifvit yttradt, att dessa afgifter ursprungligen tillkommit för att underlätta skeppsfarten, hvilket äfven onekligen så förhåller sig, liksom det äfven är känt, att flera nya fyrar äro af behofvet påkallade, äfvensom framställning blifvit gjord om förläggande af ett fyrskepp vid Skagen, hvilket sednare i så fall, såsom man lätt kan förstå, kommer att kosta icke obetydliga summor; men derest nu förslaget rörande

nedsättning af dessa fyr- och båkafigter antages och framdeles skulle visa sig, att skeppsfarten komme i behof af understöd, är det då antagligt att Riksdagen äfven beviljar ett dylikt understöd? För min del betviflar jag detta, och är det just till följd af dessa tvifvelsmål, som jag i den Svenska skeppsfartens eget intresse påyrkar dessa afgifters bibehållande; så att en fond må uppstå, hvarifrån Kongl. Maj:t, utan afbidan på Riksdagens beslut, må kunna vid förefallande trängande behof bevilja understöd. Jag för min del hemställer derföre, att Kammaren måtte lemna sitt bifall till det slut, hvartill Utskottet i denna fråga kommit, helst detsamma icke i någon mån omöjliggör nedsättningar i dessa afgifter, derest Kongl. Maj:t skulle finna, att sådana nedsättningar utan olägenhet kunna ega rum; och är det äfven från denna synpunkt betraktadt, som jag sväriligen kan inse hvarför man skulle afvika från Utskottets i ämnet afgifna förslag.

Herr Grefve Posse: Jag vågar fästa den föregående talarens uppmärksamhet å vigten och betydelsen af skeppsrederiet bland landets näringar äfvensom å det sorgliga förhållandet, att denna näringsgren på sednare åren är i tillbakagående. Dessa omständigheter hafva föranlett Utskottet att taga i öfvervägande huruvida ej någon lättnad kunde beredas för denna industrigren, och har Utskottet trott sig icke kunna gå längre i frågan, än att till Kongl. Maj:t ingå med hemställen för att, efter föregående utredning af förhållandena, af Kongl. Maj:t erhålla något förslag i ämnet vid en kommande riksdag. I Utskottet var jag af den mening, att Utskottet måhända nu redan kunnat göra hemställen om upphäfvande af afgifterna för den inrikes sjöfarten; men jag tror likväl, att föga vigt ligger uppå, om Riksdagen beslutat i sådan riktning, eller i den syftning Utskottets nu afgifna förslag antyder. Jag skulle för öfrigt icke hafva begärt ordet i denna fråga, om icke en ledamot från Södermanlands län under diskussionen uttalat en sats, som jag anser mig nödsakad bestrida, då han nemligen yttrade att det skulle bero på Kongl. Maj:t ensamt att afgöra denna fråga. Så till vida har han visserligen rätt, att det beror på Kongl. Maj:t att göra taxan å dessa afgifter högre eller lägre, men Riksdagen tillkommer det deremot att bestämma om dessa afgifter fortfarande skola utgå eller icke.

Herr Bergström: Det förhåller sig visserligen så, som en ledamot från Södermanlands län nyligen antydde, att det ankommer, icke på Riksdagen, utan på Kongl. Maj:t, att höja eller sänka ifrågavarande afgifter. De finnas nemligen icke uppräknade i 60 § af Regeringsformen, som bestämmer hvad till bevillningar bör räknas, utan äro tvärtom i 3 § i ansvarighetslagen för Stats-Rådets ledamöter uttryckligen undantagna från afgifter af bevillnings natur och hänförda till sådana afgifter, hvilkas föremål äro inrättningar till enskildas gemensamma nytta och beqvämlighet. Men af detta förhållande kan jag dock icke hemta anledning att biträda de konsekvenser, samme ledamot deraf velat draga, att det nemligen icke skulle tillkomma Riksdagen att afgifva en opinionsyttring i ämnet. För min del anser jag tvärtom 89 § Regeringsformen vara tydlig och klar derutinnan, att Riksdagen eger att, i fall som detta, anmäla sina önsknin-
gar, de må vara mer eller mindre bestämdt formulerade.

Hvad nu sjelfva saken angår, så ställer jag mig i likhet med Herr Friherre Gripenstedt på rent rättslig grund och finner dervid, att, då dessa afgifter tillkommit för ett visst ändamål, desamma icke böra sättas högre än som behöfves för detta ändamåls ernående, samt att, om öfverskott uppstår, afgifterna böra i förhållande derefter minskas eller åtminstone öfverskottet användas uteslutande till det ändamål, som med dessa afgifter ursprungligen varit afsedt. Denna grundsats har icke blifvit iakttagen i Kongl. Maj:ts nädiga Proposition angående Statsverkets tillstånd och behof, hvori föreslås att 180,000 R:dr af befintligt öfverskott å fyr- och båkmedlen må användas till byggande af krigsfartyg.

Af de flera förslag, hvilka under den förutgående öfverläggningen blifvit framställda, har Herr Friherre Gripenstedts ett bestämt företräde, hvarföre jag gerna skulle vilja biträda detta; men då en stor del af de upplysningar, reservanten Herr Wærn från vederbörande embetsverk erhållit och i sin reservation meddelat, icke varit för Utskottet tillgängliga då Utskottets Betänkande uppsattes och det i allmänhet är äfventyrligt att Kammaren i frågor, hvilkas afgörande betingas af sifferberäkningar, omedelbart besluter utan den säkerhet mot felräkning, som genom förutgående utredning af Utskott vinnes, dristar jag hemställa, att Kammaren ville till förnyad behandling af Utskottet återförvisa förevarande fråga.

Herr Statsrådet Thulstrup: Det är bekant, att Rikets Ständer för omkring tolf år sedan uti en längre framställning till Kongl. Maj:t fästade uppmärksamheten på det bristfälliga och otillfredsställande skick, hvaruti Svenska fyr- och lotsväsendet då befann sig.

Fyrväsendet ansågs erfordra en betydlig utvidgning, och till afhjelpande af de angelägnaste behofven anslogos särskilda medel — uppgående till omkring 360,000 R:dr — till byggande af fyror, anskaffande af fyrfartyg och anbringande af en mängd sjömärken för kust- och inomskärsseglingens behof. För det framtida underhållet af dessa fyror, fyrfartyg m. m. anslogos inga särskilda medel, utan borde de för bestridandet af underhållskostnaderna erforderliga tillgångarne "genom en förändrad reglering af fyr- och båkafgifterna" kunna beredas.

Lotsväsendet ansågs vara mycket bristfälligt, lotspersonalens lönevilkor för små och lotstaxorna för låga med afseende på lotsarnes svåra och ofta lifsfarliga tjänstgöring.

Med anledning häraf höjdes kort härefter, 1858, fyr- och båkafgifterna äfvensom lotstaxorna till de belopp, hvartill de finnas i 1862 års lotsförordning upptagna och hvarvid de sedermera hufvudsakligen varit bibehållna.

I sednare tider har, såsom känt är, fyr- och båkmedels-inkomsten oafkortad blifvit anslagen till lots- och fyrinrättningens behof. Från dessa medel hafva i främsta rummet utgått hvad som fordrats för det helas vidmagthållande, och kostnaden derför har, i öfverensstämmelse med fastställda underhållstater, blifvit bestridd. Då inkomsten öfverstigtit nyssnämnda kostnad, har öfverskottet blifvit användt till fyrväsendets utvidgning i den mån tillgångarne sådant medgifvit. Tid efter annan hafva icke oväsentliga nedsättningar och fritagelser egt rum. Jag får i detta hänseende erinra om Kongl. Kungörelserna den 12 Februari 1861, den 11

April 1867 och den 31 December 1868, vid hvilkas bestämmelser jag nu desto mindre behöfver uppehålla mig, som de torde få förutsättas vara allmänt kända och dessutom finnas i Utskottets Betänkande antydda.

Uti den motion, som vid denna riksdag blifvit väckt och är föremål för Stats-Utskottets nu förevarande Betänkande, hafva ytterligare nedsättningar blifvit begärda och ansetts böra bestå deruti: 1:o) att fyr- och båkafgiften af fartyg, gående emellan inrikes orter, måtte afskaffas; och 2:o) att lots- och fyrinrättningens behof för den närmaste framtiden måtte utredas och att, om dessa behof icke uppgå till det belopp, som af fyr- och båkmedlen "kan beräknas" inflyta, ifrågavarande afgift af fartyg, ankommande från eller afgående till utrikes ort, måtte "i förhållande nedsättas".

Vid bedömandet af frågan huruvida dessa fordringar kunna uppfyllas, måste i första rummet tillses om tillgångarne sådant medgifva. Förhållandet dermed är ganska enkelt och den ekonomiska ställningen lätt förklarad; den finnes redan till en del antydd i den Utskotts-betänkandet åtföljande reservationen.

Sedan den beräknade kostnaden för de nya arbeten, som innevarande och nästkommande år skola utföras, blifvit afräknad, egde lotsverket den 1 sistlidne December en disponibel behållning af ungefär 143,000 R:dr. Deraf hafva likväl 100,000 R:dr ansetts böra, i egenskap af reservfond, afses för bestridande af sådana kostnader, som, i följd af oväntadt inträffade olyckshändelser med fyrar, fyrfartyg eller dylikt och då uppskof med det förlorades återställande icke får ega rum, kunna blifva oundgängligen nödvändiga. I följd häraf beräknas alltså, såsom för nybyggnader disponibelt öfverskott, blott 43,000 R:dr.

Derjemte innestå i Statskontoret följande odisponerade belopp, hvarmed 1867 och 1868 års inkomster öfverstigit dessa års i Riks-staten beräknade utgifter, utgörande

för 1867	ungefär	40,000 R:dr och
„ 1868	„	143,000 „ jemte en
för samma år odisponerad tillgång af	„	12,000 „
		<hr/>
		197,000 R:dr.

Enligt det hittills brukliga sättet för öfverskottsmedlens lyftning i Statskontoret, har den årliga liquiden, om den ej skett eller ansetts böra uppgöras emellan nämnda embetsverk och Förvaltningen af sjöärendena förr än deras belopp blifvit, efter Rikshufvudbokens afslutande, fullständigt känt, således först omkring $1\frac{2}{3}$ år efter slutet af det år, under hvilket öfverskotten uppstått och äfven till största delen influtit. Sålunda har 1866 års öfverskott först under år 1868 uppburits, hvaremot de under 1867 och 1868 uppkomna ännu icke äro lyftade, utan enligt det brukliga liquidationssättet afsedda att först under åren 1869 och 1870 komma lots- och fyrinrättningen till godo. Då likväl fyr- och båkmedlen, i den mån de under loppet af ett år inflyta, från Tullstyrelsen till disposition af Statskontoret öfverlemnas och det under året uppkomna inkomstbeloppet alltså vid samma års slut, eller kort derefter, är känt, kan hinder icke möta för Statskontoret att, dels under årets lopp och dels inom kort tid efter dess slut, till Förvaltningen af sjöärendena öfverlemna

hela den för året behållna uppbörden af fyr- och båkmedlen. Under förutsättning af detta sednare liiquidationssätt, kunna alltså nyssnämnda öfverskott, utgörande tillsammans 197,000 R:dr, anses såsom en numera *på en gång* disponibel tillgång.

Det protokoll, som åtföljer Kongl. Maj:ts Proposition rörande Femte Hufvudtiteln, upplyser hvarför jag icke ansett denna tillgång, eller rättare 180,000 R:dr deraf, behöfva för lotsverkets räkning under 1870 tagas i anspråk, utan nu kunna afses för befrämjandet af ett annat viktigt ändamål, hvarigenom extra anslag för vinnande af detta ändamål kunde undvikas. Detta är en fråga, hvars afgörande beror af Riksdagen. För att emellertid nu för lots- och fyrväsendet upptaga den största möjliga och verkliga tillgång, som kan beräknas, vill jag med den ofvauberörda, för nybyggnadsarbeten disponibla tillgången, 43,000 R:dr, sammanlägga nyssnämnda, under åren 1867 och 1868 uppkomna öfverskott, då den totala behållningen blifver $43,000 + 197,000 = 240,000$ R:dr.

De betydliga beloppen af de utur Rikshufvudboken här citerade reservationerna förklaras deraf, att denna boks kapitalkonto för hvarje år upptager ej blott beloppet af allt hvad under året blifvit af influtna fyr- och båkmedel till Förvaltningen af sjöärendena utbetalt, men som vid Rikshufvudbokens afslutande ej varit hos Förvaltningen redovisadt och affördt, utan äfven summan af tvänne års i Statskontoret inestående skilnadsbelopp emellan de under dessa år till Statskontoret influtna och de i Riks-staten för samma år upptagna inkomstbeloppen af fyr- och båkmedlen.

Motionären omnämner i sin reservation åtskilliga nya fyrbyggnader, som äro ifrågasatta att utföras sedan de för innevarande år beslutade arbeten blifvit fullbordade. Kostnaden för dessa dels af Rikets Ständer och dels af Konungens Befallningshafvande och lotsdirektören föreslagna arbeten är förslagsvis beräknad till 270,000 R:dr. De för utförande af dessa jemte åtskilliga andra äfven ifrågasatta, men af motionären icke omnämnda, nybyggnadsarbeten disponibla tillgångar utgöras af ofvannämnda behållning, 240,000 R:dr, jemte det under innevarande år möjligen uppkommande öfverskott af fyr- och båkmedels-inkomsten.

Af det nu anförda kan den ekonomiska ställningen bedömas.

Vid bedömandet af motionärens förslag att fyr- och båkafgiften af fartyg, gående emellan inrikes orter, måtte afskaffas, böra naturligtvis fördelar och olägenheter jemföras med hvarandra.

Såsom skäl *för* denna afgifts afskaffande har redan här blifvit anfördt, dels att fritagelsen alltid är en fördel för dem som deraf komma i åtnjutande, och dels att afgiftens uppbärande och kontrollen deraf är förenad med praktiska olägenheter. *Mot* förslaget kan deremot anföras den i principen mindre rättvisa åtgärden att helt och hållet befria den inrikes sjöfarten från erläggande af fyr- och båkafgifter, men deremot låta de till utrikes orter gående och derifrån kommande fartyg ensamma erlägga dessa afgifter, genom hvilka äfven underhållet af de för kust- och inomskärs-sjöfartens behof nödiga fyrrar, båkar och sjömärken m. m. skall bekostas. Yrkandet att sjöfarten i allmänhet ej må betungas med umgälder, står ej rätt väl tillsammans med förslaget att befria en del af sjöfarten från erläggandet af en afgift, men deremot låta en annan del deraf betala enahanda afgift, så beräknad att en anpart deraf må indirekt

komma den betriade delen af sjöfarten till godo. Fyr- och båkafgiftens ändamål är icke och har aldrig varit att "betunga" sjöfarten, utan att vidmagthålla ett för dennas aldrig bestridda nytta afsedt fyrväsende. Men om den utrikes sjöfarten helt och hållet blifver belastad med underhållet af de för den inrikes farten erforderliga fyrar och sjömärken, torde sådant icke utan skäl komma att anses såsom "betungande", och sannolikt skola framställningar komma att göras om lindring i den utrikes sjöfartens afgifter, så länge detta såsom orättvist ansedda förhållande fortfar.

Dessa äro, blott i korthet antydda, de förhållanden, som kunna anses tala för och emot den första delen af motionärens förslag.

Påståendet att de fartyg, som gå emellan inrikes orter, blott skulle hafva en mera tillfällig än ständig nytta af fyrar torde ej behöfva vederläggas. De till Förvaltningen af sjöärendena inkomna framställningar från skeppsredare och ångfartygsbefälhafvare lemna för bedömande häraf den bästa ledningen.

Jag skall, i hvad på mig möjligen kan ankomma, söka bidraga till befrämjandet af så mycken lindring i de den inrikes sjöfarten nu åliggande afgifter, som med billighetens fordringar kan öfverensstämma. Det är möjligt, att dessa afgifter till och med skulle kunna afskaffas, utan att lots- och fyrinrättningens ekonomiska ställning derigenom äfventyras. Men frågans afgörande måste dock föregås af en sorgfällig pröfning af förslagens fördelar och olägenheter.

I afseende på den andra delen af motionärens förslag, eller frågan om tillvägbringande af en nedsättning i de den utrikes sjöfarten nu åliggande fyr- och båkafgifter, gäller hvad Utskottet yttrar om nedsättning i allmänhet af dessa afgifter. Det torde lätteligen inses, att denna fråga svårigen kan rätt bedömas, innan någon tids erfarenhet vunnits om verkningarne af redan medgifna lindringar och undersökning skett om det sannolika inflytandet af de ytterligare ifrågasatta. Då den minskning i fyr- och båkmedelsinkomsten, som uppkommit i följd af Kongl. Kungörelsen den 11 April 1867, utgjort minst 40,000 R:dr och ersättningen för infartspenningarne uppgår till omkring 20,000 R:dr; skulle alltså, om förminskningen i följd af det nu ifrågasatta afskaffandet af fyr- och båkafgiften för den inrikes sjöfarten, af motionären antagen till 30,000 R:dr, äfven tages i beräkning, den årliga minskningen i tillgångarne genom redan vidtagna och ytterligare påyrkade åtgärder utgöra ungefär 90,000 R:dr. Antages åter, att *nedsättningen* i den inrikes sjöfartens afgifter ej skulle komma att utsträckas längre än att en årlig förminskning af t. ex. 20,000 R:dr deraf blefve en följd, så skulle den härigenom uppkommande förminskningen i det hela utgöra 80,000 R:dr. Lägges härtill ytterligare 36,000 R:dr, eller beloppet af den minskning som motionären uppgifvit skola blifva en följd af den nedsättning i den utrikes sjöfartens afgifter som han förordat, så skulle förminskningen i det hela komma att uppgå till ungefär 116,000 R:dr.

Att utan noggrannare pröfning vidtagna åtgärder, som kunna föranleda en betydlig årlig förminskning uti de inkomster, hvarmed lots- och fyrinrättningen skall underhållas, synes mindre välbetänkt, då underhållskostnaderna, i följd af tillökade och förbättrade säkerhetsanstalter, årligen

ökas och med sannolikhet kan antagas, att de under åren 1867 och 1868 influtna beloppens öfverstigande af hvad påräknadt varit till stor del be-
rott af tillfälliga omständigheter.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra, anser jag det vara önskligt att Stats-Utskottets förevarande Utlåtande må af Kammaren bifallas.

Herr Beronius: Denna fråga har så länge diskuterats, att ämnet torde vara uttömdt, och det torde derföre kunna anses att jag alltför mycket sätter Kammarens tålmod på prof, då jag ytterligare förlänger diskussionen; men då jag är ledamot af den Utskottsafdelning, som först behandlat denna fråga, anser jag mig äfven berättigad att här yttra några ord i ämnet.

Jag ansåg, då frågan å afdelningen förekom till behandling, att man befann sig på ett fält, der man icke kunde förutse huru stora reserver som behöfdes för att vara fullt tryggad. Det invändes visserligen att med den stora tillväxt, som i reservfonden egt rum, nedsättning kunde göras; men då man icke råder öfver väder och vind, kan man icke heller veta huruvida icke inom några dagar ett fyrfartyg förolyckas. Det torde derföre icke vara klokt att minska den fond, som för dylika ändamål är afsedd.

Ser man åter på den tunga, som är i fråga att aflyftas, och den tunga, som hvilar på den utrikes sjöfarten, så finner man att den förra är jemförelsevis ganska obetydlig. Summan af fyr- och båkaafgifterna uppgick år 1868 till 768,265 R:dr, men i denna summa ingick inrikes fyr- och båkaafgiften blott med 30,000 R:dr. Man kan visserligen säga, att man gerna kan efterskänka denna afgift, då den är så obetydlig; men jag vill vända om detta och säga, att, då afgiften icke är större, den inrikes sjöfarten gerna kan tåla vid den.

Det har under diskussionen blifvit yttradt, att man hittills gjort så litet för den inrikes sjöfarten och att statsmagterna visat sig afvoga mot densamma. Jag ber dock att i anledning deraf få hänvisa till Utskottets Betänkande, hvaraf inhemtas, att sjöfarten på sednare tiden bereds icke oväsentliga lättnader i afgifter. Så hafva däckade fartyg under 9 och odäckade fartyg under 12 nylästers drägtighet blifvit befriade från erläggande af fyr- och båkaafgift, samt den afgift, hvilken under benämning af infartspenningar erlagts af fartyg, hvilka egt begagna sig af frihet från skyldighet att taga lots då de kommo från öppen sjö, upphört att vidare utgå. Jag får således protestera mot den här uttalade förmodan, att statsmagterna skulle vara afvogt sinnade mot den inrikes sjöfarten.

I likhet med föregående talare anser jag motionärens förslag angående afgifterna för den utrikes sjöfarten skola verka derhän, att de utländska fartygen ännu bättre än hittills skola kunna konkurrera med våra fartyg.

Slutligen ber jag få fästa uppmärksamheten derpå, att Utskottet icke afstyrkt motionen, utan sagt, att Utskottet anser frågan vara af den vikt att den bör tagas i närmare betraktande. Då Kongl. Maj:t bäst är i tillfälle att utreda frågan och då vi hafva årliga riksdagar samt således inom åtta månader kunna från Kongl. Maj:t erhålla ett förslag i ämnet,

torde motionären kunna vara förvissad om att statsmagterna skola gå hans önskingar i detta fall till mötes.

Jag anhåller om bifall till Utskottets hemställan.

Herr Adlersparre: Sedan jag begärde ordet, hafva flere talare utvecklat ämnet så fullständigt, att jag kan uttrycka mig helt kort. Jag gillar fullkomligt Utskottets Betänkande.

Utan att vilja bestrida billigheten i att befria den inrikes sjöfarten från fyr- och båkafgiften, anser jag dock att man dervid ej bör åberopa rättvisan, ty nog borde då äfven den utrikes sjöfarten åtnjuta samma lindring som den inrikes.

Vilsledande är det äfven att säga, det den inrikes sjöfarten icke har något särdeles behof af fyrar och märken. Jag får dock upplysa, att dessa äro till vida mer gagn för den inrikes än för den utrikes sjöfarten; och exempelvis vill jag nämna att hos Kongl. Maj:t hvilat till afgörande en af åtskilliga ångbåtsbefälhafvare gjord ansökan om anläggande af 8 fyrar och 17 båkar och bojar m. m. blott emellan Södertelje och Mem. Från rättvisans synpunkt torde man således icke böra helt och hållet befria den ena parten utan att äfven tillgodose den andra, och man bör icke, då man begär en *utredning*, samtidigt dermed specificera borttagandet af afgifter. Jag tror att ändamålet bäst vinnes, om Utskottets hemställan bifalles.

Herr Ahlgren: Jag har begärt ordet allenast för att genmäla representanten från Helsingborg, som, antingen jag nu uttryckte mig otydligt eller han missuppfattade mina ord, lade i min mun det oriktiga yttrande, att, då fartyg inkarera, betalas i inkleringsafgift tre procent af lastens värde. Jag sade emellertid, att i vanliga fall, då skeppsklarerare anlitas, erlägges högst $\frac{1}{4}$ procent, men att, då han begagnas för att afsluta ett fraktaftal, betalas till och med öfver tre procent, hvilken utgift drabbar fartyget. Den ärade representanten sökte vidare ådagalägga att dessa fyr- och båkafgifter icke äro så betungande utan i och för sig ganska obetydliga; och anser jag mig med anledning deraf böra tillkännagifva, att det icke är så mycket för sjelfva beloppets skull — detta må nu vara högt eller lågt — utan ur rättvisans synpunkt som jag påyrkar nedsättning i dessa afgifter.

En annan värd talare, representanten från Falun, erinrade derom, att såväl Riksdagen som Regeringen vidtagit åtskilliga åtgärder för att gynna skeppsbyggeriet i riket, och kan jag, med anledning deraf, icke underlåta att uttala att det skulle vara särdeles önskligt få veta hvori dessa åtgärder egentligen bestått. Samme talare erinrade vidare derom, att i framtiden behof möjligen kan yppa sig för uppförande af nya fyrar m. m.; men jag vågar hemställa, om för ett sådant möjligen kommande behof det är lämpligt att på förhand samla kassor, helst då man ser hur ena statsmagten ämnar använda dessa kassor i och för utgifter, som för desamma äro helt och hållet främmande. En annan talare yttrade att en dylik nedsättning, som nu här blifvit föreslagen, skulle vara ett sätt att uppmuntra en näringsgren, men att man redan för länge sedan frångått den åsigt, att Staten på ett eller annat sätt bör ingripa i näringsarne.

Jag vill i anledning deraf fästa den värde talarens uppmärksamhet på, att här icke är fråga om att uppmuntra sjöfarten, utan blott att bevisa den en gärd af rättvisa, genom afskaffande af en obillig och i viss mån orättvis afgift.

Herr Friherre Gripenstedt: Sedan Kammaren haft nöjet höra Herr Sjöministerns förklaring, hvilken jag förmodar varit för Kammarens öfriga ledamöter lika välkommen som för mig, så torde det icke vara något synnerligt behof att vidare utförligt diskutera denna fråga, när det af denna förklaring synes klart framgå att, hvilketdera af de här föreslagna besluten, som Kammaren än fattar, rättelse uti ifrågavarande hänseende kommer att ega rum i den utsträckning försigtigheten medgifver. Jag kan dock icke underlåta att med några ord förlänga diskussionen, hufvudsakligen derföre, att under densamma åtskilliga grundsatsar blifvit uttalade, som jag tror icke böra lemnas alldeles oanmärkta, helst desamma, genom det anslående sätt hvarpå de blifvit framställda, haft så mycket lättare att tillvinna sig sympatier inom Kammaren.

Den värde talare, som jag härmed afser, anförde egentligen två skäl hvarför han motsatte sig nedsättning i fyr- och båkafgifterna. Det första af dessa skäl var, att dessa afgifter redan nu äro så obetydliga att icke något särdeles skulle vinnas genom deras borttagande eller ytterligare nedsättning; och yttrade han vidare, att man icke borde bedöma förhållandet endast från den abstrakta synpunkt att öfverskott hade uppstått, utan efter en närmare utredning af hithörande omständigheter. Ingenting är riktigare; men då han genom denna detaljundersökning kom till det resultat att någon nedsättning i dessa afgifter icke bör ifrågakomma, på grund af deras obetydlighet, så tror jag han hade orätt. Han sade nemligen, att, då de mindre fartygen vid inrikes sjöfart redan nu äro befriade från fyr- och båkafgifter, så böra samma afgifter icke blifva af någon särdeles vigt för de andra, större fartygen, när dessa vanligen göra längre resor och till följd deraf erläggandet af dessa afgifter icke så ofta ifrågakommer. Jag betvivlar emellertid att så är förhållandet, utan tror jag för min del, att äfven de flesta af dessa s. k. större fartyg göra allenast kortare resor, såsom t. ex. med ved, tegel o. s. v., på hvilka vinsten är obetydlig, samt att, till följd häraf, om ock dessa afgifter icke i och för sig äro särdeles stora, de likväl, i förhållande till det ringa öfverskottet, kunna vara rätt kännbara. Beträffande åter de fartyg, som gå mellan utrikes och inrikes orter, förmenade samme talare vidare att den ifrågasatta nedsättningen i fyr- och båkafgiften för dessa skulle blifva så ringa att derpå icke behöfde fästas något egentligt afseende. Möjligen skulle han häruti hafva rätt, om denna afgift vore den enda; men då sjöfarten är besvärad med en stor mängd andra bördor och umgälder, går det ej an att betrakta dem hvar för sig såsom obetydliga. Ett sådant förfarande påminner om den gamla historien om den som skulle hemföra ett lass störar och, under förmenande att en stör mer eller mindre betydde ingenting, fortsatte med pålassningen till hästen störtade. Detta är i sanning en träffande illustration af en dylik falsk grundsats, ty mängden af små afgifter gör att de slutligen blifva ganska betungande.

Det andra skälet, som den värde talaren anförde och som säkert var mycket captiverande, hvarföre det också sedermera af andra talare blifvit upptaget, bestod deruti, att, då sjöfarten härstädes till stor del bedrifves af utländska fartyg, så skulle ifrågavarande afgifters borttagande eller nedsättning deri hufvudsakligen komma de utländska fartygen till godo. Jag vill emellertid fästa uppmärksamheten derpå, att genom en dylik nedsättning icke något premium, såsom Herr Beronius påstod, skulle beredas de utländska fartygen, så att dessa lättare skulle kunna konkurrera med de Svenska, ty om lindring i dessa afgifter bereddes så väl in- som utländska fartyg, så blefve förhållandet dem emellan detsamma som förut, och något tillfälle till lättare konkurrens uppstode icke derigenom för de utländska. Men om nu också en sådan lindring tillkomme jemväl utländska fartyg, som bedrifva sjöfart i Sverige, så ber jag i allt fall få erinra, att icke blott den utländska redaren deraf skördade fördel, utan äfven, åtminstone indirekt, den som befraktade fartyget, ty i den mån afgifter och omkostnader nedsättas, kunna naturligtvis skeppsredare nöja sig med mindre frakt, och tvärtom, derest afgifterna äro högre, blir frakten i förhållande derafter dyrare. Det är emellertid vi Svenskar som befrakta fartygen och vår rörelse som genom lägre fraktafgifter skulle vinna lättnad, i följd hvaraf också i dessa fall den ifrågavarande nedsättningen skulle komma landet till godo. Således läser väl icke heller detta skäl få antagas såsom gällande.

Man har dessutom velat angripa förslaget från dess i min tanke starkaste sida, i det man sagt, att detsamma icke vore fullt rättvist, enär derigenom lindring blott skulle beredas den inrikes sjöfarten. Jag vågar emellertid fästa uppmärksamheten derpå, att förslaget omfattar äfven den utrikes sjöfarten, ehuru man i första rummet satt i fråga att åstadkomma lättnad för den inhemska. Detta har också skett, först och främst af det goda skäl, att — säga hvad man vill — de inrikes gående fartygen, hvilka i allmänhet noga känna farvattnen, jemförelsevis hafva mindre behof och nytta af de i yttersta skärgården belägna fyrarne än de från utrikes orter kommande fartyg, hvilkas säkerhet med sina dyrbara laster är så väsendtligt beroende af dessa fyrar; men framför allt derföre att uppbörden af dessa fyr- och båkafgifter för fartyg, gående på inrikes orter, är till den grad besvärlig, invecklad och osäker, att den medförer olägenheter, som vida öfverväga olägenheterna af sjelfva afgifterna samt dessutom åstadkommer demoralisation till följd af de utvägar, som begagnas för att undandraga sig dessa afgifters erläggande.

Såsom sista skäl emot förslaget har man slutligen anført, att ju möjligen i en kommande framtid behof af dessa afgifter skulle kunna uppstå; eller, med andra ord, man vill på grund af ett supponerad behof, som under många år faktiskt visat sig icke vara för handen, och som således ej gerna kan befaras, öfverdebitera en näring, hvilken är i behof af lindring och tillmötesgående, eller åtminstone af rättvisa. Och hvad blifver väl följden? Jo! att öfverskott uppstår, och då dessa icke behövas för sin egentliga bestämelse, användas de till ett för dessa afgifter främmande ändamål. Jag ämnar väl icke motsätta mig det af Regeringen föreslagna användningssätt för en del af det nuvarande öfverskottet, men ett obestridligt faktum är dock, att de nu utgående afgifterna äro större

än behovet påkallar, och under sådana omständigheter vet jag i sanning icke hvarför man ej skulle bevilja en skälig nedsättning i samma afgifter. En ledamot har ansett, att detta syfte skulle kunna vinnas genom en återremiss; äfven jag har varit betänkt på denna utväg, men man har sedermera sagt mig — och jag tror att man deruti haft rätt — att genom en dylik åtgärd icke något skulle vinnas. Jag anser derföre enklast och kortast, att Kammaren positivt uttrycker sin mening om afgifternas förminskning, så långt Kammaren har fast och säker grund att stå på, men att, der denna icke blifvit tillräckligt undersökt, Kammaren öfverlemnar saken till Kongl. Maj:ts öfvervägande eller, med andra ord, att Kammaren hemställer om afskaffandet af fyr- och båkafgifterna för den inrikes sjöfarten samt öfverlemnar åt Kongl. Maj:t att, efter utredning af förhållandena, tillse huruvida icke dessa afgifter äfven för den utrikes sjöfarten må kunna något nedsättas. Ett sådant beslut af Kammaren vore, enligt mitt förmenande, på samma gång lämpligt, rättvist och försigtigt; men för den händelse Kammaren skulle föredraga den af Utskottet föreslagna form till beslut, så tror jag visserligen, sedan Sjöministern numera yttrat sig i ämnet, att äfven genom ett sådant beslut ändamålet kan vinnas.

Herr Grefve Posse: Under öfverläggningen har återremiss blifvit begärd på den grund, att en del af de uppgifter motionären meddelat i sin vid detta Betänkande fogade reservation icke skulle varit vid frågans pröfning kända af Stats-Utskottet. Med anledning häraf har jag begärt ordet för att fästa Kammarens uppmärksamhet uppå — hvad Herr Björck i sitt första anförande äfven antydt — eller att Utskottet verkligen haft kännedom om åtminstone de väsendtligaste af de uppgifter, som reservationen innehåller.

Jag tror således, att af detta skäl en återremiss icke är af nöden. Icke heller anser jag, att Stats-Utskottet kan komma till annat slut, än Betänkandet redan utvisar; och jag finner fördenskull den yrkade återremissen öfverflödig.

Herr Kallstenius: Jag anhåller om ursäkt, att jag ännu en gång tager till ordet, men jag skall fatta mig kort.

Jag har blott velat justera några påståenden, hvilka under denna öfverläggning blifvit mig påbördade, men som jag ej kan vidkännas. Sålunda skulle jag, enligt en talare, hafva förklarar mig anse, att Riksdagen icke "egde rätt" att yttra sig i denna fråga. Någon dylik åsigt har jag aldrig uttalat.

En annan talare har åt mina ord gifvit den tydning, att något yttrande rörande detta ärende, enligt mitt förmenande, icke "tillkomme" Riksdagen. Detta har jag icke heller sagt. Jag har blott uttryckt den mening, att Riksdagen ej *borde* yttra sig i saken eller åtminstone icke starkare accentuera sitt yttrande, än hvad Utskottet gjort; och detta anser jag fortfarande vara det rätta.

Då jag har ordet, vill jag begagna tillfället att rätta ett misstag af mig, då jag nemligen i mitt förra anförande uppgaf, att *endast* den inrikes sjöfarten skulle hufvudsakligen ombesörjas af utländska fartyg. Min

mening var, att så väl den inrikes som den utrikes sjöfarten numera väsendtligen upprätthålles af utländska fartyg, och att alltså den vinst, som deraf hemtas, till aldra största delen går till utlandet.

Herr Wijk: Sedan så många olika förslag till beslut blifvit under denna öfverläggning framställda inom Kammaren och för att icke splittra meningarne, anhåller jag att få återtaga mitt i början af debatten gjorda yrkande och förena mig i det förslag, som Friherre Gripenstedt formulerat.

Herr Olsson: Jag ber om ursäkt, att jag änyo tagit Kammarens tid i anspråk, men jag har blifvit dertill föranledd af några yttranden under öfverläggningen efter det jag hade ordet.

Sälunda har en högt ärad talare yttrat, att det skulle vara större fartyg, som i allmänhet bedriva den inhemska skeppsfarten. Detta är dock, så vidt jag vet, icke förhållandet, och jag betvivlar, att det kan med siffror ådagaläggas. Om farten gäller aflägsnare orter, användas visserligen något större fartyg; men i öfrigt anlitas gemenligen till inrikes fraktfart alltid smärre fartyg, der det kan ske. Nu veta vi, att enligt den redan omnämnda Kongl. Kungörelsen den 11 April 1867 dessa mindre fartyg äro befriade från fyr- och båkafgifter, och således finner man, att den lättnad, som billigtvis bör ifrågakomma, redan eger rum.

Vidare har samma talare framhållit, att den nedsättning i afgift, som blifvit ifrågasatt för på utrikes ort gående fartyg, skulle komma befraktarne till godo och icke fartyget; men jag må bekänna, att jag ej rätt väl förmår inse, på hvad sätt någon nedsättning i frakt skall kunna åstadkommas derigenom, att en nedsättning af 4 öre per nyläst medgifves fartyg, som göra resor till och från utrikes ort.

Man har ock talat om den stora fond, som bildades genom dessa afgifter, hvaraf man velat sluta till dessas obehöflighet. Detta argument har dock blifvit i så väsendtlig grad vederlagdt af Herr Sjöministern, att jag ej behöfver upptaga detsamma till bemötande.

Deremot medgifver jag, att jag delar den åsigten, att de ganska höga öfverskott, som dessa afgifter årligen lemua, icke böra reserveras för att användas till dem främmande ändamål; och jag kan således i detta hänseende icke instämma med Kongl. Maj:t; men detta är en annan fråga. Så mycket qvarstår emellertid, att, då det är visadt att vår sjöfart har behof att understödjas af denna fond, det synes vara mindre välbetänkt att minska fonden och sålunda sätta den ur stånd att bestrida de utgifter, som sjöfarten tarfvar.

Herr Bergström: För att förenkla propositionerna, vill jag, då mitt yrkande om återremiss icke vunnit understöd, återtaga detsamma och förena mig med Herr Friherre Gripenstedt. Jag får dock i anledning af Herr Grefve Posses yttrande anmärka, att mitt yrkande af återremiss föranleddes icke allenast af den omständigheten, att en stor del af de upplysningar, som innehållas i Herr Wærns reservation, enligt reservantens uppgift, som blifvit motsagd, icke varit tillgänglig för Utskottet vid ärendets pröfning och Betänkandets uppsättande, utan äfven deraf att jag

för min del finner olämpligt, att Kammaren omedelbart, utan förutgående utredning af Utskott. fattar beslut rörande förhållanden, hvori ingå sifferuppgifter.

Herr Friherre Gripenstedt: På det att diskussionerna ej måtte urarta och en dyrbar tid alldeles onödigt förspillas, är det af vigt, att man citerar sina motståndares yttranden riktigt och ej oriktigt. Jag vågar påstå, att här finnas mer än 100 vittnen, som kunna intyga, att jag ej sagt, att det blott är större fartyg, som bestrida den inrikes sjöfarten. Jag har deremot, i strid med den värde talarens påstående, yttrat, att äfven de fartyg, som äro något större än de små, hvilka äro från fyr- och båk-afgifter befriade, ofta göra blott *kortare* resor med obetydlig förtjenst, och att det derföre äfven för dem vore af vigt, att af dessa afgifter icke betungas. För öfrigt må jag, då den värde talaren ej ansett sig kunna begripa, huru den föreslagna lindringen för öfriga fartyg skulle kunna verka å befraktningen, hänvisa houom till den *form*, hvarunder denna verkan uppenbarar sig — nemligen att i den mån, som fartyg kunna göra resor med vinst, ökas tillgången af fraktsökande fartyg.

För herrar fraktagifvare lærer det väl vara af vigt, att ej brist på fartyg uppkommer, och att konkurrensen ställer sig i förhållande till den utsig till vinst, som sjöfarten lemna: torde vara alldeles klart.

Öfverläggningen var fulländad. Efter det Herr Talmannen redogjort för de olika yrkanden som derunder förekommit, blef på framställd proposition Utskottets förslag bifallet.

Då nu näst härefter *18:de punkten* af Utlåtandet N:o 23 föredrogs, blef Utskottets i samma punkt föreslagna beräkning af fyr- och båk-medlen godkänd.

19 punkten, upptagande beräkningen af jernvägstrafikmedlen.

Härvid yttrade

Herr Jöns Pehrsson: Det torde vara mycket tvifvel underkastadt, huruvida denna inkomst kan komma att uppgå till det här beräknade beloppet. Visserligen äro vi ännu ej hunna till året 1870, men vid de förhållanden, som för närvarande ega rum, då jordbruk, bergsbruk och i allmänhet alla näringar äro i ett fortgående aftynande tillstånd, är det knappast troligt, att åtminstone för nästa år inkomsten af jernvägarne skall stiga så högt, som man här antagit, äfven om man tager i beräkning den framhållna tillökningen af 4 mils jernväg under nämnda år; isynnerhet som vi finna, att denna inkomst för de båda sista åren icke höjt sig stort öfver 6 millioner R.dr. Till följd häraf och af det hufvudsakliga skäl i öfrigt, att man efter mitt förmenande ej bör beräkna statsinkomsterna högre, än hvartill de, med ledning af normala förhållanden, sannolikt kunna anses böra verkligen inflyta i statskassan, anser jag, för min del, att beloppet af denna inkomstitel icke bör upptagas så högt, som Kongl. Maj:t och Stats-Utskottet föreslagit. Ty vi veta ej, hvori den höga be-

räkningen har sitt ursprung, men erfarenheten har dock ådagalagt, att ju högre man beräknar inkomsterna, desto större ställa sig ock utgifterna, emedan det då går lättare att få beviljade förhöjda anslag.

Denna väg är, efter mitt förmenande, oriktig, och den har slutligen ledt oss till den ställning, hvori vi nu befinna oss, att inkomsterna ej betäcka utgifterna.

Då Kongl. Maj:ts Proposition angående Statsverkets tillstånd och behof remitterades, yttrade jag ock, att en annan väg borde beträdas; och förrän detta sker, lära vi sannerligen ej komma ifrån den så kallade statsfyllnadssumman. I öfverensstämmelse härmed och då af förut anförda skäl jag ej kan antaga, att jernvägstrafiken under nästkommande år kan komma att synnerligen stegras, anser jag, att denna inkomstitel ej bör sättas högre för det året än för det innevarande, och följaktligen nedsätts med 100,000 R:dr; anhållande jag hos Herr Talmannen om proposition i sådan syftning.

Herr Carl Anders Larsson: Jag tror, att vännen Jöns Pehrsson icke skall vinna det mål, som han åsyftar, på den väg han vill välja eller genom att nedsätta inkomsterna så lågt som möjligt. Förr gjorde sig hos vederbörande gällande en synnerlig benägenhet att taga upp inkomsterna låga, för att sålunda få större öfverskott i budgeten, som kunde användas till vissa ändamål, hvilka då icke behöfde till sin nytta eller nödvändighet af Riksdagen pröfvas. I sednare tider har man åter sträfvat att komma sanningen i detta hänseende så nära som möjligt; och jag tror, att detta är en reel och hufvudsaklig vinst.

Om vi nästa år skulle få goda skördar, då kan man gerna ha råd att resa tappert på jernvägen; men om detta blir händelsen och man nu sätter inkomsterna af jernvägstrafiken för 1870 lägre, än här föreslagits, hvad blir följden? Jo, just hvad jag nyss antydte, att ett öfverskott uppkommer, som kan användas till ändamål, hvilka Riksdagen ej förehåft till pröfning.

Jag anser derföre, att ett sådant förfarande, som den värde talaren bakom mig förordar, står i strid med Riksdagens sanna intresse; och jag är också tacksam både mot Regeringen, som föreslagit, och Stats-Utskottet, som till fastställande framställt den inkomstsomma af jernvägstrafikmedlen, hvarom vi nu tvista. Jag ber att få nämna detta, särskildt derföre att jag, som, efter hvad bekant är, tillhör Stats-Utskottet, icke varit närvarande, när detta ärende der förevar. Jag är således nöjd med siffran och yrkar bifall.

Herr Jöns Pehrsson: Det förundrar mig verkligen, att Herr C. A. Larsson kan föreställa sig, att Regeringen eger att använda de öfverskott, som under ett visst år möjligen uppstå i inkomstbudgeten, efter eget behag och utan Riksdagens medgifvande, och i alla fall är bättre hafva öfverskott en vinst. Jag tror vi kunna vara temligen ense om, att detta icke låter sig göra: och det skäl mot min mening, som ligger i den förutsättningen, lärer således förfalla.

Så gerna jag önskar, att trafikmedlen må höja sig till den siffra, som här förespeglas, betviflar jag detta dock fortfarande; och jag måste alltså vidblifva mitt förut gjorda yrkande om nedsättning i beräkningen.

Herr Björck: Jag vill alldeles lemna derhän — hvad som här varit föremål för tvist, eller om statsinkomsterna i allmänhet böra beräknas högt eller lågt. För egen del är jag ense med Herr C. A. Larsson, att inkomsterna böra upptagas så nära som möjligt efter hvad de uppgå till i verkligheten. Och jag är skyldig mig sjelf att tillkännagifva, att jag inom Utskottet uttalade den mening, att beräkningen af den inkomsttitel i budgeten, som här föreligger, just af nyssnämnda grund är för hög. Jag befarar, att detta förhållande till en del härleder sig derifrån, att man vid kalkylen gjort afseende på ett visst system, hvarefter antogs, att jernvägarnes inkomster oupphörligen skola växa, till och med i en gifven proportion, som man tror sig på förhand kunna beräkna.

Detta sätt att kalkylera visar sig emellertid vid första påseendet vara oriktigt deri, att det förutsätter en *ständig* tillväxt, hvarigenom slutligen skulle inträffa, att årsinkomsten växte ända upp till anläggningskostnaden. Om man vill göra en verklig kalkyl, måste man derföre hålla sig så mycket som möjligt till verkligheten, till faktiska förhållanden. Äfven då kunna misstag visserligen inträffa, men sådana äro då bland de oundvikliga.

Jag tror fördenskill, att man bör tillse, huru tillväxten i intraderna under sednare tider stigit i verkligheten, se till, om och i hvad mån man kan hafva misräknat sig i den systematiskt beräknade progressionen. Resultatet under förra året visar ej så stor balans, som man kunnat antaga efter förhållandet med föregående uppgifter, men det har dock *icke* uppnått den siffra, hvartill det blifvit förutsatt. Och för min del anser jag, särdeles i denna fråga, det vara angeläget att ej beräkna inkomsterna för högt, emedan sådana beräkningar utöfva större inflytande, än som motsvaras af den plats de i inkomstbetänkandet erhållit eller af syftemålet med det beslut, som nu kommer att fattas.

Jag anser således, att summan bör nedsättas. Jag kan lika litet som andra i denna församling uppgifva de grunder, hvarefter en fullt tillförlitlig inkomstberäkning bör upprättas, men jag finner dock icke något verkligt skäl, hvarföre man skulle härvid gå utöfver den sista kalkylen, då *den* till och med ej hållit streck.

Det enda skälet skulle vara, att under nästa år tillkomma flera mil att trafikera. Men denna tillökning i jernvägsnätet utgör likväl endast en partiel del af en större sammanbindning och lärer svårigen kunna medföra samma verkan som en hel linie, genom hvilken större orter blifva förenade.

På det att man ej må synas vilja af nuvarande mindre gynnsamma förhållanden draga slutsatser, som syftade åt något mål, hvilket bör från denna fråga vara aflägsnadt, hemställer jag likväl, att den af Kongl. Maj:t föreslagna och af Utskottet godkända beräkningen må nedsättas endast med 100,000 R:dr och jernvägstrafikmedlen för år 1870 alltså beräknas till 6,400,000 R:dr.

Herr Statsrådet von Ehrenheim: En föregående talare har erinrat, att man vid beräkningen af sådana inkomster som den ifrågavarande blott har att rätta sig efter en viss probabilitet, och att man icke kan komma till någon absolut visshet, då det i statskassan inflytande beloppet naturligtvis under ogynnsamma förhållanden ställer sig lägre och under mera gynnsamma högre, än kalkylen utvisar. Hvad man emellertid under sednare tider sökt att i detta hänseende eftersträfvat har, såsom äfven blifvit antydt, varit att komma sanningen så nära som möjligt; och är det i enlighet med denna grundsats Kongl. Maj:t och Stats-Utskottet föreslagit, att jernvägstrafikmedlen skulle för år 1870 antagas till 6,500,000 R:dr. För år 1868 — det sista, för hvilket inkomsterna äro kända — hafva de visserligen icke uppgått till mer än 6,157,918 R:dr 88 öre, men 1868 har också varit ett i flera afseenden ofördelaktigt år, då 1867 års svaga skörd i förening med ogynnsamma industriella förhållanden i öfrigt verkat till minskning af trafiken. Vid sistlidne riksdag ansågos trafikmedlen kunna beräknas till 6,400,000 R:dr, en beräkning som grundade sig på den stigning i inkomster, som hitintills egt rum och hvilken, om den äfven icke alltid konstant fortgår, dock förutsattes vid hvarje jernvägsföretag, och åtminstone för de år, som närmast följa en banas öppnande, plägar med säkerhet kunna påräknas. Om denna beräkning varit för hög kan ännu icke bedömas, men något skäl att frångå densamma finnes icke heller, och då år 1870 en ny stambanedel om ungefärligen 4 mil kommer att vara öppen för trafiken, som nödvändigt måste bereda en ny inkomst, synes en tillökning utöfver beräkningen för i år af 100,000 R:dr, eller blott 25,000 R:dr för hvarje mil af den nya bandelen, icke vara öfverdrifvet.

Efter sålunda slutad öfverläggning blef den af Utskottet föreslagna beräkningen godkänd.

Punkterna 20 och 21, med beräkningar af skogs- och observationsmedlen

Godkändes.

Punkten 22, rörande extra medel och uppbörd:

Utskottets hemställanden i denna punkt biföllos och

Beräkningen af intressemedlen

Godkändes.

Extra ordinarie inkomster.

Hvad Utskottet i afseende å dessa inkomster yttrat lades till handlingarne; och blef slutligen den Utlåtandet vidfogade tabell, under förut-sättning af densammas öfverensstämmelse med de i sjelfva Utlåtandet upp-ställda beräkningar, utaf Kammaren godkänd.

§ 5.

Företogs till behandling Stats-Utskottets Utlåtande N:o 24, i anledning af väckt motion angående utgörande antingen in natura eller efter

markegångspris af den spanmål, som blifvit anslagen till de svagare rotarne vid Westmanlands regemente, och afgåfvos dervid yttranden af

Herr Friherre von Schulzenheim: Då jag nu begär ordet, är det icke för att följa etiketten, att man i alla händelser skall försvara sin motion, när den blifvit af vederbörligt Utskott afstyrkt, utan derföre att jag tror mig på ett öfvertygande sätt kunna bemöta hvad Utskottet anfört, och då man ger skäl för sig, hoppas jag ock, att de skola bli gällande, om de befinnas vara deraf förtjenta.

Stats-Utskottet säger att "denna fråga icke är ny, utan tillförene vid flera tillfällen varit föremål för så väl Kongl. Maj:ts som Representationsens pröfning," utan att detta ledt till någon ändring. Må det tillåtas mig förklara, att *detta* är *icke* något skäl. Det af Carl XI åt de ifrågavarande rotarne beviljade understödet har, förvandladt i penningar, sedan år 1757 ingått till regementets så kallade knektelegomedelskassa, hvilken numera vuxit till det belopp, att den väl kan blifva föremål för lystnad. Genast då jag blef rotehållare blef jag rädd för bevarandet af denna kassa. Den uppgår till icke mindre än 400,000 R:dr på 4,000 när, och skulle, om den helt enkelt fördelades på rotarne, göra omkring 500 R:dr på hvarje rote. Om något försök skulle göras emot denna kassa, väntade jag det derföre från rotehållarnes sida, men att den skulle blifva föremål för åtkomstlystnad uppifrån, såsom oföväntadt skett, då denna rotehållarnes genom besparing bildade egendom i Krigsministerns arméorganisationsförslag blifvit upptagen som en Statsverkets tillgång kom verkligen öfverraskande. Beträffande mitt yrkande, att den anslagna understödstunnan spanmål icke mer måtte af Kronan betalas till rotarne utan endast 75 öre, så förekommer i sjelfva frågan icke i Stats-Utskottets Utlåtande någon utredning. I Modées och Frosteri verk kunde emellertid en sådan hafva erhållits. Stats-Utskottet har icke haft sig bekant, att Kongl. Maj:t i Resolution på allmogens besvär utfärdad den 29 November 1756, beviljat detta understöds utgående in natura. Det heter nemligen i denna resolution § 83. "Dock bör den i soldatehåll vid Westmanlands infanteri-regemente indelta allmoge verkligen få åtnjuta den dem förundte årlige spanmål in natura, både den som till roteringens understöd och hjälp, som ock den, hvilken för ofvan berörde dagsvärecken är dem tilslagen, så långt den tillräcker, hvarvid en ordentelig jämkning allmogen emellan bör i ackt tagas, så att ingen dervid sker för när, utan hvar och en i sin ordning kommer at åtnjuta spannemålen in natura, hvilket allmogen genom sine fullmäktige skole sjelfva åga frihet, att hos kronobetjenterne och dem, som denna spanmål skola utdela, låta efterse, så att de härvid måge vara förvissade om en oförkränkt rättvisa." Detta är Kongl. Maj:ts meddelade svar på en Riksdags beslut, och nu har jag till min motion låtit bifoga ett intyg från Kammarrätten, hvaraf synes att denna spanmål verkligen finnes att enligt med Kongl. Maj:ts och Riksdags beslut till de berättigade utlemna. På grund af dessa fakta anhåller jag om återremiss af motionen till Stats-Utskottet.

Herr Lars Pehrsson: Då jag instämt i den nu ifrågavarande motionen, må det tillåtas mig yttra några ord, och i synnerhet då jag ej

kan gilla motiveringen i Stats-Utskottets föreliggande Utlåtande. Utskottet säger nemligen, då Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen, att Kronan må öfvertaga rekryteringskyldigheten och i sammanhang dermed ifrågakommande utgifter för städja och lega, samt att de för sådant ändamål bildade kassor, i den mån de vid skeende utredning befinnas vara uppkomna af statsmedel, varda till Statsverket indragna. Ändamålet med den ifrågavarande tunnan är enligt Konung Carl den XI:tes aflåtna skrifvelse till Statskontoret af den 3 Juli 1684 i anseende till de hårdt onererade hemmanen anslagen till "svaga rotars understöd" icke till rekryteringshjelp, oaktadt öfverenskommelse sedermera träffats att låta bidragen samlas till kassa för att till rekryteringshjelp användas. På grund af ofvan åberopade Kongl. bref kan detta, svaga rotars tillerkända bidrag en tunna spannmål till hvarje af de 932 rotar, ej betraktas annat än som en verklig donation, hvilken hvarje soldatrote haft obestriddig rätt årligen utbekomma nemligen den bestämda lösen 3 daler silfvermynt. Att detta värde den tiden måhända möjligen närmade sig det verkliga vill jag ej bestrida, men då under tiden för nu snart 2 sekel tillbaka myntvärdet så betydligt försämrats, att ingen jemförelse med nu varande förefinnes, hade väl ingenting varit billigare och rättvisare än att berörda tunna, så väl som alla andra till Kronan utgående onera, evalverats till lösen efter markegång. Det torde väl ingen inom denna Kammare med skäl kunna påstå, om man äfven räknar en mångårig tid tillbaka, det en tunna spannmål kunnat presteras för det ringa penningebeloppet af 3 daler silfvermynt eller 75 örc.

Kongliga brefvet och svaret till Kammar-kollegium af den 13 Januari 1749 synes äfven gifva stöd för denna tunnans utbekommande in natura då det heter: "Dock bör den i soldathåll vid Westmanlands infanteriregemente indelte allnoge verkligen få åtnjuta den dem förundte årlige spannmål in natura, både den som till roterings understöd och hjelp, som och den hvilken för ofvanberörde dagsverken är dem tillslagen" etc. etc. Detta, nemligen tunnans utbekommande in natura, har dock ännu aldrig skett, hvarföre jag ej anser vara för tidigt få den in natura eller lösen derfor efter markegång.

Hvad beträffar den af Utskottet omnämnda olämpliga tidpunkt derfor att en ny omorganisering af vårt försvarsväsende förestår, anser jag ej böra verka hinderligt för denna frågas afgörande. Jag skall då be till genmäle få anföra Kongl. Krigs-kollegii skrifvelse till Kongl. Maj:t af den 14 November 1751, der det bland annat heter. "Till den ändan är kollegium med Öfversten och Riddaren Stjärneld af den oförgrifliga mering att, som knektelegomedels-kassan hafver sin början och tillväxt af kronomedel, är grundad på roterings- och indelningsverken och med dem bör ega lika bestånd." Då den föreslagna nya armé-organisationen icke på minsta vis synes rubba indelningsverken, och då denna kassa på grund af de nyss citerade orden med indelningsverken bör ega lika bestånd, kan jag åtminstone ej finna tidpunkten olämplig för berörda tunnans utbekommande in natura eller lösen derfor efter markegång.

Jag hade ämnat begära afslag å Utskottets Betänkande och bifall till friherre Schulzenheims motion, men då motionären sjelf yrkat återremiss, får jag äfven anhålla och yrka återremiss på Betänkandet.

Herr Sven Nilsson: Det lär icke tjena mycket till att biträda de två föregående talarne, men då jag för min del finner, att de i sitt yrkande ha fullkomligt rätt, så anser jag mig icke böra förtiga denna min öfvertygelse. Det kan ju icke bestridas, att Kongl. Maj:ts Resolution år 1756 på allmogens besvär tydligt innehåller, att de ifrågavarande rotarne ega att in natura utbekomma den dem anslagna understödsspanmålen, och då så är kan jag icke annat än instämma med de tvänne föregående talarne och yrkar återremiss.

Herr C. A. Larsson: Jag beklagar, att rotehållarne icke äro kontraktsprostar; i sådant fall hade det visst icke kommit i fråga att lösa den ifrågavarande spanmålen med 75 öre tunnan. Då nu en Kongl. Resolution verkligen styrker deras rätt att utbekomma den anslagna spanmålen in natura, så måtte man väl, när dertill kommer att i orten verkligen skall finnas tiondespanmål att tillgå, icke vilja att denna lilla hjälp till rotehållarne skall utgå efter en förvandling, som är orättvis. Jag yrkar återremiss.

Med denne talare förenade sig Herr *Johan Erik Johansson*.

Efter det öfverläggningen förklarats slutad, framställde Herr Talmannen proposition först på bifall till Utskottets förslag och då härtill allmänt svarades nej, dernäst på återförvisning till Stats-Utskottet. Denna sednare proposition förklarade Herr Talmannen besvarad med öfvervägande ja, och var alltså Utlåtandet återförvisadt.

§ 6.

Föredrogos Andra Kammarens Femte Tillfälliga Utskotts Utlåtanden.

N:o 1 (i samlingen N:o 2), i anledning af väckta motioner, angående ändringar i Kongl. Maj:ts nådiga Jagtstadga af den 21 Oktober 1864 med afseende å jagt efter elg.

Utskottets båda hemställanden bifollos; skolande detta beslut, för så vidt derigenom lemnats bifall till Utskottets förslag om inskränkning till en månad af den tillåtna jagttiden efter elg, Första Kammaren, jemlikt 63 § 3 mom. Riksdags-ordningen, delgifvas.

N:o 2 (i samlingen N:o 3), i anledning af väckt motion om ändring i Kongl. Maj:ts nådiga Fiskeristadga af den 29 Juni 1852.

Ordet begärdes af

Herr Pehr Pehrsson från Gefleborgs län: Ehuru hvad jag i denna min motion yrkat är grundadt på både billighet och rättvisa, så har Utskottet likväl funnit för godt att afstyrka bifall till densamma. Jag ber emellertid att få fästa Kammarens uppmärksamhet på förhållandet inom den ort, der jag är bosatt. Der finnas många husbehofvsågar, som endast kunna begagnas en månad om året under vårflödet, och om vid sådana sågar inga spånkistor finnas, så gör det ingen skada. Mitt förslag äsyftar icke spånkistornas borttagande på andra ställen, än der inga olägenheter

deraf kunde förorsakas. Jag yrkar därför bifall till min motion och afslag å Utskottets betänkande.

Herr Widell: En sådan undersökning, som skulle visa, huruvida ett sågverk borde betraktas såsom större eller mindre och på grund deraf huruvida spånkista behöfdes eller ej, skulle sannolikt blifva dyrare än hela spånkistan. Bristen på spånkista medför dessutom de olägenheter Utskottet antydt. Derfor yrkar jag bifall till Utskottets betänkande.

Efter nu slutad öfverläggning blef äfven detta Utlåtande bifallet.

N:o 3 (i samlingen N:o 4), i anledning af väckt motion om ett lotsfartygs förläggande under Skagen.

Bifölls; och skulle detta beslut, jemlikt 63 § 3 mom. Riksdagsordningen, Medkammaren delgifvas.

§ 7.

Till behandling förekom Konstitutions-Utskottets Utlåtande N:o 1, angående af Herrar Treffenberg, Wallén och Falkman väckta motioner om ändring i 23 § Riksdagsordningen.

Rörande *första punkten* yttrade:

Herr Treffenberg: Jag har begärt ordet först för att, innan den egentliga saktidssamtal tagit sin början, få tillfälle att med Utskottet öppna en liten förpostfäktning i anledning af en högst anmärkningsvärd ofullständighet i Utskottets referat af de utaf mig framställda grunder för den föreslagna grundlagsförändringen; men jag lofvar, att längre fram, sedan diskussionen någon stund fortgått, låta det gröfre artilleriet spela. Den föreställning man af Utskottets sätt att referera min motion erhåller är snarare att min åsigt skulle vara den, att riksdagsmannen väl kunde vara belåten med ett arvode, som betäckte lefnadskostnader i hufvudstaden under riksdagstiden. Jag har emellertid uttryckligen sagt, att detta arvode borde sättas så högt, att det äfven kunde anses innefatta *skälig ersättning för tidspillan och besvär*. Men icke förthy säger Utskottet: "Anser man i likhet med Utskottet nödvändigt att tillförsäkra Andra Kammarens ledamöter ett arvode, som icke blott motsvarar den dagliga lefnadskostnaden under Riksdagens sammanvaro, utan ock kan bereda någon ersättning för de olägenheter af ekonomisk art, som frånvaro från hemvist och yrke samt bristande tillsyn i enskilda angelägenheter måste förorsaka, så etc." men härom äro ju jag och Utskottet ense. Utskottets argumentation borde i stället hafva gått ut på att visa, att det af mig föreslagna arfvodesbeloppet icke vore tillräckligt för uppnäendet af närvarande ändamål. Vidare ber jag få upplysa, att det anförande, hvori jag nedlagt skälen för min förevarande motion i det tryckta protokollet råkat ut för ett grymt missöde, ithy att deri insmugit sig tvenne vanställande tryckfel; i stället för de sämsta "sambällsformer" hvarom jag talat, står der nu "sambällsreformer", jag hade sagt att det icke kunde vara "nyttigt" att bibehålla riksdags-

mannaarfvodet vid dess nuvarande belopp, men i protokollet står att arfvodets bibehållande icke kunde vara "onyttigt".

Herr Ridderstad: Vid förra riksdagen väckte jag motion i samma ämne, hvarom det nu föredragna Utlåtandet handlar. Jag föranleddes dertill — och begagnar mig af detta tillfälle att öppet tillkännagifva det — af uteslutande ekonomiska, icke af politiska skäl. Ett rop om iakttagande af all möjlig sparsamhet gick då öfver land och rike, ett rop hvaruti äfven Regeringen hördes instämna; och om man strängt vill tillämpa denna regel, så tror jag att det är nödvändigt att börja med sig sjelf, att sjelf gifva exempel på den sparsamhet man vill predika för andra. Om sedermera några politiska skäl sällat sig till dem, som ursprungligen lågo till grund för det framställda yrkandet om nedsättning i arfvodet för Riksdagens Andra Kammare, derom vill jag nu icke yttra mig och lemnar sådant alldeles derhän. Hvad jag likväl bestämdt tror mig kunna säga, det är att frågan har sympatierna för sig inom landet, och att den numera ingalunda med ett förnämt småleende kan eller bör läggas till handlingarne. Jag tror tvärtom, att frågan tarfar en grundlig utredning, så att man må komma till en verklig övertygelse och sålunda känna sig stå på säker botten vid det slutliga afgörandet. För att i min mån dertill bidra har jag också förskaffat mig tillförlitliga underrättelser om huru i förevarande fall förhållandet är i våra närmaste grannländer, Danmark och Norge. I Danmark utgår det dagliga arfvodet för ledamöterna af såväl Folkthinget som Landstthinget med 3 Riksbankdaler, d. v. s. 6 R:dr svenskt R:mt om dagen, förutom reseersättning för utom hufvudstaden boende riksdagsmän. Vid bestämmandet af detta grundlagsstadgande försiggick en ganska allvarlig diskussion inom båda thingen, och på det att en och hvar sjelft må blifva i tillfälle att bedöma de motsatta sidornas andragna åsikter, tillåter jag mig här att anföra efterföljande ur ett arbete, en akademisk afhandling, som står på fullkomligt opartisk grund. Der heter nemligen:

Vid jemförelse med riksdagsmannaarfvodet i andra länder visar sig, att detta arfvode i Danmark är ganska lågt. Angående arfvodets storlek fördes ock å den grundlagsgifvande Riksdagen lifliga debatter. Det konservativa partiet yrkade på låga arfvoden (2 Rbd) 4 R:dr Svenskt, att bestämmandet af arfvodets belopp hade en ganska vigtig politisk sida och ville genom låga arfvoden motväga frånvaron af valbarhetscensus till Folkthinget och den enligt deras åsigt alltför lågt bestämda census till Lagthinget. Det frisinna partiet ville deremot, att arfvodena skulle sättas något så när höga (4 Rbd), så att den enskilde ej skulle behöfva göra alltför stora pekuniära uppoffringar genom att tjena fosterlandet. Stor vigt ligger ock derpå, att arfvodena äro så bestämda, att de å ena sidan ej äro så stora, att de locka personer att blott och bart för pekuniär vinst söka representantkallet, men ej heller å andra sidan så små, att blott *de* kunna mottaga riksdagsmannaval, som i ekonomiskt hänseende äro *mest beroende eller mest oberoende*, ty för de förre äro t. o. m. ganska små arfvoden mera än de i allmänhet förtjena, för de sednare åter är arfvodets belopp, det må vara stort eller litet, likgiltigt. Här af synes huru vigtigt det är att bestämma arfvodet till ett sådant

belopp, att *medelklassen, folkets kärna*, ej uteslutes från representantkallet.

Detta visar, att man gick en medelväg mellan 4 och 8 R:dr R:mt då man antog 6 R:dr såsom det lämpligaste beloppet, och då nu motionären här föreslagit ett belopp af 7 R:dr 50 öre, så kan man icke gerna anse, att beloppet är alltför lågt tilltaget.

Från Norge låter det deremot helt annorlunda, ty der äro riksdagsmannaarfvodena vida högre än i Danmark, och, ännu mer, långt högre än i vårt land. Härom meddelar samma akademiska afhandling, som jag förut åberopat, följande:

Hvarje representant är berättigad att af statskassan erhålla ersättning för reseomkostnader till och från Stortinget samt för underhåll under den tid, han der uppehåller sig (G. L. § 65). I enlighet härmed erhåller hvarje representant i traktamente under resan till och från Stortinget $2\frac{1}{2}$ Spd (10 R:dr R:mt) för hvarje dag, som nödvändigt åtgår till resan, hvarjemte är stadgadt, att, om resan sker till lands, i allmänhet minst 6 Norska mil (= $6\frac{1}{3}$ Svensk mil) skola dagligen tillryggaläggas (Lag af den 25 September 1845 § 1). Resersättning erhåller representanter enligt gällande skjutslag. Såsom ersättning för underhåll och bostad erhåller han 3 Spd dagligen under den tid han uppehåller sig vid Stortinget (Lag af den 25 September 1845 § 2). I fall en representant under vistandet vid Stortinget eller på resan dit eller derifrån insjuknar, skall han af statskassan erhålla ersättning för de å vård och skötsel använda omkostnaderna. Dör han emellertid, så erhåller boet begrafningshjelp (Lag af den 14 Juni 1816 § 8).

Sälunda är det bestämdt och föreskrifvet i våra grannländer, och häraf visar det sig att Norges storthingsmän hafva — såsom jag redan påpekat — vida högre arfvoden än riksdagsmännen både i Sverige och Danmark, särdeles betydligt högre än Danmarks. Härvid torde dock tvänne omständigheter böra tagas i betraktande; den ena är att, efter hvad man känner, Norge, särdeles relativt till Danmark, men till en del äfven i afseende till Sverige, är ganska glest befolkadt, hvadan alltså representanternas resor till och från riksdagsorten derstädes torde blifva dem långt kostsammare än inom de tvänne andra brödrarikena. Vidare lära lefnadskostnaderna i Christiania vara vida drygare och högre än i Danmark och hos oss.

Tager man dessa förhållanden i betraktande, tror jag att — med hänsyn till Sverige — en förändring i nu gällande stadgande väl vore påkallad, och att man kommer rätta förhållandet närmast, om man, gående en medelväg mellan de Danska och Norska föreskrifterna här vid lag, antager motionärens förslag om en afföning till Andra Kammarens ledamöter af 7 R:dr 50 öre om dagen.

För min del eger jag visserligen icke hopp om framgång vid denna riksdag för nedsättningen, men otvifvelaktigt har frågan derom icke dess mindre vunnit sedan sednaste riksmöte mycken terräng, och jag tilltror mig att med visshet kunna bebåda att den dag varder nog kommande, då den skall med seger framgå ur de olika intressenas strid för och emot. Härmed vare likväl huru som helst, vill jag — äfven i den ställning frågan sig nu befinner — hafva uttalat det jag ännu i dag hyser samma äsigt

som då den förra gången förevar, af hvilken anledning jag ock yrkar bifall till motionen och afslag å Utskottets Utlåtande i förevarande del.

I anledning af Herr Ridderstads anförande erinrade Herr Talmannen, att endast första punkten, eller den som anginge Herr Treffenbergs motion, nu vore under föredragning, och att i denna motion blifvit föreslaget riksdagsmannaarfvodets bestämmande, icke till 7 R:dr 50 öre, utan till 6 R:dr.

Ordet lemnades derefter åt:

Herr Hessle: Jag anser mig af samvete och pligt manad upplysa att, efter hvad jag inhemtat, flerstädes i landet, förnämligast på landsbygden, det i 23 § af gällande Riksdags-ordning bestämda arfvode för ledamöter i Andra Kammaren, anses för högt. Jag delar ock denna opinion, emedan uppdraget ej bör medföra några lukrativa förmåner eller frestelser att för uppnående deraf vidkännas uppoffringar af materiel eller intellektuel egenskap. Skenet af sådan uppoffring bör till och med förekommas, så vida representationens värdighet samt folkets förtroende till dess sanningskärlek skola bibehållas.

Det nu för riksdagsmän stadgade höga arfvode har äfven antagits såsom norm för beräkning af arfvode åt statsrevisorer, ledamöter i Kyrkomöte, i komitéer och vid mångfaldiga andra tillfällen, hvilket allt ådrager Staten ganska betydliga utgifter, hvilka, om arfvodet utginge med 7 R:dr per dag, besparade Staten ärligen en betydlig summa, som till andra viktiga föremål behöfdes.

Må man ej jemföra aflöningen till riksdagsmännen med den till embetsmännen. De sednare måste genom en dyrbar uppfostran och lönlös öfning förvärfva skicklighet i sitt kall samt efter dess emottagande egna hela sin tid deråt, då deremot riksdagsmannauppdraget är tillfälligt och kan utan särdeles förlust förenas med den verksamhet, hvarje medborgare måste hafva sig förelagd i hvad samhällsställning som helst. Dessutom synes det vara mindre lämpligt att i grundlagen, som är afsedd att ega ett långvarigt bestånd, nämnda arfvode till fast belopp bestämmas, då det deremot bör lämpas efter lefnadsbehof och förhållanden hvilka undergå täta förändringar.

I Norska grundlagen finnes ej något visst belopp utsatt såsom arfvode för storthingsman, utan beror det på hvarje Storthings beslut. Mig är väl sagdt, att storthingsman gemenligen har tre specier i traktamente för dagen, men man må besinna, att dels är lefnadskostnaden i Christiania dubbelt dyrare än i Stockholm, dels är ledamöternes antal i Norges Storthing ganska ringa emot det i Riksdagens Andra Kammare, dels ock är det der blott hvar tredje år Storthing.

Jag hemställer därför värdsamt, att ärendet måtte till Konstitutions-Utskottet återremitteras, med föreskrift att i öfvervägande taga ett af mig nu gjordt förslag att med ändring af 23 § Riksdags-ordningen samma paragraf måtte erhålla följande lydelse:

”Hvarje ledamot af Andra Kammaren åtnjuter af statsmedel ersättning för resekostnad till och från riksdagen samt skäligt arfvode för den

tid, han sig der uppehåller. Förblifver lagtima riksdag samlad utöfver fyra månader, må dock arfvodet för längre tid ej beräknas.

Den ledamot af Kammaren, som ej i rätt tid vid riksdagen sig in-finner, skall för hvarje dag han uteblifver vara förlustig så mycket af arfvodet som deraf efter bestämelse för hela tiden på dag belöper."

Häraf skulle följa, att Riksdagens begge Kamrar hvarje riksdag komme såsom i alla beskattningsfrågor att i arfvodesbestämningen deltaga.

Skulle Kammaren likväl icke finna skäl att bifalla denna min be-gäran, anhåller jag dock få mitt yttrande bevaradt i protokollet såsom en reservation, för att möjligen tjena till en väckelse för framtiden. Om arfvodet nedsattes till 7 R:dr om dagen, skulle det likväl blifva fullt till-räckligt, såsom allmänt erkännes, och ändock en besparing göras i riks-dagskostnaderna af 68,400 R:dr årligen, en besparing hvilken är väl värd att taga reda på, då alla riksdagskostnaderna uppgå till ett belopp af 407,000 R:dr årligen, deruti dock inberäknade 17,000 R:dr årligen för Justitieombudsmans-expeditionen. Riksdagen är således, såsom det sy-nes, ganska dyr, isynnerhet om man med kostnaden jemför hvad den egentligen uträttar.

Jag förnyar ännu en gång min anhållan om återremiss af Utlä-tandet.

Herr Ahlgren: I hvarje institutions natur ligger, att den ej ge-nast vid sin första uppkomst kan vara fullkomlig, utan torde väl för-ändringar mången gång böra vidtagas, der erfarenheten ådagalagt nöd-vändigheten deraf. Denna allmänna regel gäller äfven vår Riksdags-ord-ning i afseende på den fråga, som nu är under öfverläggning. För min del tror jag att, om riksdagsmannaarfvodet i Andra Kammaren vore lägre än det nu är, åtrån att eröfra riksdagsmannapoletten icke skulle vara så stor, som den hittills visat sig vara, och har man väl någon rimlig an-ledning att befara, att den förändring, som nu blifvit föreslagen, skulle på något menligt sätt inverka på dugligheten hos de män, som kunna ifrågakomma att utses till folkombud? Ingalunda; utan snarare tvärtom, ty den verkliga förtjensten, som nu i allmänhet icke vill inlåta sig i täf-lan med egenyttnan, skulle oftare komma att uppsättas. Jag tager mig äfven friheten fästa uppmärksamheten derpå, att genom den föreslagna förändringen skulle uppstå en årlig besparing af icke mindre än ungefär 96,000 R:dr. Vi hafva från högre ort hört den bekanta uppmaningen: "att den största sparsamhet bör iakttagas", hvilken uppmaning Riksdagens Andra Kammar under nästföregående tvänne år sökt verkliggöra. Må den ej nu förglömmas, då fråga är att, på vår egen bekostnad, för Statsverket göra en ganska stor årlig inbesparing. Det skulle säkerligen hos den stora allmänheten göra ett godt intryck, om 1869 års Riksdag gäfvé ett exempel på sparsamhet åt 1870 års Riksmöte, och ett tillfälle att kunna beträda sparsamhetens väg i detta hänseende, ty det är ju icke fråga om att nu genast tillämpa förändringen. Jag föreställer mig ock, att nästkommande Riksdag skulle med all tacksamhet emottaga ett dylikt förslag; men om, emot förmodan, motsatsen skulle inträffa, kan ju grundlagsförändringen då afslås. Utskottet har icke framlagt några skäl, som behöfva vederläggas. Utskottet har visserligen talat om ändamålet

med ett högre riksdagsmannaarfvode, hvilket, enligt Utskottets förmenande, skulle vara att sätta samhället i tillfälle att för utöfvande af representantens viktiga kall kunna taga den verkliga förtjensten och det lefvande intresset för samhällets angelägenheter i anspråk, hvarhelst dessa egen-skaper finnas, och utan hinder deraf, att de tillhöra personer, hvilkas ekonomiska ställning icke tillåter dem att utan särskild godtgörelse ut-byta sina enskilda sysslor mot arbetet i det allmännas tjänst. Meningen med riksdagsmannaarfvodet lärer väl likväl ej kunna vara någon annan, än att endast kostnaderna här på riksdagsorten borde representanterna ersättas, men ingalunda den förlust eller de minskade inkomster, som de möjligen kunna lida genom att nödgas vara frånvarande från hemmen. Grundtanken i reservanternas åsigt synes vara att frågan endast bör uppskjutas till 1870 års riksdag, men då, såsom jag redan antydt, frågan icke nu kan definitivt afgöras, utan blifver i alla händelser, äfven om den nu bifalles, hvilande till nämnda riksmöte, så anser jag mig böra på det varmaste förorda bifall till Herr Treffenbergs motion.

Herr Vougt: Då jag vid förra årets riksdag förenade mig uti Herr Ridderstads framställning om riksdagsmannaarfvodets nedsättning, och sedan dess icke funnit skäl att ändra åsigt i ämnet, vill jag nu biträda Herr Treffenbergs yrkande, ehuru jag ej kan till alla delar gilla motiverna för detsamma. Det mycket omordade talet, att den största sparsamhet med Statens tillgångar måste iakttagas, bör, efter mitt förmenande, uti denna fråga, framför andra, göra sig gällande. Erfarenheten har visat, att man såsom riksdagsman godt kan berga sig på 6 R:dr om dagen. Under de fordna ståndsriksdagarne fick mången representant åtnöjas med 4 R:dr i dagarfvode. Ingalunda bör man antaga, att brist på kandidater till ledamotskap i Andra Kammaren skall uppstå genom den ifrågasatta förändringen. För min del tror jag, att lämpliga personer till dessa platser fortfarande skola finnas benägna att eftersträfvä och emottaga det viktiga förtroendet, utan afseende på det lägre arfvodesbeloppet. Då jag således icke kan godkänna Konstitutions-Utskottets förevarande Betänkande, hvars motivering synes mig mycket otillfredsställande, vågar jag derå yrka afslag, och i stället bifall till Herr Treffenbergs motion.

Herr Witt: Innan mau vidtager någon förändring i gällande grund-lagar, bör man se till, huruvida ändringen har något skäl för sig, huru-vida den är nödig eller nyttig. I närvarande fall saknas, enligt min åsigt, hvarje skymt till något sådant skäl. Motionären har visserligen föregifvit, att mångahanda vådor och faror skulle härflyta från det nuvarande arfvodet för Andra Kammarens ledamöter, ja han har gått så långt, att han påstått det riksdagsmannakallet skulle på offentlig auktion kunna blifva upplåtet åt den mestbjudande. Detta är en djerf beskyllning, fram-slungad mot hela Svenska folket och de särskilda kommuner, som utvälja dess representanter; men då detta påstående icke är bevisadt, och då motionären icke kunnat framdraga något exempel för sin sats, så vill jag icke inlåta mig på någon vederläggning deraf. Man har vidare talat om sparsamhetsskäl, såsom berättigande den föreslagna nedsättningen. Jag tror dock icke, att detta skäl kan anses gällande i förevarande fall. Att

spara på Statens medel är visserligen nödvändigt i allmänhet, men det synes mig af flera skäl icke rätt lämpligt att nu företrädesvis framdraga detta argument. Till en början är väl Svenska folket icke till den grad kommet på obestånd i ekonomiskt hänseende, att det vill begära att en del af dess representanter skulle lida ekonomisk förlust, i och för vinstandet vid riksdagen. Vidare bör man erinra sig, att en ledamot af Andra Kammaren icke eger rätt att afsäga sig ett erhållet riksdagsmannauppsdrag, och så länge stadgandet om ett dylikt tvång kvarstår i grundlagen, bör väl icke arfvodet sättas alltför lågt, så att uppdraget kan medföra pekuniär förlust. Det är visserligen sannt, att en representant kan lefva på mindre än 10 R:dr om dagen, och jag medger villigt att mig kostar vinstandet här i hufvudstaden icke så mycket, men man bör besinna, att en tid af 4 månader går förlorad för de sysselsättningar, som i allmänhet och i öfrigt tillhöra representanterne, och jag hemställer om icke billigheten fordrar att någon ersättning härför varder dem beredd. I detta fall vill jag jenföra riksdagsmännen med en embets- och tjänsteman, som af sin tjänstebefattning nödgas att under 4 månaders tid årligen vara aflägsnad från sin familj och sitt hem, och jag tror att ingen skulle vilja påstå, att en ersättning af 1,200 R:dr för denna tid vore för högt beräknad, så vida nemligen tjänstemannen vore att jenföra med en ledamot af Riksdagens Andra Kammare. Slutligen bör man ock taga i betraktande, att riksdagsmannaarfvodet icke får öfverstiga 1,200 R:dr, äfven om riksdagen skulle räcka längre än fyra månader.

Ett annat sätt att göra besparingar torde dock kunna förtjena att tagas i öfvervägande, och det är, emedan vissa tjänstemän äga alltför öfverdrifvet höga löneinkomster, något minska dessa inkomster. Jag tillåter mig i detta afseende nämna hurusom t. ex. Herrar landssekreterares sportelinkomster, synnerligast under hårda år, då de flesta lagsökningarne förekomma, uppbringas till så höga belopp, att de, efter hvad man har sig bekant, vida öfverstiga hvad andra tjänstemän i likartad tjänstegrad kunna påräkna. Jag tror det icke vore olämpligt att genom en förändring i dessa förhållanden söka åstadkomma en ingalunda obetydlig besparing för Staten och för den del af landets innebyggare, som nu måste betala de alltför stora sportlerna.

Om nu nedsättning i riksdagsmannaarfvodet skulle beslutas till 6 R:dr R:mt, så är detta ungefär just jemnt hvad som åtgår till lefnadskostnadernas bestridande här i hufvudstaden, då man kan antaga att det i allmänhet väl kostar något mer, men icke mindre. De 4 R:dr, som nu tillfalla riksdagsmannen, kunna ju anses såsom ersättning för den förtjänst han genom sitt arbete i hemorten kunnat förvärfva, och detta må väl icke anses vara för mycket. Skulle arfvodet nedsättas så som föreslaget blifvit, lærer resultatet deraf blifva: att Kammaren kommer att bestå af två slags ledamöter, nemligen dels sådana som äro så rika, att de ej behöfva fästa sig vid en utgift af några riksdaler om dagen, men dessa borde å la røgle icke tillhöra Andra utan Första Kammaren, och dels sådana, hvilkas tid ej har det ringaste värde. Jag hemställer, huruvida det kan innebära någon fördel att få Andra Kammaren sammansatt af sådane ledamöter. För min del och då jag såsom ledamot i Utskottet deltagit i handläggningen derstädes af denna fråga, yrkar jag bifall till Betänkan-

Herr Ridderstad: Visserligen måste jag medgifva, det jag förbisåg, att endast första punkten af Utlåtandet nu var föredragen, och att jag yttrade mig företrädesvis om den andra punkten, men jag måste tillstå det jag anser båda dessa punkter stå i ett sådant sammanhang med hvarandra, att, då man talar om den ena, man icke gerna kan undgå att äfven yttra sig om den andra.

Man har här nyss hört en jemförelse uppställas emellan riksdagsmän och tjänstemän, och huru dessa ställas i paritet med hvarandra. För min del kan jag dock icke erkänna någon sådan. Riksdagsmannens uppdrag grundar sig på allmänt förtroende och ersättningen för bestridande af uppdraget bör alltså icke gå utöfver omkostnaderna för dess bestridande. En embets- och tjänsteman deremot skapar sig ett intelligent kapital, hvaraf han skall draga reventy, och hvarpå han såsom ränta skall förtjena sitt lefnadsbröd. Detta kapital är måhända ofta hans enda rikedom, hvarpå han skall försörja sig och de sina. Härigenom har han förvärfvat sig en rättighet att användas i Statens värf, men denna rättighet grundar sig icke på något allmännare förtroende. Riksdagsmannen förvärfvar sig, under det han med materiel verksamhet arbetar i sitt eget intresse och för sina egna fördelar, på samma gång, ett allmännare medborgerligt förtroende, och detta utgör, så att säga, konklusionen af hans verksamhet. Måhända har jag icke lyckats att fullt klart och tydligt utreda och ådagalägga skillnaden mellan riksdagsmannens och tjänstemannens befattningar, men jag tror mig hafva anslagit den rätta tonen och jag hoppas att någon annan skall lyckas uti en sådan utredning. Emellertid upprepar jag, att jag vill betrakta denna fråga endast ur ekonomisk, icke ur politisk synpunkt; och då jag är gynnsamt stämd för så väl Herr Treffenbergs motion, som det af Herr Wallén väckta förslaget, men icke tilltror mig att afgöra hvilketdera eger företräde, får jag slutligen tillkännagifva, det jag ingår på hvilketdera af dem, som mest eger den förtjensten att, såsom man säger, ställa kyrkan midt i byn.

Herr Printzensköld: Då jag nu önskar tillkännagifva, det jag delar de åsigtter i ämnet, som af de fleste föregående talarne blifvit uttryckta, så är det derföre att jag anser den föreslagna förändringen både rättvis och behöflig; rättvis, derföre att en representant i sjelfva verket icke behöfver mer än 6 R:dr för att här kunna uppehålla sig, och behöflig, derför att sparsamhet och hushållning böra iakttagas. Lika litet som Staten har skyldighet att ersätta en representant hvad han använder utöfver behofvet att här anständigt kunna lefva, lika litet anser jag Staten vara förpligtad att lemna honom tillfälle att skörda ekonomisk vinst på det förtroendeuppdrag han erhållit. Med hänsyn till utsigten om en sådan större eller mindre vinst skulle riksdagsmannabefattningen, detta det största medborgerliga förtroende någon gerna kan erhålla, kunna blifva en spekulation för den mindre samvetsgranne, och för min del tror jag, att utsigt till vinst och ekonomisk fördel lika mycket som ordnar och band kunna blifva bindande för den politiska öfvertygelsen. Då det i alla fall nu emellertid gäller en besparing af omkring 96,000 R:dr om året, så anser jag det vara önskligt, att hvar och en, som yrkar på sparsamhet, då det gäller andras inkomster, äfven måtte föra samma språk, då det gäller

hans egen fördel, och af denna anledning måste jag varmt förorda bifall till den af Herr Treffenberg väckta motionen.

Herr Siljeström: Jag tillåter mig tro, att Svenska folket är föga benäget att processa med sina ombud om arfvodesbeloppet, i fall ombuden uträtta något som duger, och att, om de ej göra detta, Svenska folket finner sig föga tillfredsstäldt äfven af de längsta dissertationer eller debatter rörande lämpligaste beloppet af arvodet. Jag tror i sjelfva verket, att Riksdagen redan använt alltför mycken tid på denna fråga, uti hvilken äfvenväl torde dölja sig icke så litet sensation. För en viss del af publiken eger den onekligen ett särskildt intresse, och debatten deröfver utgör ett af Riksdagens frispektakel, så mycket mera anslående som dervid, enligt hvad man redan erfarit, icke kommer att saknas behöriga knallefekter.

För egen del har jag ej svårt att göra rättvisa åt den patriotism, som uttalar sig i dessa motioner, vare sig att densamma tagit till ögonmärke 4 R:dr eller 2 R:dr 50 öre R:mt. Vida svårare blir det att försvara Utskottets Betänkande, alldenstund, såsom jag nödgas erkänna, Utskottet verkligen lemnat å sido just det som man skulle tycka bort utgöra sjelfva kardinalpunkten, nemligen bestämmandet af det minimum af kostnad, hvarför en Svensk riksdagsman kan hysas och födas. Jag ber emellertid att man ej må döma Utskottet alltför strängt. Frågan är i sjelfva verket ej så lätt som den vid första påseendet kan synas. Man har erfarit, att en ryktbar ledamot af det fordna Bonde-Ståndet, såsom representant för flera domsagor, uppar ett sammanlagdt arfvode flera gånger större än det, som nu utgår till denna Kammares ledamöter, men att detta icke hindrade honom från att genom sin riksdagsmannabefattning ruineras; och detta just derföre att han var en duglig riksdagsman, som offrade både tid, krafter och penningar på uppfyllandet af detta sitt kall. Å andra sidan har Utskottet erfarit, att riksdagsmän funnits icke tillhörande Bonde-Ståndet, som kunnat lefva för endast 3 R:dr om dagen. En motionär har nu föreslagit, att arvodet borde utgå med 6 R:dr, en annan har ansett 7 R:dr 50 öre ej vara för mycket, och grundlagen bestämmer 10 Riksdaler.

Vid sådant förhållande måste man medgifva, att det icke är någon lätt sak att säga hvad som i detta fall är det absolut rätta. Man kan verkligen icke undgå att till slut mer eller mindre godtyckligt fästa sig vid det ena eller andra beloppet; och det skulle ej förundra mig, om lagstiftaren i detta afseende låtit bestämma sig helt enkelt af penningeenheten och decimalsystemet; och att, då man fann 1 R:dr vara alltför lågt, det icke återstod annat än att gå till tioalet, helst 10 R:dr ändock ej kunde anses vara alltför högt tilltaget.

Jemför man riksdagsmannaarfvodet hos oss med arvodet i Danmark, der det utgår med 6 R:dr, och i Norge, der det är bestämdt till 12 R:dr om dagen, så finner man att det i vår grundlag bestämda håller en medelväg emellan båda och äfven ur sådan synpunkt ej kan anses vara alltför obilligt.

Man har från en annan sida jemfört riksdagsmannaarfvodet med de dagtraktamenten, som enligt reglementet tillkomma Statens embetsmän,

och anmärkt, att 10 R:dr om dagen är det traktamente, hvilket utgår till de i tredje klassen upptagne embetsmän. Bland dessa befinna sig till exempel expeditionscheferna i Konungens kansli, det vill säga embetsmän, som bland annat hafva att skriva expeditioner på grund af de beslut riksdagsmännen på Riksdagen fattat; och man har tyckt sig finna, att det möjligen vore mindre befogadt att hänföra de sednares dagtraktamenten till en lägre klass än de föras.

Man har än vidare anställt jemförelser med en eller annan tjenstemans aflöning och velat finna det ej obilligt, att riksdagsmannen, hvars åliggande är — och vi veta svårigheten af detta åliggande — att sätta lås för bondens lada, skulle hafva ett arfvode, sådant som det nu bestämda, då en tjensteman, hvars förnämsta uppgift torde vara att med utslagets kraft bryta upp den ladan, lärer kunna dagligen påräkna en inkomst, i medeltal för hela året räknadt, som är flera gånger högre än det nämnda arfvodet. Och slutligen med afseende på den totala kostnad riksdagsmannens aflöning medför har man trott gränserna för en behörig proportion ej skulle hafva öfverskridits, så länge denna kostnad endast uppgår till omkring en åttendedel af hvad som erfordras för upprätthållandet af Kronans glans.

Allt detta har Utskottet visst ej kunnat förbise; men jag får för min del bekänna, att, åtminstone för mig, denna sida af saken — den rent ekonomiska — icke synes vara den viktigaste. Det är från politisk synpunkt densamma måste betraktas, om man vill se hela betydelsen deraf, och man måste vara motionärens förbunden därför att han omsider ställt frågan på sin rätta ståndpunkt.

Enligt mitt omdöme utgör förmögenheten visserligen ej, i allmänhet taladt, någon osviklig garanti för sjelfständighet i åsichter, men onekligt är att det för en representant är af yttersta vikt att under riksdagsmannakallets utöfvande känna sig ekonomiskt sjelfständig. Jag vill dermed säga, att han bör hafva så stort arfvode, att han, oberoende af egna tillgångar — ty sådana böra ej förutsättas — derpå i allmänhet må kunna lefva, utan att behöfva ängsligt beräkna den dagliga utkomsten, och tillika profitera af ett umgänge som han hvarken kan eller bör undvika, samt förskaffa sig de hjälpmedel för sjelfva riksdagsmannakallets utöfvande, som kunna erfordras, utan att dervid göras beroende af förhållanden, som kunna betänkligt kompromettera hans sjelfständighet.

Den ärade motionären har återigen från en annan sida förespeglat allehanda faror, som skulle kunna uppstå till följd af det, efter hans mening, alltför höga belopp, hvartil riksdagsmannaarfvodet för närvarande är bestämdt, ja han insinuerar till och med möjligheten af hela valkretsars demoralisation; han antager möjligheten af, att riksdagsmannakandidater skulle genom mutor söka genomdrifva sitt val, endast för att komma i åtnjutande af det höga arfvodet. Jag tillstår, att sådana resultat, i fall de hafva någon sannolikhet för sig, måste anses såsom särdeles beaktansvärda. Det är då af vikt att tillse, om den af motionären angifna orsak står i något rimligt förhållande till den af honom deraf befarade verkan. Riksdagsmannaarfvodet utgår nu med 10 R:dr; motionären vill hafva det nedsatt till 6 R:dr. Det sednare beloppet anses således vara hvad som verkligen *behöfves*; och skilnaden, eller 4 R:dr, är följaktligen hvad som skulle utgöra den förespeglade, alltför lockande

vinsten. Genom en ganska enkel beräkning kommer man till det resultat, att denna vinst skulle för en hel riksdag uppgå till ett belopp af 480 R:dr R:mt. Detta är då den summa, tillgodonjuten under tre år, som skulle vara nog lockande att kunna förleda en riksdagsmannakandidat att skilja sig från hus och hem, från familj, från sina vanliga göromål, från sina viktigaste ekonomiska intressen under 4 månader om året. I sistnämnda afseende ber jag att i parentes få göra den ärade motionären uppmärksam på, att han verkligen begått ett misstag, då han trott, att landtmannen utan någon afsevärd ekonomisk olägenhet skulle kunna vara borta från sitt hem under den tid, som nu är bestämd för riksdagarnes hållande. Det är visserligen samt, att det ej är, om man så vill, den viktigaste årstiden för jordbruksarbetena; men den är bland annat af det skälet af särdeles betydelse för landtmannen, då han just under denna tid företrädesvis verkställer försäljningen af sina produkter, en ur ekonomisk synpunkt knappt mindre viktig omständighet än produktionen själf. Men lika mycket, om man blott tänker efter, att den summa, hvarpå riksdagsmannakandidaten skulle enligt motionärens antagande komma att spekulera, icke utgör högre belopp än här blifvit nämndt, och derjemte besinnar, att han för att muta valkretsen väl måste använda icke så liten del af detta belopp, så tror jag, att man skall erkänna att *vinsten* verkligen reduceras till en sådan obetydlighet, att till och med motionären bör känna sig någorlunda trygg, för att de befarade olägenheterna ej skola blifva af den allvarsamma natur han velat föreställa sig.

Onekligt är å en annan sida, att en nedsättning i riksdagsmannararfvodet lätt skulle kunna medföra en ganska märkbar förändring i samsammansättningen af denna Kammare, och jag tror äfven att motionären i detta hänseende varit ganska klarsynt. Jag antager således, att denna Kammare genom en dylik åtgärd skulle kunna komma att genom förändrad qualification af ledamöterna i någon mån närma sig den högre visdom, som, enligt hvad herr motionären vid ett annat tillfälle antyde, egentligen lärer stå att finna inom Första Kammaren. Det är ganska möjligt, att till följd af den ifrågavarande åtgärden ingen skulle blifva ledamot af Andra Kammaren, som ej kunde prestera Kongl. fullmakt eller annat fint papper, af beskaffenhet att göra innehafvaren oberoende af allt arfvode. Men om herr motionären tror, att derigenom all våda för demoralisation vid riksdagsmannavalen skulle undvikas, så bedrager han sig. I det land der mutsystemet vid sådana val högst florerat, England, åtnjuta parlamentsledamöterna ej något arfvode. Det är således icke för något arfvodes skull, som man med oerhörda uppoffringar der sträfvat efter att komma in i parlamentet, utan verkligen blott emedan man lyder denna "sammhällsdygd" och denna "patriotism", om hvilken herr motionären talat, men som alltför ofta lånar sitt namn åt fåfängan och ärelystnaden.

Slutligen ber jag att få fästa uppmärksamheten på ännu en annan omständighet. Huru klok politiker man än må vara, så händer det likväl, att man kan misstaga sig. Till följd af dessa "ouredda naturkrafter", hvilka verka i politiken likasom i naturen, kan det lätt hända, att resultatet af en åtgärd blir helt annat, än hvad man åsyftat. Den ridderliga

liga öppenhet, hvarmed Herr motionären uppträd, och hvarför man icke kan annat än betyga honom all tacksamhet, lemnar intet tvifvel öfrigt att han ju med sitt förslag syftar åt det håll jag angifvit; och hans beräkning i det fallet synes ej sakna skäl; men omöjligen kan man säga att ju icke tvärtom förslaget antagande möjligen skulle kunna leda till ett alldeles motsatt resultat och måhända till sjelfva ytterligheten af denna motsats.

Då det nu sålunda verkligen ej är möjligt att ens med säkerhet förutse den verkan, som den föreslagna förändringen kunde komma att medföra, så synes allt skäl vara förhanden att, i öfverensstämmelse med hvad Utskottet yttrat, afbida tiden och se till huru riksdagsmannavalen framdeles komme att gestalta sig. På sådana skäl anhåller jag för min del om Kammarens bifall till Utskottets förslag. Jag upprepar ännu en gång att i denna fråga den ekonomiska synpunkten ingalunda är den viktigaste. Må man erinra sig, att likasom högsta rätt stundom kan vara högsta orätt, så händer det ej sällan att den största sparsamhet kan vara den sämsta ekonomi.

Herr Liljenmark: Då jag ej vidare kommer att bevista någon riksdag och till följd deraf väl bör kunna påräkna att anses fullkomligt opartisk i denna fråga, anhåller jag att få gifva min mening deri tillkänna.

Dervid ber jag att till en början få förklara, att jag för min del gör motionären fullkomlig rättvisa. Jag anser nemligen hans motiver vara fullkomligt rena och att de, från hans ståndpunkt betraktade, utgöra tillräcklig grund för hans åsigt. Jag hoppas att motionären icke betvivlar att äfven hos mig finnes den afsigternas renhet, som jag tillerkänt honom.

Beträffande sjelfva frågan tror jag att man dervid bör fästa hufvudsaklig vikt vid det förhållande att åtskilliga riksdagsmän nödgas under sin bortovaro vid riksdagen vidkännas utgifter för arfvoden till vikarier. Så är förhållandet med mig och denna min utgift uppgår till omkring 2 R:dr om dagen. Om man nu antager att ledamöterna i denna Kammar skulle, såsom motionären föreslagit, erhålla i arfvode 6 R:dr om dagen, så skulle således, efter afdrag af vikariatsarfvodet, återstå 4 R:dr för dag, hvarmed jag hade att betäcka mina lefnadskostnader här i Stockholm. Detta skulle visserligen gå för sig, om man vill hysa in sig i en skrubbe i någon gränd och hålla till godo med den kost, som presteras på de sämre restaurationerna. Men vill man förskaffa sig en någorlunda hygglig bostad så kostar en sådan 1 R:dr 50 öre om dagen. Återstår således 2 R:dr 50 öre till kost, och derpå kan man ej lefva här i Stockholm, om man ej skall nödgas att, då man på en restauration intager sin måltid, välja de billigaste rätter, som finnas på matsedeln, eller ock att besöka, om jag så må uttrycka mig, sämre ställen.

Jag instämmer därför i Utskottets förslag och det jemväl på den af reservanterna angifna grund, att frågan blifvit för tidigt väckt.

Herr Lundström: På grund af den kännedom jag eger om de åsichter och den anda, som i denna fråga hos Kammarens ledamöter förefinnas, tror jag att motionen har föga utsigt att nu vinna framgång, men då jag anser motionärens förslag rättmätigt och den ifrågasatta förändringen väl

behöfelig, kan jag ej underlåta att instämna i motionen och att tillika uttala min öfvertygelse att förslag i enahanda syfte framdeles skola återkomma och en gång vinna seger.

Man har så ofta sagt och upprepar oupphörligt att den största sparsamhet måste iakttagas, men då det gäller egen pung vill man ej medgifva satsens tillämpning.

Många skäl hafva här blifvit anförda mot motionen, hvilka icke på något sätt hålla streck. Ibland annat har den värde representanten från Carlskrona sammanställt och jemfört frågan om riksdagsmannaarfvodet med frågan om tjenstemännens aflöning, hvilken sednare fråga ju är en sak, som på intet sätt hör hit och därför ej heller bort inblandas i denna fråga.

Men då jag anser att motionen talar för sig sjelf, vill jag ej längre uppehålla Kammarens tid, utan inskränker mig till att förena mig med Herr Printzensköld och öfrige talare, som yrkat bifall till motionen och afslag å Utskottets Betänkande.

Herr Staaft: Jag vill endast i största korthet gifva tillkänna, att jag instämmer i hvad Herrar Printzensköld och Lundström nu yttrat.

I öfrigt ber jag att få förklara, att jag på intet sätt kan begripa hvad Herr Siljeström nyss yttrade om penningeenheten, och att, då man ej kunde sätta riksdagsmannaarfvodet så lågt, som till 1 R:dr om dagen, måste man, med hänsyn till penningeenheten, bestämma det till 10 R:dr. Den gifna följden häraf skulle ju vara den att, om man någon gång skulle vilja höja riksdagsmannaarfvodet, så måste man bestämma det till 100 R:dr eller kanske 1,000 R:dr om dagen. I det dagliga lifvet känner man annars flera medelvägar mellan ett och tio, och det möter der ingen svårighet att gifva ut 2 R:dr eller 3 R:dr, eller hvilket annat riksdalerstal mellan ett och tio.

Slutligen ber jag få fästa uppmärksamheten vid ett misstag, som Herr Siljeström begick i sitt yttrande. Då han först jemförde riksdagsmännen med expeditionscheferna föreföll mig denna jemförelse totalt gripen ur luften. Sedan fick jag höra att jemförelsen grundades derpå, att expeditionsheferna enligt resereglementet åtnjuta 10 R:dr i dagtraktamente, och att deras åliggande är att skrifva hvad riksdagsmännen besluta. Jag har aldrig förut hört att expeditionsheferna hafva något sådant uppdrag. Men deremot vet jag att deras göromål ofta är att åt hvad Riksdagen beslutar och Kongl. Maj:t sanktionerar gifva en i många fall väl behöfelig form. Detta torde likväl vara något annat, än att de skulle hafva i uppdrag att skrifva hvad enskilde riksdagsmän besluta, hvilket åter är en uppfattning af expeditionshefernas åligganden, hvaremot jag måste på det liffigaste protestera.

Herr Falkman: Jag instämmer med Herr Siljeström deruti, att här egentligen borde förekomma till diskussion frågor, som voro af mera vigt och värde än den föreliggande, men jag erkänner å andra sidan, att få frågor torde hafva varit under Kammarens öfverläggning, som verkligt lyckats tilldraga sig så mycken uppmärksamhet som den om bestämmandet af riksdagsmannaarfvodets belopp. Mig förefaller det verkligt under-

ligt, att vid alla riksdagarne under det nya statskicket fråga om 23 § i Riksdags-ordningen blifvit föremål för särskilda öfverläggningar och voteringar, då de deremot svarande bestämmelserna i den förra Riksdags-ordningen nästan aldrig blefvo föremål för klander. Detta synes mig bevisa, att den äldre föreskriften var mera tillfredsställande än den nya. Hvad sjelfva saken beträffar, bör jag säga, att det synes mig omöjligt att i detta fall bestämma något visst dagsarfvode, lika för alla; ty hvad som kan vara riktigt för den ene, är ofta nog oriktigt för den andre. Man må visserligen medgifva det förkastliga i att riksdagsmannaupdraget skall kunna skaffa sin innehafvare pekuniär vinst, men å andra sidan vore det lika orättvist, om riksdagsmannen skulle nödgas att göra uppoffringar för det allmänna, då han är tvungen att åtaga sig uppdraget. Då det heter, att han skall hafva godtgörelse för nämnda uppdrag, så må han ock tilldelas ersättning icke endast till någon del. Enligt min egen erfarenhet är det nu stadgade beloppet icke för högt, och att den kommun jag tillhör är af samma mening, framgår deraf, att den i fordna dagar tilldelat sina representanter lika mycket, ja tidtals till och med deröfver. Om nu ock en eller annan — ja helt säkert icke så få af Kammarens ledamöter — göra besparingar, lika säkert är, att många icke hafva ett öre öfver. Olämpligheten af att hafva ersättningen i grundlagen till siffran bestämd framstår tydligen, då man jemför hufvudstadens representanters ställning med representanternas från landsorten. Icke kan det vara rättvist, att riksdagsmännen för Stockholms stad uppbära lika högt arfvode som vi landsortens representanter. Jag vädjar härom till hufvudstadens representanter sjelfva, då jag knappast vet om de hafva några särskilda utgifter för sitt riksdagsmannaupdrag. De hafva ju i alla händelser sina hemvist och hushåll här på platsen, då deremot Herrar representanter från landsorten måste så godt som bestå sig hushåll på tvänne ställen under riksdagen; ty deras hushåll i hemmen lära kosta ungefärligen lika mycket, oberoende af att de sjelfva äro derifrån frånvarande.

Jag har, med hänsyn till de åsikter jag här nu uttalat, föreslagit en ändring af Riksdags-ordningens 23 §, som väl icke nu är föremål för öfverläggning och som icke vunnit Konstitutions-Utskottets bifall, men hvilken jag likväl anser vara det enda sätt, hvarpå rättvisa skall kunna åstadkommas, såvida man nemligen vill att riksdagsmannen skall få en skälig, således hvarken för hög eller låg ersättning för de utgifter, som representantkallet medför. Konstitutions-Utskottets skäl för afstyrkande af mitt förslag synas mig särdeles kläna. Att arfvodet "*skulle blifva olika för olika ledamöter af Kammaren*" behöfde Utskottet icke erinra mot förslaget, ty det är just det som deri antages böra bli fallet. Hvad valkretsarnes "*vilja*" vidkommer, så är den enligt mitt förslag icke absolut afgörande, derest den befinnes vara obillig; och jag vågar tro, att den representant, som ville sträcka sina anspråk öfver de betalandes "*förmåga*", skulle mötas med sådant förakt, att han bäfvade för försöket. Att riksdagsmannaupdraget i fordna dagar icke var af mindre politisk eller mera kommunal natur än nu, dristar jag påstå; och hvad är väl "*statkassan*" annat än en uppsamling af skattebidrag från kommunerna och dessas medlemmar? Kan man emellertid icke komma ifrån att ett visst arfvodesbelopp skall stå i grundlagen till siffran uttryckt, så måste jag, ehuru jag

långt ifrån kan godkänna Utskottets åsigter, förena mig med dem, hvilka ogilla såväl Herr Treffenbergs förslag om arfvodets nedsättning till 6 R:dr, som Herr Walléns motion om arfvodets bestämmande till 7 R:dr 50 öre, hvarom Betänkandets nästa punkt handlar.

Herr Treffenberg: Då jag framkom med denna motion, förespådde man mig, att jag skulle få den tillbaka vederbörligen "raguserad, griljerad, färserad" och allt hvad det heter, och jag finner nu, att man verkligen spådde sannt, ty här har jag för mig en anrättning, som är ganska hårdsmält. Olyckligt är emellertid att, oaktadt all ansträngning att efter bästa förmåga söka uppfatta Herrar Witts och Siljeströms yttranden, det var mig omöjligt att så följa dessa talare, att jag nu kan ingå i en vederläggning af deras anföranden; och ser jag på mina under diskussionen till stödjepunkter för mitt minne förda anteckningar, finner jag dessa innehålla ett sammelsurium af allt möjligt, såsom "dissertationer", "knalleffekter", "penninge-enheter", "bondens lada" m. m. sådant, som jag icke nu förstår reda. Jag hoppas likväl att blifva i tillfälle dertill en annan gång, sedan jag fått se nämnde Herrars yttranden justerade. Tillsvidare vill jag endast fästa Herr Siljeströms uppmärksamhet derpå, att det fanns en rostfläck på de vapen, med hvilka han angrep mig: han påstod nemligen, att jag här i Kammaren för några dagar sedan skulle hafva fällt det yttrande, att Första Kammarens ledamöter skulle ega "en högre vishet" än Andra Kammarens. Ett sådant yttrande har jag aldrig fällt; men väl har jag sagt, att man hos Första Kammaren, såsom *totalitet* betraktad, företrädesvis har att söka den "högre bildningen och mera omfattande erfarenheten i politiska frågor" — och det yttrandet står jag för. I sammanhang härmed och eftersom det an knyter sig till ämnet, skall jag bedja att få rätta ett af Herr Siljeström vid ett föregående tillfälle begånget misstag, då han sade, det jag om den nya representationen, speciellt Andra Kammaren, yttrat, att den vore "*dålig och föraktlig*". Något sådant har jag aldrig sagt och aldrig ens kunnat säga, emedan jag icke tänkt så, och icke säger annat än hvad jag tänker.

Under fortgången af mitt anförande kan det visserligen hända, att jag kommer att beröra en och annan af Herrar Witts och Siljeströms anmärkningar emot min motion — det beror på om jag härunder erinrar mig någon af dessa anmärkningar — men för öfrigt anser jag för frågans utredning tjenligare, att lemna en ofruktbar polemik med dessa Herrar och i stället öfvergå till granskning af Utskottets Betänkande.

Jag började med en antydan, att jag, då jag väckte denna motion, icke gjorde mig några illusioner i afseende å dess framgång vid denna riksdag. Jag bör dock med glädje erkänna, att Konstitutions-Utskottets föreliggande Betänkande hos mig qvarlemnade ett vida mera tillfredsställande intryck, än det jag erfor af samma Utskotts Utlåtande i ämnet vid förra riksdagen. Det synes uppenbarligen, att Konstitutions-Utskottet börjat känna marken svigta under sina fötter; tonen i detta Betänkande är betydligt nedstämd: der förekommer "torde" på åtskilliga ställen, der finnas ock dylika modererade, för mig ganska förhoppningsfulla uttryck som: "åtminstone under närvarande förhållanden" m. m. Dertill kommer ock den särdeles hugnesamma omständigheten, att detta Betänkande är åtföljdt

af en ganska prydlig reservation, hugnesam åtminstone till sin förra del, der de värda reservanterna förklara sig böjda för den af mig föreslagna förändringen i 23 § Riksdags-ordningen, ehuru väl de i reservationens sednare del trott sig böra afstyrka densamma af skäl att, i deras tanke, rätta tidpunkten ännu icke vore inne för dess genomförande. Det bör också anmärkas, att vid förra riksdagen, likasom ingen reservation var bifogad Utskottets afstyrkande Utlåtande, samma utlåtande ej heller framkallade någon diskussion inom Kamrarna — allt var moltyst och Betänkandet bifölls. Nu hafva vi erfärit, att Konstitutions-Utskottets Betänkande är återremitteradt af Första Kammaren; och här har ju diskussionen deröfver fortgått mer än en timme, hvarunder man hört flera personer yttra sig instämmande i min mening. Det lider således, enligt mitt förmenande, intet tvifvel, att ju denna besvärliga fråga tillhör antalet af dem, som icke kunna falla, utan gå allt närmare till mötes en tillfredsställande lösning.

Utskottet yttrar, att de betänkligheter, som förra Riksdagens Konstitutions-Utskott uttalat mot förslaget, icke blifvit undanröjda af de skäl, jag och de andra motionärerne andragit. För detta Utskottets svar får jag till en del skylla mig själf, ty under det muntliga anförandet vid remissen af min motion dels glömde jag alldeles att upptaga till vederläggning ett af de skäl, hvarpå förra Riksdagens Konstitutions-Utskott grundat sitt afstyrkande och dels lyckades jag måhända icke att åt vissa delar af mitt anförande i öfrigt gifva nödig fullständighet och klarhet. Detta skall jag nu söka godtgöra.

I förra hänseendet förbisåg jag nemligen helt och hållet, att förra Riksdagens Konstitutions-Utskott hade anfört, såsom skäl för arfvodets bibehållande vid sitt nuvarande belopp, möjligheten af riksdagens förlängning utöfver fyra månader. Men, mine Herrar, ega vi icke nog många och starka korrektiv mot möjligheten af ett sådant förhållande? Jo, först och främst uti tillvaron af ett fixt arfvode för Andra Kammaren och frånvaron af arfvode för den Första. Och äfven om man skulle finna med sina afsigter förenligt att uttänja riksdagen obehörigt, föreställer jag mig, att Regeringen skall veta att sätta stopp för dylika försök. Det var just en af dragspikarne i Riddarhusets likkista, att hvarken Adeln sjelf eller Regeringen visste att gifva helgd åt det redan då befintliga grundlags-stadgandet om Riksdagens afslutande inom samma tid som nu; ty så måste uppkomma dessa bekanta "sommar-riddarhus", till harm och åtlöje för nationen och till grämelse för dem, som egde blick för det stora i institutionen.

Under mitt anförande nämnde jag vidare bland de samhällselementer, hvilka borde vara representerade, jemväl den mindre industriens målsmän, men jag glömde att erinra derom att, ehvad riksdagsmannaarfvodet sättes högt eller lågt, sådant antagligen icke kommer att inverka på de mindre industridkarne, hvilka hädanefter, efter min åsigt, endast undantagsvis komma att deltaga i representationen, då nemligen man dragit försorg om att den öfvervägande inflytelsen på riksdagsmannavalen i våra städer öfvergått på helt andra samhällsklasser.

Jag hade kanske äfven bort något vidlyftigare utveckla mitt påstående vid remissen af motionen, att nedsättningen af arfvodet äfven egde för sig ett historiskt skäl, derigenom att under ständsriksdagarnes tid arfvodet i de trenne Stånd, som egde att uppbära sådant, torde i medeltal hafva

utgjort sex Riksdaler. Jag tror, att jag med denna summa rätt träffat medelaflöningen för de gamla Ståndens representanter, och jag vidhåller mitt yttrande, att man då för tiden aldrig försporde någon klagan öfver att denna aflöning var otillräcklig eller att den från representationen utstängde landets bästa krafter. Ty funnos icke redan uti det gamla Bonde-Ståndet de mera framstående bland nuvarande representanterne af de mindre jordbrukarnes klass; och tillhörde icke notabiliteterna af städernas nuvarande representanter det gamla Borgare-Ståndet? Minc Herrar! Skall jag tala om Preste-Ståndet? Vi känna alla, hvilken massa af intelligens, snille, lärdom och erfarenhet inom de högre kulturfrågornas område, som fanns i detta Stånd och som endast droppvis tillflödat den nya representationen; och dock var medelaflöningen inom detta Stånd icke högre än sex riksdaler. Arfvodet må sättas högt eller lågt, min öfvertygelse är att af helt andra och af arfvodets belopp oberoende orsaker Preste-Ståndet ännu länge skall befinna sig nästan utestängdt från representationen.

Utskottet befarar, att, om arfvodet sättes för lågt, en och annan medborgare af framstående duglighet skall undandraga representationen sin tjänst. Ett sådant skäl kunde förtjena afseende först om den af Utskottet uttalade farhågan skulle besannas i afseende å flertalet af dylika förmågor. Ingen är omistlig. Hvad är det som skjuter samhället framåt, om ej det tysta, trägna och trogna arbetet i hemmen? Våra diskussioner och voteringar här äro ju blott det yttre organet för detta utvecklingsarbete. Om äfven någon gång det kunde inträffa att, i händelse arfvodet nedsattes, en och annan medborgare med större insigter och erfarenhet i politiska värf af ekonomiska skäl nödgades undandraga sig riksdagsmannaförtroendet, så hvad står väl på? Tror man väl, att en sådan person, såvida han eljest hyser varmt och lefvande intresse för Statens angelägenheter, skulle tvingas att till skada för det allmänna skrinlägga sina pund? Skulle han icke för att gifva spridning och fart åt sina åsigter begagna sig af tidningar, broschyrer, möten, adresser, deputationer, o. s. v.

Utskottet yttrar vidare, att beträffande det menliga inflytande på riksdagsmannaplatsernas besättande, som man befarar af nu gällande bestämmelser om riksdagsmannaarfvodets belopp, erfarenheten ännu icke gifvit stöd åt dylika farhågor, och att, utan stöd af en sådan, dessa farhågor icke torde utgöra tillräckligt motiv för en grundlagsförändring. I förbigående och eftersom åtskilliga talare ridit upp på mitt yttrande — att riksdagsmannaarfvodet i sitt nuvarande belopp svårigen kan undgå att någon gång blifva föremål för obehöriga spekulationer och riksdagsmannauppdraget måhända blifva upplåtet på auktion till den mest-bjudande, — så är ju klart, att detta mitt yttrande endast utgör ett — jag medgifver det — temligen mustigt uttryck för samma tanke, hvilken reservanterne återgifvit med andra ord, då de förklara, att det måste vara "af stor vikt, att arfvodet är bestämdt snarare lågt än högt och i alla händelser till så måttligt belopp, att ingen må kunna antagas för arfvodets skull emottaga uppdraget att vara riksdagsman."

Vidkommande nu Utskottets påstående, att tidpunkten för den af mig föreslagna grundlagsförändringen icke vore inne förr än erfarenheten gifvit stöd åt de af mig uttalade farhågorna, så får jag bekänna, att detta resonnement väl mycket påminner om den som icke ville gå i vattnet förr

än han lärt sig simma. Det är tvärtom just nu och innan erfarenheten besannat mina farhågor, som förändringen bör genomföras, ty om vi upplefva den dag, då erfarenheten redan börjat gifva mig rätt, så skall ju motståndskraften mot denna viktiga reform redan hafva blifvit förstärkt och möjligheten af dess genomförande följaktligen alltmåra aflägsnas.

Jag plägar icke vädja till den s. k. allmänna opinionen, ty jag uppskattar denna icke högre, än densamma, med afseende å dess ombytlighet, förtjenar, men det kan någon gång hända, att denna opinion utgör ett sannt uttryck af en upplyst allmän mening, och då kräfvär den respekt. Detta gäller om vissa enkla frågor, i hvilka *le gros bon sens* med säkerhet träffar det rätta. Den förevarande är en sådan fråga. Första Kammaren har redan enhälligt uttalat sin dom; och om man går utom Representationen, så skall det visa sig, att af tio personer, som i ämnet tillspörjas, nio skola uttala sig för arfvodets nedsättning.

Jag ber att slutligen få tillägga ännu några ord i anledning af de förtydningar, för hvilka denna motion, alltsedan den väcktes, varit utsatt, och hvilka jag särskildt i Herr Siljeströms anförande, ehuru i förtäckta ordalag, trott mig kunna uppsåra, ty hela anförandet syntes gå ut på att visa, att under denna motion skulle, som det heter, ligga en hund begraven. Man har nemligen förmenat, att denna motion vore riktad mot Svenska Bonde-Ståndet. Jag är glad öfver, att jag nu har tillfälle att något närmare förklara mig i detta hänseende, ehuru jag naturligtvis kunde helt enkelt afvisa en sådan supposition med den erinran, att, om motionen varit riktad mot Bonde-Ståndet, jag då skulle hafva föreslagit dagsarfvodet icke till sex utan till tre riksdaler, ty till detta pris skall jag kunna åtaga mig att inackordera till och med Herrarne Witt, Siljeström och Liljenmark, allesammans, och detta ändå icke på något "sämre ställe". Men jag skall icke söka skydd bakom denna mur, utan oförbehållsamt uttala mina tankar i ämnet, öfvertygad som jag är att de aktade representanterne af Bonde-Ståndet icke skola missförstå mig; men jag anhåller att få förutskicka en anmärkning af allmänare beskaffenhet. I alla representationer, hvilka, i likhet med vår närvarande, äro byggda på principen af allmänna val, finnas några svaga punkter, bland andra den att representationens sammansättning ofta nog *kan* blifva ensidig och *uteslutande gynnande ett enda större samhällsintresse* på de öfriga lika berättigade intressenas bekostnad; hvilket icke är fallet med de representationer, som äro grundade på stånds- eller klassval, hvilka ställa de större samhällsintressena i vissa hufvudgrupper mera själfständiga emot hvarandra. Denna svaga punkt har till och med blifvit framhållen af en bland Riksdags-ordningens varmaste anhängare och väldigaste förkämpar, Friherre Gripenstedt, uti ett af hans anföranden under förra riksdagen, då nemligen frågan om bankovinstens användande förekom till afgörande. Meningarne här gingo i tvänne skiljda riktningar, i det att några och med dem Friherre Gripenstedt yrkade, att nämnda vinst skulle aflemnas till Riksgälds-kontoret, för statsbehöfvens fyllande, under det att andra ville reservera bankovinsten, för att dermed bereda en ökad lånetillgång för det betryckta jordbruket. Med vanlig skarp-synthet anmärkte Friherre Gripenstedt då, att af sistnämnda åtgärd kunde uppstå en *politisk våda*, då nemligen valmännen, vid Riksdagens bildande, skulle söka så tillsätta densamma, att Riksdagen komme att begagna sin

magt öfver Banken till fördel för den samhällsklass, man sjelf tillhörde. Jag satt då derborta i Westerås och log i njugg deråt, att Friherre Gripenstedt sålunda ofrivilligt nödgats erkänna, att det verkligen fanns en kula i den der kanonen, jag affyrade på Riddarhuset den 6 December 1865, då jag såsom en bland representationsförslagens brister anmärkte, att det lade representationens tyndpunkt uteslutande hos en enda samhällsklass.

Utaf samma art som nyssnämnda fråga är äfven den nu föreliggande om arfvodets nedsättning; och på utgången af densamma kommer det att i väsendtlig mån bero, huruvida representationens sammansättning framdeles skall utbilda sig ensidigt till de mindre jordbrukarnes förmån; och härmed vill jag bilda öfvergången till besvarandet af frågan huruvida motionen är riktad emot Bonde-Ståndet. Ett sådant påstående tillhör det bekanta slag af sanningar, hvilka man benämnt *sanningar med modifikation*. Om man nemligen påstår, att jag med min motion afsett, att ur representationen *utesluta* Bonde-Ståndet, så är ett sådant påstående osant; menar man åter, att jag velat *förkomma förstärkning* af detta element inom representationen, är påståendet sant. Enligt min äsigt måste inom hvarje Svensk riksförsamling, som skall kunna tillvinna sig folkets förtroende och därför ega varaktigt bestånd, Bonde-Ståndet vara starkt representeradt. Men, mine Herrar, detta är ett, och ett annat är att inrymma åt detta Stånd ett sådant inflytande, att det har hvarje frågas afgörande i sina händer. Detta vore icke nyttigt, ty dertill eger Bonde-Ståndet ännu icke erforderlig politisk bildning. Den som i likhet med mig under den gamla representationen ville åt Bonde-Ståndet bevara en ställning, uti hvilken detta Stånd kunde emot Konungens, Adelsns samt Preste- och Borgare-Ståndens sammanstämmande vilja inlägga sitt *вето*, och den som under den nya representationen icke vill åt Bonde-Ståndet inrymma större andel deri, än som är med Statens och derföre ock Bonde-Ståndets eget välförsedda intresse förenligt, den eger rätt att kalla sig Svenska Bonde-Ståndets verkliga vän, vida mer än de mer eller mindre äregiriga eller samvetslösa demagoger, som i en framtid inom och utom representationen icke skola underlåta att inställa sig, ifall Kammaren får den fysiognomi, som jag befarar, och derför sökt att genom denna motion förebygga.

Det skulle vara mig kärt, om hvad jag nu haft äran yttra kunde återställa det goda förståndet mellan mig och härvarande medlemmar af Bonde-Ståndet, ifall detsamma blifvit rubbadt af denna motion och de beställsamma utläggningar, hvartill densamma gifvit anledning, ty jag sätter högt värde på bibehållandet af ett godt förhållande emellan mig och Kammarens alla ledamöter. Skulle deremot en sådan förmån icke blifva mig förunnad, så får jag söka min tröst i det medvetandet, att jag är här, icke för att bereda mig ett angenämt umgänge, utan för att göra min skyldighet såsom Svenska folkets ombud. Jag yrkar afslag å Betänkandet och bifall till min motion.

Herr Hedlund: Då jag näst efter den siste talaren begärt ordet, kände jag vid hans tal om sitt grofva artilleri den fara, i hvilken jag

befann mig såsom närmaste målet för detsamma. Faran var likväl icke så stor. Talaren var i början af sitt föredrag endast på ett lätt sätt skämtsam — jag kan knappast säga, att deri fanns någon eld; mot slutet åter höjde sig föredraget till karakter af skott eller salfva, men jag har äfven den gången deri helt och hållet saknat kulan; jag har åtminstone, såvidt fråga är om talarens sätt att argumentera för sin sak, icke kunnat finna något som derom erinrar; och då han efter föregående talare ej kunnat anteckna annat än "ett sammelsurium", måste jag bekänna, att jag råkat i nästan samma belägenhet efter åhörandet af den siste talaren, vare sig nu att felet hertill ligger uti mina anteckningar eller uti hvad jag hört. Jag vill emellertid ur minnet framdraga ett och annat af detta yttrande.

Först ber jag likväl få nämna att, när denna motion väcktes, det syntes mig besynnerligt, att detta skedde af en representant, som nyligen inträdt inom Kammaren och sålunda ännu icke kunde om Kammaren ega någon närmare kännedom.

Med afseende å den fruktan motionären hyser, att det nuvarande riksdagsmannarfvodet skulle utgöra ett korruptionsmedel, ber jag att få ytterligare fästa hans uppmärksamhet derpå, att i det praktiska England, der icke något arfvode för folkrepresentanterna gifves, likväl, som vi veta, korruption förefinnes till ganska stor grad. Det är sålunda icke frånvaron af arfvode eller det låga arfvodet, som alstrar trygghet i detta fall, utan beror detta på helt andra omständigheter. Representantkallet hos oss eger nemligen icke samma lockelser som i England för ärelystnaden att göra sig gällande, och aldraminst skulle detta kunna vara fallet hos de samhällsklasser, hvilka i den förevarande motionen egentligen åsyftas.

Vi hade för icke längesedan i Sverige en representantklass utan arfvode — jag menar Ridderskapet och Adeln; men vi känna icke destomindre, hurusom man understundom betalade ganska aktningvärda summor för en plats inom denna del af representationen.

Hvad angår sjelfva sparsamhetsprincipen, som i motionen onekligen förefinnes, är det glädjande att se, det motionären så använt denna princip, att han börjat med sig sjelf, och det skulle vara ännu mera glädjande att se honom alltid fortgå på samma bana vid fråga om minskning af allt för stora inkomster.

Jag vill icke bestrida det värde en föregående talare fäst på å den möda och kostnad för embetsmannen, som erfordras för att han skall kunna nå sin ställning; men jag tror dock man icke får tala allt för mycket om dessa uppoffringar.

Det torde icke heller vara obilligt att representanten åtnjuter samma arfvode, som representationen lemnar sina egna tjänstemän, äfven då dessa jemte sitt arfvode hafva ordinarie befattningar.

Jag har tillföre en gång haft tillfälle uttrycka min åsigt derom, att representantkallet inom Andra Kammaren ingalunda borde vara att betrakta såsom ett barmhertighetsverk. Det skulle likväl bli för sådant för flera ledamöter, om arfvodet nedsattes; och säkert är, att mången, som kunde vara till stort gagn för samhället såsom representant inom denna Kammare, skulle nödgas afstå härifrån, om arfvodet nedsattes. Det vore

dock icke någon vinst, om dessa krafter afhöllos från deltagandet i våra angelägenheter.

Det är glädjande att höra de känslor motionären här synes hysa för den allmänna opinionen, då han särskildt såsom skäl för nedsättande af arfvodet framhållit den omständigheten, att nio af tio personer inom landet skulle erkänna behovet af denna reform. Jag är deremot icke så svag för denna opinion, att jag icke först skulle vilja veta, om dessa personer hafva något skäl för sin mening. Enligt min tanke förefinnes icke sådant.

För öfrigt önskar jag motionären all framgång i sin sträfvan att stå väl med Bonde-Ståndet, och jag är öfvertygad derom, att det bondestånd, som här finnes, icke skall vara obenäget att härvid gå honom till mötes. Det förefaller mig dock, som om motionären, under det han sutit i Westerås, kommit något efter sin tid då han fortfarande talar om ett särskildt bondestånd. Sakerna hafva numera utvecklat sig derhän, att vi icke längre behöfva tala om ett sådant Stånd, utan deremot kunna såsom en samhällsklass nämna Sveriges jordbrukare, hvarifrån icke ens personer med adliga namn lära kunna uteslutas.

Herr Jöns Pehrsson: Jag hade icke ämnat yttra mig i denna fråga, men, ehuru jag eljest brukar föra sparsamhetens talan, vill jag likväl icke rygga tillbaka att tillkännagifva min åsigt i den nu föreliggande frågan.

Göra vi *icke* skäl för det arfvode vi för närvarande åtnjuta, då äro vi icke heller folkrepresentanter, som fullgöra de pligter dem åligga. Man har visserligen anført såsom skäl för nedsättning, att det här gäller oss sjelfva, men jag vill dock påpeka, att här icke blir fråga om oss utan deremot om de efterkommande representanterna, och jag finner sålunda i denna grundsats icke den ringaste anledning att nedsätta arfvodet.

Man har framhållit den omständigheten, att hvad som för *en* representant vore tillräckligt icke vore det för *en annan*. Häremot vill jag likväl erinra att, då hvarje representant här har samma skyldigheter i och genom utöfvandet af det högsta medborgerliga kall uti samhället, han ock bör vara lika berättigad till samma arfvode.

Den aktade motionären har enligt min tanke framkastat en ganska svår beskyllning mot det gamla Bonde-Ståndet. Jag tillhörde visserligen icke detta Stånds representanter, men beskyllningarne röra likväl äfven mig, då jag med stolthet och ära räknar mig till Svenska medborgarnes klass — huru motionären i afseende å sig sjelf härutinnan anser, känner jag icke, och detta må äfven vara hans ensak. Han har, säger jag, framkastat en svår beskyllning mot detta Stånd, då han velat inackordera detsamma för tre riksdaler om dagen.

Hvad sjelfva saken vidkommer har man sagt, att genom det nya förslaget meningen vore att från representationen uttränga vissa samhällsklasser. Äfven jag har min åsigt i afseende å frågan om hvilka riksdagsmän af de nuvarande, som vid ett blifvande val böra ifrågakomma eller icke, och genom den fria pressen skall jag låta dessa åsichter komma till allmänhetens kännedom; men någon nedsättning i riksdagsmannarfvodet

kan jag likväl icke af dessa skäl förorda, hvarföre jag äfven får yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Rosenberg: Det har varit ganska lärorikt att följa denna diskussion från dess början, isynnerhet då man gifvit akt på de sidor, från hvilka förslaget blifvit försvaradt eller klandradt. Vi ega numera visserligen icke fyra särskilda Stånd med sina olika ståndsintressen; men man kan dock icke frångå, att Kammaren är sammansatt af olika elementer. Under sådana förhållanden är det icke utan intresse att erfara, att de flesta, som försvarat förslaget, äro tjenstemän med innehafvande löner, under det på motsatta sidan befinna sig löngifvarne. Tjenstemännen yrka på nedsättning af arvodet, och löngifvarne, hvilka äro de som till större delen skola betala detsamma, yrka det nuvarande arvodets bibehållande. Hvadan kommer detta? Jo, helt enkelt deraf, att man här kan uppehålla sig på mindre belopp än tio riksdaler om dagen. — Jag har sjelf försökt det. — En löntagande tjensteman, som dessutom af Staten åtnjuter ersättning till sin vikarie, kan sålunda, äfven om han tilläfventyrs har en mindre familj, utan oppoffringar med familjen uppehålla sig härstüdes under riksdagarne, men helt annat är förhållandet med den, som icke är i åtnjutande af någon lön eller som måhända, såsom här förut blifvit yttradt, af riksdagsmanna-arvodet måste afstå två riksdaler dagligen till vikarien. Dessa riksdagsmän kunna icke berga sig på återstoden om arvodet nedsättes till 6 R:dr.

Jag erkänner, att det på vissa orter finnes arbetsfolk, som under nuvarande svåra tid måhända äro villige att arbeta för blotta födan; men det torde dock icke vara riktigt värdigt att ställa riksdagsmännen i paritet med dessa.

Man har åberopat gamla tiders förhållanden och sålunda sagt, att riksdagsmännen under dessa tider icke hade högre arvode än sex riksdaler om dagen. Jag vill dock härvid påminna derom, att många ledamöter af Bonde-Ståndet hade 10 riksdaler, de af Borgare-Ståndet understundom ända till 15 riksdalers dagligt arvode, och att de detta oaktadt endast med största möda kunde öfvertalas att åtaga sig riksdagsmanna-uppdraget, emedan de ansågo sig derigenom försumma för mycket af sina enskilda angelägenheter. När så är förhållandet, torde det icke vara lönt att framkomma med dessa gamla förhållanden i afseende å arvodena, hvilka varierat mellan lägre och högre belopp, ända derhän att ledamöter funnos inom Bonde-Ståndet med blott 4 R:dr, ja, jag känner en riksdagsman som gick alldeles utan arvode, men icke lära sådana förhållanden kunna tagas till efterföljd. Vill man, som sig bör, fästa afseende icke alenast på blotta födan och hushyrn, utan äfven på hvad riksdagsmannen genom sitt kall försummar i sitt hem, tror jag i sanning det nuvarande arvodet ingalunda vara för högt.

Härtill kommer, att frågan egentligen icke rör oss utan våra efterkommande, och förslaget påminner verkligen om berättelsen om statsrevisorerne, hvilka sjelfva tillgodosågo sig för resekostnader, men på samma säng förklarade, att sådant icke vidare borde komma i fråga.

Jag bifaller Utskottets förslag. Om i en framtid en sådan korrupcion verkligen visar sig, att man för fyrahundra åttatio riksdaler skulle

söka inom en hel valkrets muta sig till röster vid riksdagsmannaval, då bör man afhjelpa denna olägenhet genom att nedsätta arfvodet; men jag önskar likväl, att det icke måtte nedsättas derhän, att hvar och en begagnar första bästa skäl att undandraga sig ett uppdrag, som för honom skulle medföra allt för kämbara uppoffringar.

Herr Carl Anders Larsson: Sedan nu de gamla Ståndens åska rullat äfven inom denna Kammare, är det lyckligt, att det goda förståndet blifvit återställt. Bonde-Ståndet ser sig icke förolämpadt af den ärade representanten från Westerås. Man känner och ser allt för väl, att han hade behof af en sista urladdning från det gamla Riddarhusets dagar; den sista projektilen är afskjuten och den har återstudsat mot min värde kamrat Herr Jöns Pehrsson. Jag tror sålunda, att fienderna skola blifva goda vänner och på sparsamhetens väg tillsammans bereda Staten inkomster, som hon så väl behöfver. Vi hafva så många fall att visa denna sparsamhet, och det kan sålunda icke annat än vara glädjande att hafva fått in i Kammaren en så kraftfull och energisk representant som motionären. Jag skulle emellertid önska, att detta goda förstånd emellan motionären och Bonde-Ståndet icke måtte störas af den fläkt af sårade känslor vi nyss igenkânt från de gamla ständsriksdagarne.

Hvad sjelfva saken beträffar, tror jag, att den karaktersskilnad mellan de båda Kamrarne, som nu förefinnes och hvarpå motionären i inledningen till sin motion fäst så mycket afseende, skulle så småningom försvinna. Dessutom vågar jag betvifla verkligheten af den våda, som motionären haft i perspektiv. Jag tror den icke nu finnes och icke heller kommer att finnas i nuvarande generations tid.

Af dessa och flera andra skäl, som förut här blifvit framställda, tror jag man med godt samvete kan bifalla Utskottets förslag.

Herr Siljeström: Det har förut i dag under diskussion i annat ämne yttrats, att det vore önskvärdt om ledamöterna citerade hvarandras anförande på ett såvidt möjligt är riktigt sätt. På grund häraf och med anledning af Herr Staaffs förra yttrande, ber jag då att få nämna, att jag ingalunda åt expeditions-cheferne inom stats-departementen gifvit rolen af handsekreterare åt *enskilda* riksdagsmän. Deremot har jag yttrat, att expeditions-cheferne uppsätta skrivelser, på grund af beslut, som fattats af riksdagsmännen, hvilkas sammanfattning ju utgör Riksdagen, något som Herr Staaff ej nekat och ingen kan neka, och finner jag mig icke hafva saknat skäl till det yttrande, jag verkligen haft.

Äfven mot Herr Treffenberg måste jag anmärka, att jag icke i det yttrande, hvarpå han hänsyftat, begagnat uttrycket "föraktligt" utan "förkastligt." Det ligger häruti en väsentlig skilnad; och jag hemställer till den ärade talaren, om jag saknat skäl till det sistnämnda uttrycket.

Vidare har han så uppfattat mina ord, som skulle jag hafva sagt, det han afsett det egentliga Bonde-Ståndets uteslutande ur Representationen. Detta har jag verkligen icke yttrat; men då den ärade talaren emellertid med så mycken ifver velat försvara sig mot hvarje misstanke för någon sådan afsigt, tillåter jag mig endast att göra honom uppmärksam på det fransyska ordspråket "qui excuse s'accuse." Det är nemligen ej omöjligt,

att hans värtaliga försvar härutinnan skulle kunna tydas på annat sätt än han sjelf önskar. För öfrigt tillstår jag mig hafva mycket svårt att inse, huru motionären, såsom han tyckes förutsätta, skulle kunna på något sätt reglera proportionen af egentlig allmoge inom representationen.

Såsom skäl för sitt förslag har den värde talaren åberopat den allmänna opinionen inom landet. Jag tror verkligen han har rätt deruti, att en temligen allmänt utbredd mening är, att riksdagsmanna-arfvodet skulle kunna nedsättas. Jag fäster likväl hans och Kammarens uppmärksamhet derpå, att den allmänna opinionen understundom kan vilseledas. Vi få icke förbise under hvilka omständigheter denna opinion uppkommit. Hvad är det, som under de näst föregående åren utgjort förnämsta föremålet för Svenska folkets diktan och traktan i politiskt hänseende, om icke det att kunna så mycket som möjligt åstadkomma besparingar i budgeten? Denna fråga har legat så öfver alla andra, att det icke det ringaste förundrar mig, om den Svenska allmänheten skulle i nu förevarande fall fästa sig uteslutande vid den ekonomiska sidan af saken och på sådan grund önska en besparing äfven i detta fall; men jag är fullt öfvertygad derom, att, så snart denna allmänna opinion blir upplöst om hvad frågan egentligen gäller, om de politiska följder, som med större eller mindre sannolikhet kunna motses, i fall det ifrågavarande förslaget vinner framgång, så skall densamma helt säkert taga en annan riktning. Jag upprepar att man måste vara motionären tacksam därför att han omsider betraktat saken från dess rätta synpunkt, så att man kommit till insigt af hvad densamme verkligen betyder. Det går genom denna fråga tvänne motsatta strömningar: en af aristokratisk, en af demokratisk natur. Aristokratien vädjar till ärelystnaden och fosterlandskärleken och fordrar på denna grund *uppsparingar* för det allmänna; demokratien betalar sina valda ombud och betalar dem väl, men fordrar att de göra sin *pligt*.

Herr Medin: Såsom ledamot af det Utskott, som behandlat förevarande motion, har jag och räknat mig till godo några af de slängar motionären så frikostigt utdelat. Jag har för min del noga öfvertänkt denna fråga, och dervid visserligen funnit, att aflöningen är hög, men å andra sidan har jag ansett det vara mindre riktigt af oss, som denna riksdag kanske för sista gången bekläda representantkallet, att nedsätta densamma på bekostnad af en blifvande Kammare. Tids nog att, tänka derpå, sedan erfarenheten visat, om riksdagarne i allmänhet hinna avslutas på fyra månader eller icke.

Jag måste äfven erinra, att representanterna i det gamla Bonde-Ståndet ofta nog åtnjoto arfvoden af 8, 9 till 10 R:dr om dagen, hvilket ej står rätt väl tillsammans med motionärens uppsgifter.

Om man emellertid kunde komma derhän på besparingarnes bana, att vissa embetsmän, som nu i lön bekomma 12, 15 till 20,000 R:dr, särskildt motionärens egna embetsbröder, finge nöjas med något rimligare lönevillkor, så vore det visserligen en stor välgerning. Men de behålla nog hvad de hafva.

Om alltså motionärens förslag torde få betraktas såsom mindre välgrundadt, så är det dock intet ondt, som ej har något godt med sig. Jag är förvissad om att våra referenter här uppe på läktaren skola med upp-

märksamhet följa denna diskussion, och att allmänheten skall erhålla noggrann kännedom om hvad som här förefallit. Mången skall derigenom stadga sin öfvertygelse och få ögonen öppna, fastän man försökt täppa dem igen. I min ort är motionären redan känd och man har till och med om honom ett ordspråk: "Nu ä' vi här!" Han har visserligen egnat Bondeståndet sina grannaste eloger; men anledningar finnas att betvifla deras uppriktighet; och när allt kommer omkring skulle han väl helst se, att ingen bänk eller stol i denna Kammare vore intagen af en bonde, utan allesammans voro reserverade åt tjenstemännen.

Jag yrkar bifall till Betänkandet.

Herr Treffenberg: Jag ber blott att få anmäla, att jag afstår från tillstyrkande af bifall till min motion och förenar mig med dem, som yrkat Betänkandets återremitterande till Utskottet.

Öfverläggningen förklarades slutad. På de gjorda yrkandena, nemligen dels bifall till Utskottets förslag, dels afslag derå och bifall till Herr Treffenbergs motion, och dels slutligen återförvisning till Utskottet af denna punkt, framställde Herr Talmannen, hvar efter annan, propositioner, hvilka alla besvarades med blandade ja och nej. Propositionen på bifall till Utskottets hemställan blef då förnyad och af Herr Talmannen förklarad såsom besvarad med öfvervägande ja.

Votering begärdes; i anledning af hvilken begäran, och efter fattadt beslut att återremiss skulle upptagas såsom kontraproposition, följande voteringsproposition uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som bifaller hvad Konstitutions-Utskottet, i anledning af Herr Treffenbergs motion N:o 23, hemställt i första punkten af dess Utlåtande N:o 1,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej; är den ifrågavarande punkten till Utskottet återförelagd. Den i vanlig ordning företagna omröstningen utföll med 114 ja mot 44 nej. Utskottets hemställan hade följaktligen bifallits.

Kammarens ledamöter åtskiljdes nu kl. $\frac{3}{4}$ 4 e. m., men sammanträdde åter

Kl. 6 e. m.

§ 8.

Föredragningen af Konstitutions-Utskottets Utlåtande N:o 1 fortsattes nu med

Punkten 2, som bifölls, och

Punkten 3, hvilken likaledes blef bifallen.

§ 9.

Till afgörande företogs Konstitutions-Utskottets Utlåtande N:o 2, angående af Herr G. Bjerkander väckt motion om förtydligande af Riksdagsordningens 23 §.

Herr Bjerkander: Jag borde kanske förklara mitt missnöje deröfver att min motion icke blifvit bifallen af Konstitutions-Utskottet, men jag gör det dock icke, enär syftmålet med densamma är så till vida vunnit, att min åsigt i afseende å uppfattningen af den ifrågavarande grundlagsparagrafens mening är af Utskottet godkänd. Att motionen varit väl befogad, visar sig deraf att om densamma olika meningar uttalats inom Utskottet, och troligen kommer äfven så att ske inom Kammaren. Alltså och då Konstitutions-Utskottet godkänt den anledning till tvekan som förefinnes angående rätta tolkningen af den 23 § Riksdagsordningen, hade det väl äfven varit Utskottets skyldighet att söka förtydliga detta grundlagsrum; ty, om än det nuvarande Konstitutions-Utskottet ansett denna paragraf tillräckligt tydlig, så kan likväl en kommande Riksdag möjligen i detta afseende hysa en annan åsigt. Dock vill jag för närvarande åtnöja mig med det besked Utskottet lemnat och yrkar följaktligen att Utskottets Utlåtande måtte af Kammaren godkännas.

Herr Reutererona: Emot sjelfva den hemställda Utskottet gjort om ogillande af Herr Bjerkanders ifrågavarande motion har jag så mycket mindre något att erinra, som jag, lika med Utskottet, anser 23 § i Riksdagsordningen icke erfordra något förtydligande eller tillägg, men emot de motiver Utskottet anført förefinnes enligt mitt förmenande desto mera skäl till anmärkning, då jag påstår Riksdagens Andra Kammare icke kunna, utan fara för sitt anseende, godkänna den tolkning Utskottet gifvit den åberopade grundlagsparagrafen, derigenom Utskottet uttalat den mening, att ledamot af Andra Kammaren skulle vara berättigad åtnjuta högsta beloppet riksdagsmannas-arfvode, eller 1,200 R:dr och icke vara skyldig åtnöja sig med 10 R:dr om dagen i alla de händelser när Lagtima Riksdag, till följd af egen anmälan i saknad af göromål, upplöses eller avslutas, hvilketdera man vill kalla det innan Riksdagen sammanvarit 4 månader. Denna tydning synes mig påtagligen stridande emot lagrummets innehåll, hvilket såsom grundlag måste tolkas efter ordalydelsen, isynnerhet då ett motsatt förfarande, på sätt Utskottet gjort, leder till den största orimlighet, emedan, med tillämpning af Utskottets åsigt, riksdagsman af denna Kammare skulle i visst fall ega rätt att af Staten uppbära 1,200 R:dr i riksdagsarfvode, om än den Lagtima Riksdag han bevisat icke fortfarande längre än några månader eller ännu kortare tid — en i sanning högst besynnerlig slags "rättvisa och billighet," som motionären åsyftat, helst hvarken han eller Utskottet frambållit något lagligt eller giltigt skäl, hvarföre egentligen riksdagsmannas-arfvodet *bör* vara högre i ena än andra fallet.

I anledning häraf och på grund af de skäl i öfrigt, som anförts af reservanterna i Utskottet, bland hvilka jag med ledsnad icke funnit någon annan ledamot af denna Kammare än Herr Berger, som blott tillkännagifvit att han icke varit närvarande vid detta ärendes behandling inom Utskottet, tager jag mig friheten föreslå, att Riksdagens Andra Kammare,

för ådagaläggande af sin oegennyttiga uppfattning af grundlagens bestämelse rörande riksdagsmannar-arfvodet, väl bifaller Konstitutions-Utskottets hemställan om ogillande af Herr Bjerkanders motion, men med uttryckligt förklarande att det sker med underkännande af Utskottets motiver.

Herr Sven Hansson: Herr Talman! Mine Herrar! Då jag icke kan gilla den tolkning af 23 § Riksdags-ordningen, som Konstitutions-Utskottet uti ifrågavarande Utlåtande lemnat, har jag ansett mig skyldig tillkännagifva skälen för denna min åsigt. I likhet med Utskottet anser jag nemligen denna paragraf i och för sig ganska tydlig och klar, men jag kan deremot icke gilla Utskottets medgifvande deraf att paragrafen, jemförd med åtskilliga andra i samma Grundlag, kan lemna rum för tvekan angående den rätta tolkningen. Den 23 § Riksdags-ordningen stadgar visserligen i början af densamma, att hvarje ledamot af Andra Kammaren skall af statsmedel åtnjuta ett arfvode af 1,200 R:dr för hvarje Lagtima Riksdag; men sedan kommer vilkoret, som, efter min öfversättning af orden, jag vill läsa så: "Så framt icke Riksdagen af Kongl. Maj:t upplöses innan den varit fyra månader tillsammans." Det förefaller mig då klart att göra mig själf den frågan: Kan då Riksdagen åtskiljas utan att af Kongl. Maj:t upplösas?

För att få svar härå har jag gått till 5 § i samma grundlag, der det heter: "Lagtima Riksdag kan ej utan egen begäran upplösas förr än den varit fyra månader tillsammans." Här af har jag klart för mig, dels att Riksdagen icke kan åtskiljas, utan att den af Kongl. Maj:t upplösas, dels ock att, derest den upplöses innan den varit fyra månader tillsammans, riksdagsman i Andra Kammaren icke har rättighet att i riksdagsarfvode uppbära mer än 10 R:dr om dagen. Något stöd för en motsatt åsigt kan icke heller hemtas från vare sig öfverskriften å den 31 § Riksdags-ordningen eller 36 § i samma grundlag, uti hvilka talas om riksdags början och upplösning eller avslutande.

Då således, enligt min uppfattning af Riksdags-ordningens bud, intet stadgande finnes som berättigar en riksdagsman af Andra Kammaren till högre arfvode än 10 R:dr om dagen, så framt Riksdagen varit kortare tid tillsammans än fyra månader, hemställer jag, i likhet med den nästföregående talaren, att Kammaren måtte bifalla Konstitutions-Utskottets föreliggande Utlåtande, men tillika uttala sitt ogillande af de motiver, hvarpå Utskottet grundat sin hemställan.

Herr Berger: Jag har icke kunnat reservera mig mot Konstitutions-Utskottets föreliggande Betänkande, emedan jag var frånvarande då ärendet till slutlig behandling inom Utskottet förehades. Jag ber derföre nu få tillkännagifva att jag icke kan dela den uppfattning af frågan, som Konstitutions-Utskottet framställt. Väl synes såsom om något förtydligande af den ifrågavarande grundlagsparagrafen skulle vara behöfligt, alldenstund Konstitutions-Utskottets pluralitet kommit till en olika slutsats mot reservanterna, men jag tror ändock att ordalydelsen i denna paragraf är så tydlig i och för sig, att den utan något tillägg eller förtydligande bör kunna rätt förstås. Den 23 § Riksdags-ordningen stadgar nemligen:

nemligen: "hvarje ledamot af Andra Kammaren åtnjuter af statsmedel arfvode af 1,200 R:dr för hvarje lagtima riksdag;" men derefter kommer det undantaget, att, när antingen Konungen upplöser riksdag, innan den varit 4 månader tillsammans, eller ledamot af Kammaren eljest afgår från sin befattning, han då åtnjuter arfvode efter 10 R:dr om dag. Dessa undantag synas mig icke kunna tolkas i det syfte, som motionären i sin motion velat åstadkomma, nemligen att riksdagsarfvodet skulle utgå med 1,200 R:dr, äfven om riksdagen upplöstes före 4 månaders förlopp. Jag kan nemligen icke fatta att det vore med billighet och rättvisa öfverensstämmande att tilldela en riksdagsman fulla arfvodet, äfven om riksdagen t. ex. blott 3 månader eller ännu kortare tid varit tillsammans, utan min öfvertygelse är att i sådana fall arfvodet måste beräknas efter 10 R:dr per dag. Emellertid har Utskottet velat taga dessa ordalag i grundlagen i så inskränkt bemärkelse, att de endast afsåge sådana fall, då Konungen upplöste riksdagen och derjemte förordnade om nya val. En sådan tolkning har Utskottet sökt deducera från det nära sammanhang, hvori den i paragrafen omnämnda upplösningen af riksdag står till den efterföljande meningen "eller ledamot af Kammaren *eljest* afgår från sin befattning," förmenande Utskottet att någon annan upplösning af riksdag alltså icke kan menas, än då Kammarens ledamot afgår från sin befattning, det vill säga då Konungen förordnar nya val. En reservant har tydligt visat huru oriktig en sådan tolkning är, ty Konungen kan ju upplösa blott den Första Kammaren och låta den Andra Kammaren bibehållas vid riksdagsmannakallet. Vid sådant förhållande kunna ju Kammarens ledamöter äfven med bibehållande af sin befattning få vidkännas minskning i arfvodet; och det sökta sammanhanget mellan de begge meningarne är således alls icke tillämpligt.

Om paragrafen tolkas såsom den bör och efter ordalydelsen synes mig att något förtydligande ej behöfves, men att Utskottets motivering icke bör godkännas.

Jag anser således, att Kammaren bör bifalla Utskottets Utlåtande, men underkänner de motiver, som legat till grund för dess beslut.

Herr Lönnberg: Jag befarar nästan, att de ärade talare, som uppträd i denna fråga och yrkat ogillande af Utskottets motiv, mindre fäst sig vid 83 § Regeringsformen, der det heter "att grundlagarne skola efter deras ordalydelse tillämpas," än vid de konsekvenser, som en sådan ordagrann tolkning skulle leda till. Jag är nästan rädd för att de höga arfvoden, som i sådant fall skulle kunna tillfalla Andra Kammarens ledamöter i någon mån skymma blicken. Mig synes denna paragraf icke vara så dunkel som några talare ansett den vara, och jag stödjer denna min åsigt derpå, att densamma vid den nya grundlagens antagande delades icke blott af den allmänna meningen och det dåvarande Konstitutions-Utskottets pluralitet, utan äfven derpå att grundlagens författare hyste samma tankar i ämnet. Om man nu ser på 23 § Riksdagsordningen, så stadgas der att: "hvarje ledamot af Andra Kammaren åtnjuter riksdagsarfvode af 1,200 R:dr för hvarje lagtima riksdag," men sedermera komma tre undantag från detta stadgande, nemligen då Konungen upp-

löser riksdagen innan 4 månaders sammanvaro, eller då ledamot af Kammaren eljest afgår från sin befattning under riksdagen — jag ber herrarna lägga märke till detta viktiga ordet *eljest*, som i icke oväsentlig mån förklarar meningen — samt slutligen under urtima riksdag. Nu upplöses i allmänhet riksdag af Konungen såsom uti 109 § Regeringsformen och 5 § Riksdags-ordningen föreskrifves. I de tre ofvannämnda undantagsfallen är bestämdt angifvet, att riksdagsmänna-arfvodet skall uppbäras efter 10 R:dr om dagen. Väl har en reservant sökt visa till hvilket orimligt resultat en sådan tolkning af grundlagen skulle kunna föranleda. Om t. ex. Konungen skulle upplösa riksdagen och förordna nya val för den Första Kammaren, så skulle, om den på grund häraf sammanträdande nya riksdagen blott räckte t. ex. 14 dagar eller några veckor, ledamöterna af dess Andra Kammare möjligen anse sig berättigade uppbära 1,200 R:dr i arfvode äfven för denna korta sammanvaro, hvilket ju onekligen blefve ett oskäligt högt arfvode. Någon misstydnung om tolkningen af den omnämnda grundlagsparagrafen för sådana ganska sällsynta fall som detta tror jag dock ej kunna uppstå och, om så skulle vara, får man väl trösta sig med slutorden i reservantens yttrande, att nemligen "stadgandet i ifrågavarande paragraf lättare erhåller förklaring genom de anspåk, som af Andra Kammarens ledamöter komma att framställas."

På grund af hvad jag nu yttrat, får jag för min del yrka bifall till Utskottets Utlåtande i oförändradt skick.

Herr Ribbing: Att grundlagsparagrafen i fråga är tvetydig lider intet tvifvel, då ju Utskottets Utlåtande af dess ledamöter uppfattats på olika sätt, och den nu pågående diskussionen har redan visat detsamma. Men frågan är: är detta tillräcklig anledning att nu besluta den ändring, som motionären föreslagit, men hvarpå han sjelf varit nog hofsam att icke yrka bifall? Är denna ändring "högst nyttig och nödvändig?" Jag tror att så skulle vara, i fall nemligen antingen riksdagen skulle ofta komma att sluta före 4 månaders sammanvaro, och således sannolikt vore att man måste tillämpa paragrafen. Men nu har Riksdagen icke visat benägenhet att sluta före den 15 Maj. Äfvenså vore ändringen af behovet påkallad, i fall riksdagen kunde afslutas före den bestämda tiden och man då fruktade att man med afsigt droge ut på tiden med den, af fruktan att annars ej få ut fullständigt riksdagsarfvode. Men detta har icke heller varit fallet. Tvärtom vet hvar och en med hvilken snart sagdt feberaktig ifver vi arbetat för att få slut på riksdagen till den därför bestämda tiden, och att inga tecken tyda på möjligheten af ett tidigare slut hädanefter på riksdagsarbetet.

Jag tager mig alltså friheten hemställa, att Andra Kammaren, utan att ingå i förkastande eller gillande af motiven hos Utskottets pluralitet, helt enkelt ville ansluta sig till den ende talare, som här uppträd och yrkat bifall till Utskottets Utlåtande. Så länge inga andra och detta motsatta yrkanden göres, är det ju gifvet att, om vi gå in uti en noggrann tolkning af paragrafen, detta måste blifva endast en theoretisk öfning, som icke leder till något praktiskt resultat.

Jag yrkar således bifall till Utskottets Utlåtande, utan vare sig godkännande eller ogillande af dess motiv.

Herr Sjöberg: Då jag i det hufvudsakliga är af samma mening som den nästföregående värde talaren, kunde jag visserligen helt enkelt inskränka mig till att instämma med honom, men om jag ändock ber att något litet få taga Kammarens uppmärksamhet i anspråk, så sker det för att något vidare yttra mig öfver det af motionären sökta förtydligande af den grundlagsparagraf, hvarom här är fråga; och jag skiljer mig från den nämnde talaren deruti, att jag icke anser denna paragraf i och för sig innebära någon otydlighet; ty i det sammanhang hvari uttrycket "Konungen upplöser riksdag" här förekommer, måste det, enligt vanligt språkbruk och på grund af det logiska sambandet emellan det nu ifrågavarande stadgandet och andra till detsamma hänförliga grundlagsföreskrifter, afse det fall, då Konungen åtskiljer riksdagen och förordnar om nya val, vare sig till endast den ena Kammaren eller till dem båda. Händelsen har så fogat, att uttrycken "upplösa" och "afsluta" riksdag förekomma om hvarandra dels i Riksdags-ordningen och dels i Regeringsformen, men om man strängt fasthåller, att ordet "upplösa," då det såsom här förekommer utan något närmare upplysande tillägg, icke kan i fråga om riksdagen betyda annat, än när Konungen åtskiljer densamma med förordnande om nya val, så uppstår ingen otydlighet. Såsom äfven Utskottet i sitt Utlåtande uppgifvit, vinner denna tolkning stöd af Regeringsformens 109 § och Riksdags-ordningens 5 §, men en närmare bestämning af begreppen upplösa och afsluta får man onekligen af 36 § Riksdags-ordningen, der det i första punkten heter: "Vill Konungen, med upplösande af riksdag, förordna om nya val i hela riket till båda Kamrarna eller den ena af dem, skall Konungens beslut derom, sedan han låtit till rikssalen kalla Riksdagen, densamma derstädes meddelas;" då deremot i följande punkten säges: "Då riksdag skall afslutas, infinna sig, på Konungens kallelse och efter förrättad gudstjänst, riksdagsmännen på rikssalen och framföra genom talmännen sina välönskningar." Utskottet har emellertid medgifvit, att motionären icke torde hafva saknat all anledning till tvekan angående rätta tolkningen af § 23 i Riksdags-ordningen — och de talare, som redan yttrat sig, säga detsamma — men Utskottet har i sitt förevarande Utlåtande hufvudsakligen utgått från den åsigten, att den möjliga olägenheten deraf, att en sådan otydlighet förefunnes, icke kunde vara så stor som olämpligheten å andra sidan att vidtagna ändring uti en grundlag, som ännu är temligen ny, och att det derföre kunde vara tids nog att göra en dylik ändring, sedan nödvändigheten deraf verkligen visat sig.

Beträffande ett och annat yttrande mot de af Utskottet anförda motiver, vill jag endast i förbigående anmärka, att jag icke kan finna det vara så orimligt, om man anser det arfvode, som må tillkomma en riksdagsman af Andra Kammaren, såsom ett slags beting för riksdagsarbetet i sin helhet; ty om detta arbete går raskt undan, så att riksdagen derigenom kan afslutas före den 15 Maj, är det ju icke obilligt att riksdagsmännen, med afseende på det större arbete han då nedlagt, får uppbära samma arfvode, hvartill han är ovilkorligen berättigad, om han arbetar mindre och riksdagen derigenom uttänjes till nämnda dag; och skulle denna åsigt vara tvifvel underkastad beror det ju af denna Kammare, att icke utsätta sig för det möjliga äfventyret af en motsatt tolkning. Emellertid hafva förhållandena i detta afseende hittills icke visat sig sådana,

att de påkalla en förändring af grundlagen, och vi böra så länge som möjligt söka uppskjuta hvarje annan förändring af densamma, än den, hvilken tid och erfarenhet visa vara synnerligen nödig och nyttig.

Jag vågar således antaga, att Utskottet lemnat tillräckliga skäl för sitt afstyrkande af motionen, och jag yrkar derföre bifall till Utskottets Utlåtande.

Herr Åstrand: Jag är fullt öfvertygad om att Konstitutions-Utskottet handlagt denna fråga i öfverensstämmelse med 83 § Regeringsformen, som bjuder att grundlagarne skola efter deras ordalydelse tillämpas. Men äfven om Konstitutions-Utskottets behandling af frågan stode i strid mot grundlagens föreskrifter, tror jag att, när man söker tolka 23 § Riksdags-ordningen, man lätt kan råka i villrådighet. Den säger: "hvarje ledamot af Andra Kammaren åtnjuter af statsmedel ersättning för resekostnad till och från riksdagen samt arfvode af 1,200 R:dr för hvarje lagtima riksdag; dock att, när antingen Konungen upplöser riksdag, innan den varit fyra månader tillsammans, eller ledamot af Kammaren eljest afgår från sin befattning under riksdagen, innan så lång tid af dess sammanträde förflutit, så ock under, urtima riksdag, Kammarens ledamot undfår, jemte resekostnadsersättning, i dagtraktamente 10 R:dr, hvilket dock ej må öfverstiga sammanlagdt 1,200 R:dr". Jag påstår nu att, om man tillämpade den ofvannämnda 83 § på den nyss upplästa, man otvifvelaktigt skall råka i villrådighet huru den skall tolkas. Tilläfvarens kommer man då till samma resultat som Utskottet, af det skäl att ingen annan myndighet än Konungen kan upplösa riksdagen — tonvigten ligger nemligen icke på *upplösa* utan på *Konungen*. Jag beklagar emellertid nödvändigheten af en sådan uppfattning af grundlagen, på samma gång jag beklagar, att en ledamot af denna Kammare uttalat sin önskan, att paragrafen måtte tydas på sätt Utskottet gjort; ty jag tror icke att vi kunna stå till svars inför landet, om vi efter något mera än tre månaders arbete, d. v. s. den 25 April, finge Riksdagen upplöst och för denna tid gjorde anspråk på hela riksdagsarfvodet, hvilket ju då i verkligheten komme att utgöra 12 R:dr om dagen, ett arfvode, som står i uppenbarlig strid mot den allmänna grundsatsen i detta afseende. Jag hoppas dock, i likhet med reservanterna inom Utskottet, att i fall, såsom jag knappast tror, riksdagen någon gång skulle hinna avslutas före den 15 Maj, anspråken hos Andra Kammarens ledamöter bäst skulle komma att jäfva de farhågor, som blifvit uppställda; men jag anser äfven det vara bättre om i verkligheten dylika farhågor förefunnes, än om Kammaren genom ett bestämdt beslut skulle säga till den, som möjligen hyste öfverdrifna anspråk på riksdagsmannarfvode: "Ni har rättighet att erhålla 1,200 R:dr, och om Ni nöjer Er med mindre belopp, så gör Ni en koncession, som ingen tackar Er för."

För öfrigt har motionären verkligen vid denna riksdag utvecklat en sådan ifver att väcka motioner, hvarigenom, så vidt på honom ankommit, utsigterna att få riksdagsgöromålen avslutade på kortare tid än fyra månader, blifvit undanröjda, att han väl kunnat bespara Utskottet besväret med den nu föreliggande motionen. Som frågan dock nu blifvit bragt å bane, får jag förklara, att, då jag icke kan ogilla det resultat, hvartill Ut-

skottet kommit, jag yrkar att Kammaren måtte bifalla Utskottets Utlåtande, men ogilla dess motiv, och i stället såsom motiv för bifall till Utlåtandet antaga slutorden i Herrar Rydins och Friherre Nordenfalks reservation.

Herr Jonas Andersson: Jag är i det närmaste af samma åsigt som den föregående värde talaren, att 23 § Riksdags-ordningen icke är så klar, som Konstitutions-Utskottet i motiveringen af sitt Utlåtande säger den vara. Detta bevisas äfven ganska tydligt af de stridiga meningar, som inom sjelfva Utskottet gifvit sig tillkänna, och fastän Utskottets minoritet icke är stor, så räknar den dock bland sig män, vid hvilkas åsigt man har stora skäl att fästa afseende. För min egen del har jag tyckt mig finna, att om ock paragrafens tydlighet i formelt afseende kan sättas i fråga, så är dock å andra sidan dess mening ganska klar och tydlig, men denna mening synes mig vara alldeles motsatt Utskottets tolkning deraf. Jag antager nemligen, att grundlagsstiftaren velat afmätta arfvodet för riksdagsman i Andra Kammaren efter 10 R:dr om dagen, och detta står också i öfverensstämmelse med hans förutsättning, att riksdagstiden i vanliga fall icke skall öferskrida 4 månader, ty då slår det in att arfvodet utgör 10 R:dr per dag. Förhållandena skulle ju kunna gestalta sig så, att Kamrarne efter till exempel blott *en* månads sammanvaro hos Kongl. Maj:t anhölle om Riksdagens upplösande, — det är visserligen icke i närvarande stund särdeles troligt att så skall kunna ske, men det är likväl en sak, som ligger inom möjlighetens område —, och jag hemställer om någon på fullt allvar kan anse billigt att riksdagsmännen i Andra Kammaren finge uppbära 1,200 Riksdalers arfvode för en så kort tid, då det under förmiddagens öfverläggning om arfvodets storlek visat sig, att mängden ansett 10 R:dr om dagen vara allt för mycket. Man finner ock af reservanternas motivering, att det i många fall skulle leda till ytterliga inkonsequenser och orimligheter, om denna paragraf finge tolkas så, som dels motionären, dels Utskottets pluralitet gjort. Hade icke Utskottet i sin motivering gjort denna förklaring af ifrågavarande paragraf, så skulle jag hafva velat instämma i Herr Ribbings förslag, att Kammaren, utan att yttra sig öfver Utlåtandet, endast bifölle detsamma, men då Utskottet säger paragrafen vara klar i det afseendet, att riksdagsman i Andra Kammaren eger uppbära 1,200 Riksdalers arfvode, utan afseende på den längre eller kortare tid riksdagen varar, så kan jag icke finna annat, än att Utskottet i sjelfva verket gått motionärens framställning fullkomligt till mötes, och jag är derföre af samma åsigt som den föregående värde talaren, att när detta Utskott, som har att yttra sig öfver grundlagsfrågor, gifvit en sådan tolkning åt den ifrågavarande paragrafen, det icke går an att gilla Utlåtandet i dess helhet, utan att man endast bör gilla resultatet, men deremot ogilla motiveringen. Dermed har man icke uttalat sig för hvarken den ena eller den andra tolkningen, utan man har fria händer att bestämma sig sedan, när det i praktiken visat sig huru meningen i allmänhet uppfattas. Jag instämmer således, såsom jag redan yttrat, uti Herr Åstrands förslag.

Herr Nils Larson: Jag hade icke kunnat föreställa mig, att meningarne angående denna sak skulle vara så olika, som de under den

långa diskussionen visat sig. Att dessa meningsskiljaktigheter likväl uppstått, torde komma deraf, att åtskilliga talare i detta ämne inblandat sådant som icke tillhör detsamma, såsom frågan om huruvida det arfvode, som Riksdags-ordningen bestämt för Andra Kammarens ledamöter, är för högt eller icke.

Konstitutions-Utskottet, som gjort tydlig skilnad mellan så olika ämnen, i det att Utskottet upptagit den sistnämnda frågan uti ett annat Utlåtande, som också af Kammaren redan på förmiddagen behandlats, har vid afgifvandet af det nu föreliggande Utlåtandet angående Herr Bjerkanders motion alldeles icke fått tänka på, huruvida det bestämda arfvodet af 1,200 R:dr för lagtima riksdag må i allmänhet anses högt eller lågt, eller huruvida detsamma i vissa fall kunde, såsom en del talare förmenat, anses innebära mer än skäligen ersättning, utan Utskottet har nu endast haft att yttra sig om, huruvida Riksdags-ordningens 23 §, sådan den för närvarande lyder, verkligen kunde gifva anledning till en annan tydning, än den Utskottet i likhet med motionären ansett vara den rätta, och alltså det af motionären föreslagna tillägget vara af behofvet påkalladt, eller om paragrafens mening är nog tydlig utan ett sådant tillägg. Sådan har Utskottets uppgift varit och icke någon annan, och några blickar på sidan om ämnet har Konstitutions-Utskottet naturligtvis icke fått hafva. Man må förebrå Konstitutions-Utskottet för egen nytta. Det kan icke hjälpas, att Utskottet får uppbära en sådan förebräelse, men jag vågar dock påstå, att Utskottet i denna sak gått icke blott fullt oegennyttigt utan äfven fullt opartiskt till väga. Då nu den af Konstitutions-Utskottet framställda motivering icke synes kunna öfverbevisa åtskilliga af de talare, som yttrat sig i ämnet, så lär det ej vara värdt att ännu en gång upprepa dessa motiv, hvilka jag för min del likväl anser vara fullt bindande.

Men jag vill framställa ett annat skäl, som jag äfven anser kunna tala för den tolkning af 23 § Riksdags-ordningen, som Konstitutions-Utskottet gifvit åt densamma, och det är helt enkelt det att, om grundlagens mening i denna paragraf varit sådan som några talare påstått, nemligen att vid lagtima riksdag, som på egen begäran efter slutadt arbete af Konungen upplöses innan fyra månader från riksdagens början förflutit, riksdagsman af Andra Kammaren i sådant fall ej skulle ega rättighet att uppbära det bestämda arfvodet oafkortadt, om — säger jag — grundlagens mening verkligen varit sådan, så tager jag för alldeles afgjort, att grundlagsstiftaren icke så vidlyftigt som nu varit fallet behöft affatta ordalydelsen af denna mycket omtvistade paragraf, utan den hade ju i sådant fall helt kort kunnat lyda t. ex. så: "hvarje ledamot af Andra Kammaren åtnjuter af statsmedel ett arfvode af 10 R:dr om dagen, hvilket dock ej må öfverstiga sammanlagdt 1,200 R:dr". Såsom ett ytterligare stöd för min åsigt i ämnet ber jag slutligen få tillägga, att då en af Konstitutions-Utskottets ledamöter vid något tillfälle samtalat om denna fråga med den nya grundlagens författare, denne sednare skall hafva uttryckt sin förundran öfver att den ifrågavarande paragrafen kunnat af någon annorlunda uppfattas och tolkas, än hvad Konstitutions-Utskottet nu i sitt Utlåtande gjort.

Jag anser alltså att Kammaren bör godkänna ej blott Konstitutions-Utskottets föreliggande hemställan utan ock de motiv, som för densamma ligga till grund.

Herr Siljeström: Konstitutions-Utskottet har i denna fråga icke haft att befatta sig med sjelfva grundsatsen eller sakförhållandet, utan blott med att tyda den ifrågavarande paragrafen i Riksdags-ordningen. Då jag, lika litet som föregående ledamöter af Utskottet, vill upprepa de skäl, som blifvit anförda till grund för Utskottets yttrande i ämnet och hvilka jag anser ännu icke blifvit vederlagda, så anhåller jag endast att få till hvad förut blifvit yttradt tillägga, att medlemmar af Utskottet, hvilka deltagit i den riksdag då nuvarande Riksdags-ordningen antogs, trott sig veta att Utskottets tolkning af paragrafen då gjorde sig gällande, äfvensom jag af en ledamot i Första Kammaren hört uppgifvas, att i dag inför Första Kammaren en dylik förklaring afgifvits af Justitie-statsministern, hvars ord väl torde betyda något i fråga om tolkning af den nya Riksdags-ordningen. Dessutom ber jag att, såsom förut Herr Sjöberg, få yttra den mening, att i fråga om ändring af grundlagarne väl ändock någon praktisk anledning dertill bör förefinnas, och att dylika förändringar icke gerna böra vidtagas endast till följd af en tillfällig, på fri hand uppgjord kasuistik, som lätt nog kan uttänkas, men kanske aldrig får någon tillämpning. I detta afseende vill jag tillika exempelvis fästa uppmärksamheten derpå, att, om äfven motionärens förslag antages, man ändock ej skulle hafva kaverat sig för mera möjlighet af misstyding, enär det af Herr Rydin i hans reservation antydda fall icke derigenom vore betänkt. Jag tillåter mig derföre, för min del, att yrka bifall till Utskottets hemställan i ämnet.

Herr O. B. Olsson: För min del är jag fullt öfvertygad, att Utskottet nöjaktigt och klart utredt denna fråga. Det är för mig nemligen klart, att den, som afgifvit förslag till den nuvarande Riksdags-ordningen, tänkt sig det förhållandet, att riksdagen icke gerna skulle hinna afslutas på mindre tid än fyra månader; men att, äfven om så skulle vara förhållandet, å andra sidan förekommer att, om händelsevis någon gång skulle inträffa att riksdagen komme att räcka sex till åtta månader, någon ersättning för den tid riksdagen sålunda öfversköte fyra månader icke erhålles; och är det derföre, på sätt Herr Sjöberg ock antydde, en i det hela föga afundsvärd fördel, om riksdagen någon gång skulle kunna slutas på kortare tid. Derest paragrafen icke bestämdt föreskrefve, att riksdagsmannaarfvode finge uppbäras för allenast fyra månader, så befarar jag att riksdagarne nu, såsom fordom, skulle komma att räcka vida längre tid.

Herr Friherre Gripenstedt: Jag skulle visserligen kunna in-skränka mig till att instämma med Herr Ribbing i hans anförande och således endast yrka bifall till Utskottets hemställan i ämnet; men då här under diskussionen uttryckligen yrkats ogillande af Utskottets motiver, anser jag mig böra tillägga några ord. Ett sådant beslut af Kammaren, eller ogillande af Utskottets motivering, skulle vara en direkt förklaring af grundlagens mening, till hvilken tolkning Kammaren icke är befogad,

och hvilken förklaring dessutom icke skulle medföra något resultat, hvar-till slutligen kommer, att Kammaren så mycket mera saknar skäl dertill, som en slik tolkning skulle vara stridande mot hvad grundlagen i sjelfva verket menar.

Uti förevarande 23 § i Riksdags-ordningen äro två grunder uppgifna för riksdagsmannaarfvodets utgående: den ena såsom regel, att ledamot af Andra Kammaren skall i sådant arfvode erhålla 1,200 R:dr, hvilket stadgande tillkommit derigenom, att man ansett riksdagen komma att räcka 120 dagar. Här hade man kunnat stadna, så att nämnda belopp, 1200 R:dr alltid skulle utbetalas, ehvad riksdagen räckte längre eller kortare tid; men detta gick likväl icke an, ty fall kunna förekomma, då riksdagsman rimligen icke kan vara berättigad till detta arfvode: såsom då riksdag af Konungen upplöses, innan dess arbeten hunnit afslutas, eller då riksdagsman under pågående riksdag blifvit vald eller af annan orsak icke hela tiden varit medlem af riksdagen, eller slutligen då urtima riksdag sammankallas. I alla dessa händelser borde icke ofvannämnda regel vara gällande, hvar-före det också blef nödvändigt att för dessa fall uppställa en annan grund, och på så sätt fick paragrafen sin nuvarande lydelse. För min del anser jag bestämmelsen i paragrafen vara riktig, äfvensom att det icke är något tvifvel, att ju meningen med paragrafen är sådan Utskottet antydt, samt slutligen, att Utskottet handlat rätt, som icke onödigtvis tillstyrkt någon grundlagsändring, hvarför jag också yrkar bifall till Utskottets hemställan i ämnet.

Herr Bjerkander: Då jag förra gången hade ordet, yttrade jag, att jag var belåten med det slut, hvartill Utskottet i saken kommit, och hade jag icke tänkt att ytterligare begära ordet, derest jag icke under diskussionen erfarit att syftmålet med min motion blifvit missförstådt. Man har nemligen påstått, att motionen skulle innehålla en önskan derom, att den ifrågavarande grundlagsparagrafen måtte så tolkas som nu skett inom Utskottet. Någon sådan önskan finnes likväl icke i motionen uttalad, utan var meningen med densamma blott att vinna ett förtydligande för undanrödjande af missförstånd, enär jag hört olika åsigter göra sig gällande huru paragrafen rätteligen borde tolkas. Äfven har man beklagat, att en ledamot af Andra Kammaren väckt denna motion, och vill jag härtill endast gemäla, det, enligt mitt förmenande, hvarje riksdagsman, hvilken Kammare han än må tillhöra, må ega berättigande att framlägga de förslag han i ett eller annat hänseende kan anse nyttiga och nödiga. Det hade emellertid varit önskligt, om det tillägg, jag föreslagit, blifvit i paragrafen inryckt, ty troligen återkommer denna fråga till pröfning i framtiden. Det kan ganska lätt hända, att en riksdag räcker längre tid än 4 månader, åtminstone är detta mera troligt, än att den skulle kunna hinna afslutas på mindre än denna tid.

Efter sålunda slutad öfverläggning och sedan Herr Talmannen upptagit de särskilda yrkanden, som derunder blifvit gjorda, bifölls Utskottets hemställan.

§ 10.

Dernäst förekommo till afgörande Stats-Utskottets Utlåtanden:

N:o 25, angående anslag för år 1869 till fästningsbyggnadsarbeten vid Carlsborg samt å Vestra Hästholmen.

Båda momenten biföllos.

N:o 26, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga remiss å Kongl. Kammar-kollegii berättelse om Sala silfververks ränteersättningsfond för år 1867.

Lades till handlingarne.

§ 11.

Vid föredragning af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 27, i anledning af väckt motion, angående befrielse för s. k. hästhemman från utgörande af dagsverken till boställsinnehafvare vid Skånska dragonregementet, anförde

Herr Per Nilsson från Christianstads län: Jag hade icke ämnat begära ordet i denna fråga, om jag icke blifvit dertill uppmanad af ett förhållande, som förut varit mig obekant och först genom Utlåtandet kommit till min kännedom. Säsom bilagor till min motion ingaf jag till Utskottet tvänne afskrifter af ett Kongl. Kammar-kollegii och ett Konungens Befallningshafvandes i Christianstads län utslag, hvilka afskrifter voro vidimerade och i sådant skick blifvit mig tillsända från hemorten sedan jag ankommit till hufvudstaden. Utskottet har nu förklarar, att dessa handlingar icke blifvit riktigt afskrifna, och vill det nästan synas som man föreställt sig, att jag med vett och vilja dertill varit orsaken. Så var likväl icke förhållandet och förekommer icke heller mitt namn under vidimationen af dessa afskrifter.

Hvad angår sjelfva saken, så synes det onekligen obilligt, att dessa hemman skola vara skyldiga att till boställen utgöra dagsverken emot en ersättning af allenast 8 öre smt för hvarje öke- och 4 öre samma mynt för hvarje dränge-dagsverke. Det är icke något tvifvel att ju detta var ortens pris för dagsverken vid den tid desamma tillkommo, men säkert är, att, efter nuvarande förhållanden, samma pris äro obilligt låga. Jag yrkar derföre afslag å Utskottets hemställan och bifall till Herr Björcks, Utlåtandet vidfogade reservation.

Herr Björck: Man kan icke förneka, att ju Utskottet på ett ganska lyckligt sätt utredt denna fråga. Utskottet räster hufvudsakligen uppmärksamheten dervid, att Statsmagterna redan länge varit ense derom, att all ränta, som utgår i dagsverken, bör förändras till någon annan skatttitel, äfvensom Utskottet erinrar om de åtgärder, som för vinnande af detta syftsmål redan blifvit vidtagna. Det bör icke vara denna Kammare obekant, att Riksdagen för detta ändamål pålagt Statsverket stora utgifter, och vill jag såsom exempel härpå allenast anför den ersättning, som utgått till egaren af Dylta svafvelbruk för mistade dagsverken från näriggande socknar. Då nu likartade förhållanden bringas till representa-

tionens kännedom, synes enahanda förfarande å representationens sida böra vara att påräkna. Utskottet hade icke heller något att invända emot sjelfva saken, men trodde att den skulle ordna sig sjelf i sammanhang med antagande af förändrade grunder för försvarverkets organisation, men, äfven om så skulle framdeles inträffa, anser jag att Riksdagen icke bör underlåta att, utan afseende derpå, genast foga anstalt om befrielse från ifrågasvarande dagsverkksskyldighet för de hemman, som dermed äro betungade, samt vidtaga erforderlig åtgärd för vinnande af ett sådant syfte. Detta kan icke ske på annat sätt än genom att hos Kongl. Maj:t anmäla förhållandet, samt begära utredning och förslag om den kostnad, som derigenom kan drabba Statsverket. Vål har der jemväl den tanken blifvit af mig framkastad, att några uppoffringar härigenom icke borde förorsakas Staten, emedan jag tror att anspråk på ersättning till dem, som gå i mistning af dagsverkena, ofta icke kan vara särdeles grundade. Så vidt Staten sjelf icke har rättighet [att uttaga en viss ränta i annan än viss gifven form, så bör, efter det räntan blifvit på annat sätt disponerad, den som fått densamma sig tilldelad, icke kunna ega bättre rätt än Staten sjelf.

Hvad indelningsverket beträffar, så har man ofta fått bevittna, hurusom, hvarje gång någon fråga förekommit om vidtagande af en eller annan förändring uti dess inkomster, den invändning göres, att indelningsverket ej får rubbas utan fullt motsvarande ersättning, liksom gällde förhållandet en enskild person, men äfven om nu indelningsverket skulle betraktas såsom en privilegierad persona moralis, så kommer man likväl icke längre, än att indelningsverket icke kan ega annan eller bättre rätt än den Kronan ursprungligen sjelf haft. Derest nu under tidernas lopp indelningsverket genom magtmissbruk af det ena eller andra slaget fått andra rättigheter än dem, Kronan i verkligheten haft och kunnat öfverlåta, så kan det icke anses orätt att återställa det ursprungliga förhållandet, och kan en sådan åtgärd svårligen betraktas såsom en rubbning af indelningsverket. I likhet med föregående talare yrkar jag derföre afslag å Utskottets hemställan och bifall till den reservation jag tagit mig friheten afgifva.

Vidare anfördes icke. Sedan proposition på bifall till Utskottets förslag besvarats med öfvervägande nej, framställde Herr Talmannen, i enlighet med det gjorda yrkandet, proposition på afslag å Utskottets hemställan och bifall till Herr Björeks reservation. Härtill svarades allmänt ja, hvadan Kammarens beslut förklarades hafva utfallit i öfverensstämmelse med denna sednare proposition.

§ 12.

Föredrogs Stats-Utskottets Utlåtande N:o 28, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, angående upphörande af det till handels- och sjöfartsfonden å Riks-statens sjetta hufvudtitel uppförda förslagsanslag, m. m.

Sedan båda momenten blifvit för gemensam föredragning upplästa, lemnades ordet åt

Herr John Ericson: Den föreliggande frågan har så nyligen varit föremål för nära nog en konflikt emellan Regeringen och denna Kammare, att jag icke behöfver påminna om dess brännbara natur, och äfven vid denna riksdag hafva åsigt om sättet att lösa frågan framkommit, hvilka, enligt min åsigt, icke äro rätt väl egnade att förebygga en kollision. Två förslag hafva blifvit framställda, ett af enskild motionär och ett annat af åtskilliga reservanter, men synes mig, efter hvad vid förliden riksdag förekommit, icke någotdera af dessa förslag egnadt att lösa frågan på det sätt jag ansett sådant böra ske eller under endrägt emellan de båda Statsmagterna. Att alla ämnen, som i sig innebära frön till missförstånd de båda Statsmagterna emellan, böra undvikas eller åtminstone med stor granullagenhet behandlas, ligger i öppen dag. Regering och Representation tillkommer det såväl hvar för sig som gemensamt att verka för landets gagn, men detta befordras ingalunda genom splittring dessa magter emellan.

Jag tror emellertid, att en nöjaktig lösning af frågan icke är omöjlig, om man blott vill gå hvarandra till mötes, och om man å ömse sidor visar benägenhet för eftergifter och icke för hårdt håller på sina verkliga eller inbillade rättigheter. Det sätt, hvarpå motionären och reservanterna tänkt sig frågans lösning, finner jag dock icke i detta hänseende tillfredsställande. Det af Utskottets minoritet i momentet c) afgifna förslag uttalar väl icke i dess ordalydelse något positivt anspråk på *rättighet* att den andra Statsmagten oåtspord komma i besittning af fonden, men det kan dock utan öfverdrift sägas, att den form, hvaruti Utskottets minoritet afgifvit sitt förslag, icke är den lämpliga vid inledande af en öfverenskommelse, då, såsom jag förutsätter, väl ingen bestrider att ju Konungen eger rätt till full disposition öfver sjelfva den fond, som samlats genom besparingar af medel, som oomtvistadt stått till hans disposition.

Hvad motionärens förslag att lösa denna fråga angår, så, ehuru det samma går en olika väg än den Utskottets minoritet valt, leder det dock till samma resultat. Som emellertid motionären sjelf är förhindrad att öfvervara frågans behandling, torde en kritik af motionen från min sida icke vara på sin plats.

Å andra sidan kan dock icke förnekas, att det ju är olämpligt och till principen oriktigt att hafva en mängd olika kassor och fonder till bestridande af olika statsutgifter — ett tillvägagående, enligt mitt förmenande, lika oriktigt, som, för att begagna ett exempel ur den privata ekonomien, om en enskild person fördelade sin kassa i olika lådor för bestridande af olika utgifter, och hade en låda för kläder, en låda för mat, en låda för nöjen m. m. Det kan derjemte svårligen bestridas, att härigenom uppstår en onödig och fördyrad förvaltning, äfven om man måste villigt erkänna, att handels- och sjöfartsfonden i och för sig blifvit af Regeringen på ett jemförelsevis billigt sätt förvaltd, ty onekligt är, att sammanförandet af olika fonder måste lända till reda och besparing i förvaltningen, samt dessutom lätta öfversigten af Statens tillgångar, och detta anser jag för min del vara af så stor vikt, att det torde vara skäl att derföre öfverlemnna den ifrågavarande fonden till Riksgälds-kontoret. Då härtill kommer att, äfven med erkännande af det gagneliga sätt, hvarpå fondens tillgångar blifvit använda, jag föreställer mig, att Regeringen mången gång råkat i dilemma mellan de olika lokalintressena, då t. ex. en ort gjort

anspråk på understöd från denna fond på den grund att sådant understöd kommit en annan ort till godo m. m., samt att till följd häraf Regeringens disposition öfver fonden någon gång möjligen kunnat föranleda till en nödtvungen bortplottring af större eller mindre belopp, isynnerhet i form af lån, så torde denna rätt att låna ut medel icke vara så afundsvärd, att icke Regeringen, mot att på annat sätt blifva i tillfälle disponera medel för samma ändamål, bör kunna skilja sig vid kapitalet.

Då emellertid Regeringen städse och särskildt i denna fråga visat benägenhet till tillmötesgående emot representationen, så tror jag att representationen icke heller nu skall förgäfvos vända sig till andra statsmagten, då det är klart och uppenbart, att representationen allenast afser det allmännas intresse, besparingar och reda i Riks-staten. Det sätt jag tror är det lämpligaste att här vid lag tillvägagå, är jag dessutom viss om att äfven den mest finkänslige i dylika fall icke kan rimligen rubricera såsom något försök till ingrepp i den andra statsmagtens rätt m. m., då jag hemställer, att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes till näst sammanträdande Riksdag aflåta nådig Proposition om handels- och sjöfartsfondens öfverlemnande till Riksgälds-kontoret, på de vilkor Kongl. Maj:t anser ett sådant öfverlemnande kunna ske, hvarpå jag anhåller att Herr Talmannen behagade göra proposition.

För den händelse dessa mina åsikter skulle delas af reservanterna, anhåller jag, att de, med frångående af sin reservation, ville förena sig uti det förslag jag nu tagit mig friheten afgifva.

Herr Grefve Posse: Det kan visserligen låta säga sig, att man i denna fråga kunde låta sig åtnöjas med det förslag om en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, hvarom Utskottet gjort hemställan, under förutsättning likväl att detta förslag vunne Riksdagens godkännande; men då jag har fullgod anledning till det antagande, att detta förslag kommer att falla i ena eller andra Kammaren, anser jag mig icke böra biträda detsamma, utan inskränker jag mig nu för tillfället till att helt enkelt yrka bifall till reservationen, men anhåller att, för den händelse diskussionen dertill skulle gifva anledning, under aftonens lopp få yttra mig vidare i saken.

Med anledning af Herr Grefve Posses yrkande på bifall till reservanternes förslag, blef samma förslag nu uppläst, hvarefter öfverläggningen fortsattes af

Herr Ribbing: Då den siste talaren vid sitt förord för reservanternes förslag hänvisat till de skäl, reservationen innehåller, utan att i sitt anförande tillägga något nytt, är detta för mig anledning att taga nämnda skäl, och i sammanhang dermed förevarande fråga i sin helhet, i närmare betraktande.

Jag frågar mig således, hvilka de skäl äro, som borde kunna föranleda handels- och sjöfartsfondens öfverflyttande från Regeringens till representationens disposition? Det har ej vid denna riksdag blifvit i någon offentlig handling gjord någon anmärkning mot det sätt hvarpå denna fond

förvaltats. Ej heller har jag hört, att man vid den förra riksdagen eller i öfrigt, åtminstone för de sista tretio till fyratio åren, framställt någon anmärkning i nämnda afseende. Tvärtom. Ser man på de sednaste revisionsberättelserna, så finner man, att 1867 års revisorer förklara, att fondens förvaltning blifvit lemnad utan anmärkning och att så väl räkenskaper som öfriga fonden rörande handlingar befunnits vara i god ordning. Enahanda omdöme uttala 1866 års revisorer, och revisorerne 1865 förklara, sedan en obetydlig anmärkning blifvit framställd, att räkenskaperna varit i god ordning.

Beträffande dernäst de ändamål, hvartill fondens tillgångar blifvit använda, så har jag ej hvarken nu eller förra riksdagen hört någon, som påstått att dessa tillgångar användts på olämpligt sätt eller till sådana ändamål, att man skulle önskat någon bland gjorda dispositioner af fondens medel hafva varit ogjord, utan man har tvärtom erkänt, att fonden disponerats till mycket önskvärda ändamål.

Således finnes ej i nämnda tvänne hänseenden något skäl angifvet för den ifrågasatta öfverflyttningen, hvarken i det sätt, hvarpå fonden blifvit förvaltd, ej heller i de föremål, för hvilka dess tillgångar blifvit tagna i anspråk.

Man skulle nu väl kunna säga, och man har också vid förra riksdagen, om jag ej missminner mig, sagt, att det ej vore med ett utbildadt konstitutionellt samhällsskick öfverensstämmande, att hafva en fond ställd till Kongl. Maj:ts ensamma disposition bredvid de summor för Statens utgifter, hvilka af bägge statsmagterna gemensamt bestämmas. Men jag tager mig friheten anmärka, att detta påstående ej är så alldeles riktigt. I de flesta länder med konstitutionellt samhällsskick bestämmas statsutgifterna mera, om jag så må uttrycka mig, i klump, med rättighet för vederbörande ministrar att sedan fördela dessa i särskilda poster. Graden af den frihet, som i detta hänseende lemnas ministrarne, är visserligen olika i olika länder, men att statsutgifterna af representationen till siffran bestämmas så i detalj som hos oss, det tror jag ej är förhållandet i något annat konstitutionellt land.

Nu är det gifvet, att på samma gång man till siffran bestämt en statsutgift, på samma gång har man bundit Regeringens händer i fråga om de till hvarje departement voterade anslagen, och om man nu i detta hänseende förfar strängare i Sverige än annorstädes, så är det väl billigt att man, åtminstone i fråga om näringar, hvilka, såsom handeln och sjöfarten, ofta kräfva utgifter, som ej kunna på förhand beräknas, och hvilka derjemte för riket äro af så väsendtlig betydelse, lemnar Regeringen någon utväg att röra sig med samma frihet, som ministrarne i andra länder.

Men om sålunda skäl icke äro angifna för ifrågavarande öfverflyttning af fonden från Regeringen, så finnas deremot sådana, som bestämdt tala *mot* samma öfverflyttning, synnerligen i närvarande tidpunkt. Penningar eller tillgång dertill är, om ej magt, så åtminstone vilkor för utöfvande af magt. Detta gäller om en Regering lika väl som i alla andra afseenden. I samma mån, som man inskränker eller inom trånga gränser bestämmer Regeringens rätt att disponera öfver penningar, i samma mån minskar man dess magt. Är det nu otvifvelaktigt att i hvarje konstitutionellt samhälle ej blott den ena statsmagtens intresse utan det helas väl fordrar, att en jemnvigt i magt eger rum emellan Regering och repre-

sensation, så att den ena icke är allenast en tjenare åt den andra; så kan, om man nu beslutar sig för att inskränka den enas magt, detta ej försvaras med något annat giltigt skäl, än att den ena hotar att blifva den andra öfvermäktig.

Är nu detta förhållandet hos oss? Jag tror det ej. Vi befinna oss i detta hänseende för det närvarande på en ståndpunkt, som ej är fullt klar. Den tid, hvarunder den nya Riksdagen verkat, är för kort för att man af erfarenheten skulle kunna bedöma det inflytande, den åvägabragta representationsförändringen kan komma att utöfva på statsmagternas inbördes ställning. Så mycket vill dock synas gifvet, att i samma mån den gamla representationen var mera delad, den nya åter från de fyra stånden är koncentrerad på endast tvänne Kamrar, i samma mån bör och den förra hafva varit svagare, den nya åter rimligtvis blifva starkare. Det synes då ock snarare nödigt att den andra statsmagten i närvarande ögonblick stärkes, än att den försvagas; i allt fall är egandet och bibehållandet af en stark Regering hos oss så mycket nödvändigare, ju mera demokratisk den grund är, på hvilken vår nuvarande representation hvilar. Är representationen mera aristokratisk, så kan Konungamagten utan fara vara svagare, till följd af den större konservatism, seghet och enhet, som naturligen finnas hos hvarje aristokratisk institution. Sålunda om vi se på t. ex. England, finna vi visserligen, att det har en svag Konungamagt, men också att det har en starkt utpräglad aristokratisk representation. I samma mån åter som det rörliga, vexlande, mångfaldiga i staten, i representationen eger sitt uttryck, måste enheten i den andra statsmagten så mycket bestämdare framträda. Hos oss finnes nu ej något framstående aristokratiskt element i representationen, och jag tillägger: lyckligtvis är det icke så. Vi hafva aldrig trifvits med ett aristokratiskt välde. De tider vi egt ett sådant, hafva, enligt hvad vår historia visar, alltid varit allenast öfvergångsperioder, som slutat dermed att magten öfvergått i anthingen Regeringens eller folkets händer; och dessa perioder hafva visst icke varit af dem som inneburit lycka för fosterlandet, de hafva tvärtom varit förebud för olyckor, i det man heldre än att lemna magten i herrarnes händer, nöjt sig med att till och med ensidigt öfverflytta den vare sig i Konungens eller folkets. Vi äro, enligt vårt nationallinne, icke benägne för en aristokratisk representation, men deremot äfven öfver en orimligt stark och till stora olyckor ledande Konungamagt hafva vi ej klagat.

Är det nu så att en jemnvtigt i magt emellan delarne, eller Regering och representation, är nödvändig för det helas eller Statens väl; är det vidare händelsen att representationen hos oss just nu blifvit så ordnad, att den genom sin art och beskaffenhet kräfver en stark Regering, är det ändtligen så, att erfarenheten ej ännu hunnit lära oss, hvilka speciela verkningar beträffande statsmagternas inbördes ställning den nya Riksdagsordningen kommer att medföra, så synes det vara skäl att icke nu rubba den magtställning, som förefinnes dem emellan, på sådant sätt, att en inskränkning sker i Regeringens magt, och att, till och med om af andra skäl ändringar härutinnan skulle synas lämpliga, dessa likväl ej böra företagas förr, än sig visat, om Regeringen hotar att blifva Kamrarne öfvermäktig, eller möjligen ett motsatt förhållande inträder. Sannt är att äfven ett annat skäl skall finnas och har blifvit uppgifvet såsom talande för den

ifrågaställda indragningen af denna fond, nemligen det ekonomiskt oriktiga deri, att staten har sina tillgångar fördelade i särskilda fonder. Detta skäl har af en talare blifvit utlagdt med ett vackert exempel. Han har nemligen framställt huru olämpligt och oklokt det skulle vara, om en enskild hade penningar i skiljda lådor och tog ur en af dessa till kläder, ur en annan till mat, ur en tredje till nöjen etc. Skada blott att saken här ej alldeles så simpelt gestaltar sig, att den med dylika ur privatlivet hemtade analogier kan afgöras. Äro till alla penningar blott *en* disponent, så kan jag visserligen beqvämligen hafva dem i en kassa, och då är anmärkningen riktig. Är detta återigen icke förhållandet, är det så att, såsom här, den ena delen disponeras af Kongl. Maj:t och Riksdagen, den andra delen åter af Kongl. Maj:t ensam, finnes det sålunda två disponenter, så torde det ej vara så illa påhittadt att lägga dessa två skiljda delar i olika lådor, och dymedelst hindra, att den ena disponenten ej möjligen förblandar sin rätt med den andres.

Det nämnda uttrycker min åsigt om handels- och sjöfartsfonden och om det närskvärda och riktiga beträffande dispositionen öfver densamma för det närvarande, samt skälen för samma åsigt.

Nu hafva vi emellertid för oss Stats-Utskottets Utlåtande och den dervid fogade reservation, båda tillstyrkande en ändring i hittills gällande bestämmingar angående ifrågavarande disposition. Föranledda äro dessa ändringsförslag af framställningar från Regeringen och från en enskild motionär, Friherre Liljencrantz, hvilka båda här räckt hvarandra handen för att taga ifrån Kongl. Maj:t dispositionsrätten öfver handels- och sjöfartsfonden. Enligt den ena framställningen skall detta ske endast delvis, enligt den andra deremot helt och hållet.

I Mars 1868, då på detta rum var fråga om handels- och sjöfartsfonden, yttrades här af dåvarande Herr Civilministern, att det syntes honom besynnerligt, att en sådan fråga, som den, hvilken då utgjorde föremål för Kammarens handläggning, kunnat här väckas, ty, yttrade Herr Ministern, af ett bifall till hvad då här ifrågaställdes, skulle, då fonden blifvit afhänd sin största tillgång, först och främst följa, att Kongl. Maj:ts fria dispositionsrätt öfver handels- och sjöfartsfonden blefve kränkt. Det var således vid *denna* rätt, Herr Civilministern i första hand fästade vikt, deromkring rörde sig ock diskussionen, och på samma sätt visar sig Stats-Utskottet i sitt Betänkande hafva uppfattat hvad som vid frågan utgjorde hufvudsak: detta är af vikt att kvarhålla. Att så var förhållandet — att det var om dispositionsrätten till fonden med dess tillgångar och denna rätts kvarhållande hos Kongl. Maj:t eller borttagande från honom fråga var, ej om något annat, visar sig ock ötvetydigt af den i ämnet afgifna motion, i hvilken nemligen motionären först och främst uppräknar de anordningar, som å fonden redan voro gjorda — lät ock vara att detta uppräknande sedan visade sig ej korrekt — och så väl i motionen som i sitt anförande vid dess remitterande förklarade, att dessa gjorda anordningar först och främst skulle honoreras och att meningen alls ej var att sätta Kongl. Maj:t ur stånd dertill. Herr Justitie-ministern förklarade sedan under samma diskussion, såsom väl i allas vårt minne är, afslag å motionen och Utskottsförslaget för en kabinetsfråga.

Den 18 December 1868 eller ungefär nio månader efter detta tillfälle är det Statsråds-protokoll dateradt, som åtföljer den nu förevarande Kongl. Propositionen angående handels- och sjöfartsfonden, i hvilken föreslås att hela statsanslaget till densamma, eller just "största delen af dess inkomster", hädanefter skall frångå Kongl. Maj:t mot öfverflyttande på vederbörande hufvudtitlar af vissa dess utgifter.

I den Kongl. Propositionen anföras härför två skäl, hvaraf det ena, att bland de å handels- och sjöfartsfonden anvisade utgifter förekomma sådana, som äro af likartad beskaffenhet med anslag hvilka äro underkastade Riksdagens pröfning, och att det till följd häraf syntes vara "till god ordning ledande" att åtskilliga af dessa utgifter öfverflyttas till motsvarande platser i statsregleringen; och det är nu detta skäl, god ordning, som föranlett Kongl. Maj:t att föreslå, att det nu till handels- och sjöfartsfonden anvisade årliga anslag af 750,000 R:dr ej vidare skall utgå — således att nu afstå från det, hvars bibehållande nio månader förut förklarades för en kabinetsfråga.

Jag anser den Kongl. Propositionen ej lämpad att klargöra de båda statsmagternas inbördes magtställning. Jag anser detta ej, redan om Regeringens förfarande beaktar ur formel synpunkt. Ty ur denna statshandling uppstår det *utseende*, att ministrarne icke med full fasthet i öfvertygelse hade fattat sitt beslut i frågan, då de vid förra riksdagen gjorde den till en kabinetsfråga. Af detta utseende af mindre bestämdhet hos ministrarne drages åter helt naturligt den slutsatsen, att det ej är så farligt, äfven om de förklara något vara en kabinetsfråga, och att, om man ock *då* böjer sig för en sådan förklaring, behöfver man alls ej afstå från sina yrkanden utan dermed blott hålla i, ty fastän man ej genast vinner bifall till hvad man önskar, får man dock nio månader derefter ännu mer sig af Kongl. Maj:t sjelf erbjudet. Så har det åtminstone gått denna gång. Vid förra riksdagen hade Stats-Utskottet föreslagit, att Regeringen af anslaget skulle ega kvar till sin disposition 250,000 R:dr. Nu föreslår Regeringen sjelf att den skall afstå allt och ega kvar intet.

Jag begagnade uttrycket *utseende*. Men, kan man invända, detta utseende kan vara ett falskt sken. Må hända. Detta undanrödjer dock ej dess betydelse. Så länge emellertid som detta sken ej blifvit undanröjdt, verkar det nemligen såsom sanning och konsekvenserna deraf framträda och göras gällande lika väl som följde de ur en sanning.

Men äfven från reel sida, eller till sitt innehåll betraktad, gör jag samma anmärkning mot förevarande regeringshandling, som från formel. Om ock en del af de på fonden anvisade utgifter må anses analog med de under de särskilda hufvudtitlarne upptagna statsutgifter, anser jag dock, af ofvan anförda skäl, detta förhållande och den goda ordning, som skulle vinnas genom öfverflyttande af dessa fonders utgifter, icke utgöra tillräcklig anledning att *nu* företaga denna öfverflyttning. Om man förut kunnat berga sig med det sätt, hvarpå dessa förhållanden för närvarande äro ordnade, så borde man väl äfven hafva kunnat det i ännu några år.

Dock om man ock skulle gå så långt, att man medgäfve det de fondens utgifter, som ega analogi med de under hufvudtitlarne uppförda statsutgifter, böra till hufvudtitlarne öfverföras, så gäller denna analogi alls ej

om alla de poster, som i Kongl. Maj:ts Proposition äro till öfverflyttning uppräknade. Ser jag efter hvilka dessa fondens utgifter äro, som ega en dylik analogi, så finner jag att de utgöras af de i den Kongl. Propositionen under N:ris 1—10 och 13 upptagne poster, hvilka utgifter också i Kongl. Maj:ts Proposition om Statsverkets tillstånd och behof återfinnas under 3:dje, 5:te och 6:te hufvudtitlarne.

Deremot äro posterna N:ris 11 och 12 icke af samma beskaffenhet. De under dessa poster omnämnda utgifter, nemligen de summor som nu årligen utgå till aflösning af Öresunds- och Scheldetullarne, äro ej sådana som kunna blifva konstanta; de äro ej heller af den natur att deras lämplighet kan af Riksdagen pröfvas, sedan Kongl. Maj:t har genom fördrag med andra magter ingått på utgifvandet af dessa medel, utan de tvänne nämnda posterna äro sådana, till speciela ändamål anvisade utgifter, som utgå under någon tid och sedan flyta tillbaka till fonden såsom disponibla tillgångar. Och till dessa båda poster, af hvilka det till Sundstullens aflösande, 188,000 R:dr årligen, redan 1878 slutar, det andra, till Scheldetullens, å 26,500 R:dr slutar 1890, bör läggas det beöpp af 80,000 eller nogare räknadt 82,000 R:dr, hvarmed det nuvarande anslaget af 750,000 R:dr öfverstiger de årliga utgifter, som skulle af Riksdagen öfvertagas.

Sammanlägger jag alltså de summor, som utgå till Öresunds- och Scheldetullarnes aflösning, med dessa 82,000 R:dr, så erhåller jag ett belopp af 297,000 R:dr för år, hvilken summa såhunda skulle afhändas Kongl. Maj:t utan att motsvaras af sådana på hufvudtitlarne uppförda anslag, som vore analoga med öfriga under dessa hufvudtitlar förekommande utgifter. Skulle man, såsom sagdt, nu äfven vara benägen att bifalla den Kongl. Propositionen i öfrigt, så kan jag det deremot platt intet i hvad angår dessa 297,000 R:dr. Dock ämnar jag ej begära afslag å utlåtandet, ty jag vet att ett sådant yrkande skulle vara utan praktiskt resultat mot det sparsamhetsskäl, som redan i den Kongl. propositionen blifvit såsom det *andra* för densamma anfördt och ännu mer betonas uti den i ämnet väckta motionen. Klart är dessutom, att, då Kongl. Maj:t vill lemna ifrån sig den nämnda summan, så kan detta ej rimligtvis ega annan grund än den, att Regeringen icke vidare vet något lämpligt sätt, hvarpå den skulle kunna användas, och under sådant förhållande vinner det nämnda sparsamhetsskålet onekligen en sådan styrka, att den betager mig allt hopp om framgång för en annan mening; utan har jag velat få dessa mina åsigtter i Kammarrens protokoll förvarade såsom min reservation emot den minskning i Konungens magt, som, enligt mitt förmenande, den af Regeringen nu föreslagna åtgärd innefattar och dermed ock hafva tvått mina händer för följderne deraf.

Deremot måste jag på det lifigaste yrka afslag på reservanternas förslag och bifall till Utskottets. För detta tala alla förut af mig anförda skäl för bibehållande af Kongl. Maj:ts dispositionsrätt öfver fonden. Det enda skäl åter som af reservanterne blifvit anfördt för samma dispositionsrätts totala borttagande, är kostnaden för den enskilda förvaltningen, men denna kostnad synes mig här ej böra väga mycket i vågskålen. För Kongl. Maj:t är det visserligen en högst väsendtlig ändring om, i stället för fonden, hvaröfver disposition är honom tillförsäkrad, såsom reservanterne

föreslagit, af Riksdagen årligen skall afgöras, om Han skall få något eller intet anslag att till hithörande ändamål disponera; för Riksdagen deremot blir genom beviljande af det föreslagna anslaget af 100,000 R:dr dessa utgifter ej bättre än de andra. Återstår således den omtalade särskilda förvaltningskostnaden. I afseende å denna ber jag att få erinra, att, då Kongl. Maj:t får så litet kvar af fondens tillgångar efter den gjorda afsägelsen af anslaget, förvaltningen af denna lilla återstod icke torde behöfva bli särdeles dyr. De 750,000 R:dr, som utgjort detta anslag, hafva nemligen, efter hvad Herr Civilministern vid sednaste riksdagen äfven erinrade, varit största delen af Handels- och Sjöfartsfondens inkomster. Beträffande dess öfriga inkomster upplyses uti det Statsråds-protokoll, som utgör bilag till den Kongl. Propositionen, att dessa bestå hufvudsakligen dels af räntor till belopp af ungefär 45,000 R:dr och dels af 15,000 R:dr i bidrag från Trollhätte kanalverk. Summa säkra inkomster således 60,000 R:dr, hvartill kommer den osäkra afgitt, som från Trollhätte kanal erhålles, om dess behållna intrader uppgå till mer än 150,000 R:dr. Beloppet af denna sistnämnda inkomst har af Friherre Liljenerantz blifvit angifven för fyra år och medelbeloppet för dem blir omkring 49,500 R:dr. Läger man ihop de 60,000 R:dr, som utgöra de säkra inkomsterna, med dessa 49,500 R:dr, blir sålunda summan 109,500 R:dr allt hvad som återstår af fondens inkomster. Anslaget, som utgjort mer än sex sjundedelar af fondens inkomster, är nu borta, och endast en sjundedel deraf återstår; och förvaltningen deraf kan, efter hvad jag föreställer mig, icke blifva så dyrbar, hvadän således äfven detta skäl, det enda som af reservanterne anförts, icke heller synes mig vara tillräckligt att beröfva Kongl. Maj:t äfven den lilla del af fonden, som han vill behålla.

Den förste talaren föreslog oss att ingå till Kongl. Maj:t med en skrifvelse och *fråga*, om han ej äfven, när han lemnat så stor del af fonden, skulle vilja afstå från resten. Ehuru den ändring i Regeringens åsigt, som, efter hvad det vill synas, har försiggått mellan Mars och December månader, torde vara egnad att ingifva den föreställningen, att Regeringens öfvertygelse icke varit alltför starkt grundad, hemställer jag likväl, om det verkligen kan sägas vara sannolikt att, då Kongl. Maj:t nyss erbjudit sig att afstå 750,000 R:dr, vi skulle kunna emotse ett jakande svar från Kongl. Maj:t, om vi nu inginge till honom och frågade: "Vill Ni ej vara så god och i nåder lemna oss resten äfven." En sådan skrifvelse synes mig derföre vara ändamålslös, äfven om jag icke af andra förut anförda skäl ogillade den.

Ehuruväl jag är öfvertygad, att de åsigt, jag nu uttalat, här icke äro delade af särdeles många, har jag likväl velat framställa dem; och som de ej gerna kunna vinna framgång, yrkar jag, på grund af de skäl jag anført, att man åtminstone ej måtte gå längre än att bifalla Stats-Utskottets Utlåtande.

Herr Björck: Jag anser mig böra tillkännagifva, hvarför jag låtit anteckna en i viss mån afvikande mening från den reservation, jag i hufvudsaken biträdt. Anledningen härtill är i få ord den, att jag fortfarande hyser den åsigt, som jag uttalade redan vid förra riksdagen, då denna fråga behandlades, att nemligen i allmänhet inga Statens medel få undan-

dragas Representationens disposition, och att Representationen sålunda eger att ensam bestämma öfver medleus anvisande, ehuru användningen deraf för bestämda ändamål tillhör Regeringen. Då jag nu i hufvudsaken förenat mig med reservanterne, ansåg jag mig skyldig att uttala denna min särskilda mening, ehuru jag knappast ansett behöfligt att göra det, om reservanternes åsigt blifvit af Stats-Utskottets öfriga ledamöter antagen och således framstälts i form af Utskottets Utlåtande. Jag ämnar emellertid ej vidare påkalla någon pröfning af min mening, oaktadt jag vidhåller, hvad jag anser vara en bland konstitutionens förnämsta bestämmelser. Förutom punkten *c* hade jag bort låta min reservation omfatta äfven den sista punkten, men tror mig ändock hafva tillräckligt antydt min mening.

Hvad sjelfva saken beträffar, så tillkommer det ej mig att söka förklara Regeringens ståndpunkt, eller försvara dess handlingssätt i frågan, hvarken vid denna riksdag eller vid den förra. Jag kan likväl ej undgå att för min del finna Regeringens förfarande, då den afgaf Propositionen om afstående af det förutvarande anslaget af 750,000 R:dr, hafva varit konstitutionellt i ordets sanna mening, då saken härigenom blifvit bragt i den ställning, densamma efter grundlagen bör innehafva och Regeringen derigenom tillika visat sig hafva lyssnat till den mening, som inom denna Kammare förut uttalat sig. — Men om Regeringens handlingssätt härutinnan således är politiskt rätt, synes det tillika vara finansiellt riktigt, enär den derigenom bragt till erkännande den enda rätta grunden för en ordnad statsreglering, att nemligen utgifterna böra bestridas med årliga anslag, men icke grundas på fonder. Då nu Regeringen gjort ett sådant medgifvande, om man så får kalla det, kan jag ej inse något skäl, hvarför man ej skulle tillämpa denna grundsats äfven på den samlade fonden, som ju i sjelfva verket är ingenting annat än samlade anslag, enär den uppkommit genom anslagen. Man kan visserligen säga, att förhållandet är förändradt genom den sista regleringen af anslaget, ty derförinnan egde Regeringen pligt, att, när afgifterna till fonden visat sig större än de anslag, som för ändamålet påkallats, nedsätta afgifterna, hvaraf då, enligt min åsigt icke bort bildas en ständigt fond. Representationen har deremot genom den nyssnämnda regleringen bestämt fondens inkomst till ett visst belopp och alltså icke haft något att anmärka mot fondbildningen. Men deraf följer icke, att Representationen för all framtid afsagt sig dispositionsrätten öfver fonden och än mindre att den godkänt, att en särskild fond för de ifrågavarande ändamålen skall alltjemt finnas eller bibehållas. Svårt är ock att inse något skäl, hvarföre en särskild fond i vissa fall och för befrämjande af vissa ändamål skulle vara lämpligare än anslag, helst i förevarande fall, der fondens användande sammanfaller med likartade dispositioner af Riksdagen, såsom den både hittills gjort och, i händelse den bibehålles, äfven framdeles torde komma att göra. Fonden afser ju bestående af åtskilliga allmänna arbeten och annat, som Riksdagen eljest pröfvar. Hvad är det, som hindrar, att de behof, hvarför fondens medel varit använda, tillgodoses på samma sätt som andra fordringar på Statsverket af understöd till s. k. allmänna arbeten. De större och kostbarare pröfvas af Representationen i afseende på det understöd, som skall lemnas, och för underhjälpande af sådana företag af mindre omfattning ställas till

Kongl. Maj:ts disposition vissa särskilda summor. På enahanda sätt kan och bör det tillgå i afseende på understöd åt handeln och sjöfarten. Jag kan för min del ej se, att denna fond verkar på annat sätt, endast beloppet förete någon olikhet, men i samma stund som Riksdagen till Regeringens disposition ställer de för enahanda ändamål erforderliga summor i form af anslag, måtte det väl ej kunna finnas något skäl att vidare bibehålla fonden. Fonder för särskilda ändamål äro ostridigt, från statsökonomisk synpunkt sedt, olämpliga, först och främst emedan de kräfva särskild förvaltning, och för det andra, hvilket torde vara det viktigaste skälet, emedan de icke kunna tillkomma utan att blifva alltför mycket betungande för dem, som skola bidraga till betäckande af Statens behof. Från statekonomisk eller statsfinansiell synpunkt kommer man således ej till annat resultat, än att fonden bör ingå i den allmänna förvaltningen, det den nu äfven hufvudsakligen gjort, i anledning af den ifrågavarande Kongl. Propositionen.

Beträffande sättet att upplösa fonden, tror jag, att reservanternes förslag är det lämpligaste. Grannlagenhetsskäl och den strängaste omsorg att bibehålla det goda förståndet emellan Regeringen och Representationen skulle måhända hafva fordrat ett annat sätt, men jag tror ändock, att man äfven på detta sätt gör full rättvisa åt Regeringens billiga anspråk. Frågan är nu icke densamma som vid förra riksdagen. Dess förhandlingar utvisa, att man då i allmänhet icke ansett dispositionen öfver fonden tillkomma Riksdagen, just emedan den vore en fond. Anslagsfrågor kunde Riksdagen väl behandla utan någon kommunikation med Regeringen sades det, men ej så frågan om fonden. Det är för att reda den begreppsförvirring, hvilken sålunda företett sig, som man måste söka få saken klar.

Vid sista riksdagen funnos de, som yrkade, att Representationen för överdliga tider var skild från rättigheten att förändra anslaget, och icke ens berättigad att uppsäga den så kallade öfverenskommelsen med Regeringen. De hade väl ock bort säga, att Regeringen icke heller å sin sida egde rätt att föreslå någon förändring, och att alltså nämnda öfverenskommelse vore mera bindande, än både grundlag och statsmagternas der bestämda gemensamma och inbördes rättigheter; men detta sade de dock icke. Frågan rörde sig emellertid då egentligen om det anslag, som till fonden borde beviljas, så att man då endast afsåg en inskränkning i densamma. Nu deremot, då Regeringen sjelf föreslår förändring och alltså i viss mån uppsäger öfverenskommelsen, synes den synpunkt, hvarifrån man förra riksdagen utgick, visa sin ohållbarhet. Har Regeringen rätt att för sin del besluta förändringar och föreslå dessa till antagande,¹ så skall väl intet skäl kunna uppletas, hvarför icke Representationen åtminstone skulle hafva en lika rätt att på sin sida besluta och föreslå Regeringen en äfven i andra hänseenden förändrad reglering. Icke kan rättsförhållandet förändras genom den ordning, hvori parterna yttra sig. Det var af dessa skäl nödvändigt, att de, som i verkligheten önskade en annan reglering af fonden, begagnade detta tillfälle att söka vinna sin önskan, emedan det just nu syntes omöjligt att någon skulle kunna undgå att inse det formela berättigandet för Representationen att åtminstone för sin del besluta äfven andra förändringar, än dem Regeringen hemställt till Representationens godkännande. Saken står alltså så, att Regeringen sagt: "Jag vill ha en

förändring." Hårtill svarar då Representationen: "vi gå in på förändringen, på samma gång vi undersöka saken och finna oss ej längre kunna medgifva någon särskild fond, emedan Staten behöfver fondens överflödiga medel för andra ändamål och det under sådant förhållande icke är rätt, att obehöfliga fonder bildas." Och då Representationen derjemte ställer till Regeringens fria disposition det anslag, som i stället för fonden anvisas, synes i sanning all rättfärdighet uppfyllt.

Den siste talaren har anfört åtskilligt om magtfördelningen emellan Regering och Representation i andra länder. För min del tror jag dock, att vi härvidlag icke behöfva ge akt på förhållandena i England och Frankrike och ej taga i betraktande magtfördelningen i dessa eller andra länder, för att afgöra saken, ty vi ha våra grundlagar att rätta oss efter; och der finna vi de nödiga bestämmelserna rörande magtfördelning mellan den Svenska Regeringen och det Svenska folket samt dess Representation. Så vidt Regeringen enligt grundlagen är beroende af Representationens årliga anslag, så måste en förvaltning af medel, deröfver Representationen aldrig kunde tillegna sig dispositionen, vara ett oting och stå i afgjord strid med grundlagarne. För öfrigt tror jag icke, att Regeringen genom denna fond kan utöfva särdeles mycken magt, enär fondens medel äro bestämda och då lärer den icke heller kunna beröfvas mycken magt genom fondens indragning och förändring till anslag.

Då man nu har föreslagit att ställa till Regeringens förfogande summor, tillräckliga för dess behof, och dessutom begärt sådan reglering för framtiden, synes man hafva visat Regeringen ett alldeles tillräckligt tillmötesgående och ej kunna med skäl beskyllas för att hafva särat grunnlagenheten. Man har derigenom ställt saken på dess rätta punkt och visat sig vilja gifva hvar och en, hvad honom tillkommer.

På de skäl, som jag nu anfört, och dertill jag för det närvarande inskränker mig, förordar jag bifall till min reservation, oaktadt den är något afvikande från de öfriga reservanternes mening.

Herr Statsrådet Berg: Jag beklagar, att civilministern icke är närvarande för att till besvarande upptaga de beskyllningar för inkonsequens och svaghet, som framstälts emot Konungens Regering på grund af den ifrågavarande Propositionen. Anledningen till hans frånvaro är emellertid lätt förklarad, enär samma fråga nu äfven är föremål för Första Kammarens behandling. Jag beklagar äfven, att genom denna hans frånvaro det fallit på min lott att första gången, då jag å detta rum yttrar mig i något mera magtpåliggande ämne, nödgas ingå i svaromål å beskyllningar af den beskaffenhet jag nyss antydt.

Då denna fråga sednast behandlades inom Representationen, hade jag ännu ej äran vara Konungens rådgifvare.

Denna omständighet har likväl icke kunnat på något sätt föranleda mig att tillstyrka Konungen, att, såsom en talare nyss framhållit, helt och hållet öfvergifva den ståndpunkt, på hvilken Regeringen ställde sig för 9 månader tillbaka och detta, som den värde talaren yttrade, med sådan styrka, att hon till och med gjort saken till en kabinetsfråga.

Jag har emellertid, när saken förekom i Konungens rådkammare, tagit kännedom om de förhandlingar, som i denna Kammare egde rum vid

sistlidne riksdag, och jag har ej kunnat finna, att de grundsatser, som då af Regeringens ledamöter uttalades, i någon mån stå i strid mot den nu framställda nådiga Propositionen. Den meningsskiljaktighet, som då yppade sig emellan Konungens Regering och ledamöter af denna Kammare, afsåg nemligen icke, huruvida någon nedsättning i anslaget förr eller sednare kunde ske, utan gällde först och främst frågan om Riksdagens rätt att *utan Kongl. Maj:ts medgifvande* indraga eller förminska ett anslag, som för all framtid blifvit ställt till Kongl. Maj:ts disposition, och vidare, om ej särskildt under dåvarande förhållanden den utan alla vilkor föreslagna indragningen å anslaget skulle sätta Kongl. Maj:t ur stånd att fullgöra ingångna förbindelser.

Jag ber att i anledning häraf få uppläsa de ord, som under denna öfverläggning yttrades af Justitie-Statsministern och hvilka ansågos hafva satt frågan -- som man säger -- på sin spets. Hans anförande lydte sålunda: "Jag ämnar icke inlåta mig i någon undersökning eller något bestridande af Riksdagens grundlagsenliga *rätt* att utan Kongl. Maj:ts medgifvande indraga det årliga anslag, som nu ingår till Handels- och Sjöfartsfonden." Ett sådant bestridande hade likväl förut blifvit gjordt af en annan Statsrådsledamot. "Jag vill endast med några få ord fästa uppmärksamheten på det *factum*, som synes icke hafva varit Stats-Utskottets ledamöter till fullo bekant, men som framgår af den utredning, hvilken här i dag blifvit lemnad, nemligen att Regeringen under förutsättning, det de inkomster, som blifvit fonden tillförsäkrade, skulle äfven framdeles densamma tillflyta, redan har å denna fond anvisat utgifter under åren 1868 och 1869, som ungefär motsvara alla fondens påräknade säkra inkomster, så att dessa utgifter, om inkomsterna minskas, icke kunna bestridas utan det nu återstående kapitalets förminskning; samt att den del af ifrågavarande utlånta och ouppsägbara kapital, som under nämnda år är åtkomlig, icke synnerligen kan öfverstiga beloppen af hvad Kongl. Maj:t, till följd af ingångna förbindelser med andra magter, eventuelt kan blifva skyldig att utgifva, och hvartill andra medel ej finnas tillgängliga, då de af Riksdagen anvisade kreditiv endast i oförutsedda händelser få användas. Genom en nedsättning af handels- och sjöfartsfondens inkomster -- äfven om denna nedsättning blefve vida mindre än den Stats-Utskottet ifrågasatt -- skulle således kunna blifva en följd, så väl att Regeringen sattes ur stånd att infria gifna löften, på grund af hvilka kommuner eller enskilde Svenske män inlåtit sig i kostsamma företag, som att fullgöra med främmande magter träffade aftal. En sådan ställning kan ingen Regering underkasta sig, äfven om den beredes under en annan form än genom ett misstroendevotum".

Representationens befogenhet att indraga eller minska ett till Konungens disposition ställt ständigt anslag, ehuru Kongl. Maj:t derigenom försattes i den ställning att ej längre kunna uppfylla förbindelser, dem Han i förlitande på anslaget fortbestånd redan ingått, derom var således den gången frågan och det var derföre också, enligt min tanke, helt naturligt, att Regeringen med allvar motsatte sig Riksdagens rätt att besluta det ifrågasatta afdraget, utan att Kongl. Maj:t dertill lemnade bifall. Men icke följer häraf, att en nedsättning af anslaget ej heller framdeles skulle under *andra* förhållanden med begge statsmagternas begifvande kunna ske.

Utän att frågå de grundsatser, som vid förra riksdagen föranledde Regeringen att motsätta sig det då väckta förslaget, har hon således ansett sig kunna tillstyrka den nu gjorda framställningen, derigenom Kongl. Maj:t väl förklarar sig vilja afstå från den summa af 750,000 R:dr som hittills varit fonden anslagen, men tillika genom det dervid uttryckligen fästade villkor att i stället ett i det närmaste motsvarande belopp skulle till fullgörande af just de förbindelser, Kongl. Maj:t iklädt sig, af Riksdagen öfvertagas, undanröjt de betänkligheter, som emot det förra förslagets antagande mötte. Hela saken utgör således i sjelfva verket blott en förändring i sättet för liquiderna, och deri kan väl ej någon magtförminskning anses ligga. Visserligen understiga de nya anvisningarne i någon mån beloppet af det hittillsvarande anslaget, men denna skilnad är dock ej så stor, att genom dess eftergift konungamagten kan anses hafva blifvit försvagad. Det är sannt, att i en framtid, då aflösningen af de ifrågasvarande tullarne egt rum, Kongl. Maj:t, om han behållit anslaget i orubbad form, möjligen kunde hafva fått en större summa att disponera; — men, mine Herrar, den tiden är ännu ej kommen; — och i stället skulle medlens och förbindelsernas bibehållande kunnat medföra ett långt större äfventyr, enär, om de åsichter, som under föregående riksdag sökte göra sig gällande, under årens lopp blefve segrande, Regeringen kunde komma på den punkt, att hon visserligen haft förbindelserna kvar, men icke tillgångarne.

Jag anser fördenskill, att Regeringen handlat rätt och klokt, då hon, till förebyggande af framtida förvecklingar, sökt gå de inom Representationen yttrade önsknningar i detta fall till mötes så långt ske kunnat, utan åsidosättande af det med fonden afsedda ändamål eller af tillfyllestgörande garantier, att förbindelserna derigenom icke komme att lemnas ouppfyllda.

På samma gång denna eftergift blifvit klandrad, har man emellertid från en annan sida ansett Kongl. Maj:t ej hafva gått nog långt utan föreslagit att i underdånig skrifvelse anhålla att äfven fondens kapitaltillgång måtte blifva till Riksgälds-kontoret öfverflyttad. Jag vill nu icke yttra mig huruvida detta förslag, såsom icke stödt på någon riksdagsmans motion eller någon framställning af Stats-Utskottet, lämpligen må kunna bifallas. Men jag instämmer i en föregående talares yttrande om det mindre värdiga uti ett sådant svar på Kongl. Maj:ts nu gjorda anbud.

Man har talat åtskilligt om den konstitutionela rätt, som Riksdagen skulle ega, att utan Konungens tillstånd indraga kapitalet. Om förslaget blifvit väckt i sådan syftning, då må jag bekänna, att jag för min del ej kunnat underlåta att ställa mig på samma ståndpunkt, som Regeringen intog för 9 månader sedan och bestrida Riksdagens rätt att draga fonden under sin disposition utan Konungens medgifvande. Någon sådan Riksdagens rätt har emellertid nu ej blifvit uttryckligen påyrkad, men då det ej gerna är antagligt, att fondens öfverflyttning till Riksgälds-kontoret skulle ske endast för besparing, helst alla erkänna att den nuvarande förvaltningskostnaden ej är stor, torde, såvidt jag förstår, meningen med förslaget, om det skall hafva någon, icke kunna vara annan än den, att, sedan medlen ingått till Riksgälds-kontoret, magten och kraften skall blifva större att framdeles kunna disponera kapitalet.

Jag kan därför icke på något sätt understödja en åtgärd, som skulle kunna medföra en inskränkning i dispositionen af det kapital, som nu är ställt till Kongl. Maj:ts förfogande, och på hvilket jag tror att Riksdagen så mycket mindre kan hafva något anspråk, som fonden blifvit samlad ej af bevillningar eller direkta statsmedel, utan af afgifter, som Handels- och Sjöfartsfonden lemnat för särskilda ändamål, och den af dessa afgifter samlade fond redan före den vid 1856 års riksdag beslutade författningen uppgått till mera än 1,200,000 R:dr B:ko och således i det närmaste till det kapitalbelopp, fonden nu har.

Herr Key: Från den ståndpunkt i frågan, på hvilken jag befinner mig, ber jag att få uttrycka ett tacksamt erkännande af det tillmötesgående, som ministären visat denna Kammare genom den Kongl. Propositionen, men jag skulle vara ännu tacksammare, om den icke inneburit blott en halfmesyr, om steget tagits fullt ut i enlighet med reservationen. Förevarande fråga har tvänne sidor, den ena rättsligt konstitutionel, den andra praktiskt ekonomisk. Efter hvad som föregått i Stats-Utskottet, der man kallat fram spöken på ljusa dagen och talat om frihetstiden och regerande riksdag med mera, var det icke oförmodadt, att äfven dylika spöken skulle manas fram så här på qvällen. Man var likväl icke så hjertnupen och lättskrämd fördom under den gamla ständsrepresentationen. Då ifrågasattes icke Riksdagens rätt att besluta om fonder och besparingar på ordinarie anslag, då visste man icke af den lära, som uttalades i föl af en rättslärd i Första Kammaren, att representationen icke skulle hafva rätt att besluta oberoende af Regeringen om ordinarie anslagen. Det synes mig vara tid att protestera mot denna nya doktrin, som man vill inlurendreja i den nya representationen, reaktionär i samma mån som man fruktar, att denna representation skall visa sig frisinmad. Så var det icke förr. Bland många exempel härpå tillåter jag mig att anföra Riksdagens skrifvelse till Kongl. Maj:t af den 12 Maj 1841, i hvilken den helt enkelt omförmäler sig hafva *beslutit*: "att de besparingar, hvilka intill nästa riksdag kunna å någon eller några af hufvudtitlarne uppkomma, må fortfarande af Eders Kongl. Maj:t användas till sådana af Rikets Ständer ej förut pröfvade utgifter, hvilka hädanefter kunna finnas för rikets styrelse af oundvikligt behof påkallade, för samma ändamål som med hvarje hufvudtitels anslag afses och hvilka utgifter alltid måste vara tillfälliga och icke af permanent egenskap". — Vid 1860 års riksdag hemställde Stats-Utskottet: "att Rikets Ständer, jemte anvisande för nästkommande statsregleringsperiod af enahanda reservationsanslag, som i nu gällande stat är för detta ändamål uppfördt, måtte tillika besluta, att de behållningar af det nuvarande anslaget" (rörande skogsstaten) "som enligt den afslutade rikshufvudboken för innevarande år förefinnas, böra till Riksgälds-kontoret öfverlemnas", och detta blef äfven Riksdagens beslut. Så tänkte och så beslöt man fördom. Ehvad man nu än härom må advocera, torde väl få medgifves, att Regeringen genom den Kongl. Propositionen sjelf uppsagt kontraktet om Handels- och Sjöfartsfonden, och att representationen, den andra parten, är i sin goda rätt att framställa motförslag? Om jag nu öfvergår till den ekonomiska sidan af saken, må jag bekänna, att jag ej inser, hvarför något undantagsför-

hållande skulle ega rum med anslag till handel och sjöfart mer än för anslag till myrodlingar, vägar och vattenaftappningar? Icke heller vet jag, hvarför Statskontoret skall föra kassaräkningen och mottaga likvider samt hvarje månad afge rapport till chefen för Civil-departementet angående inkomster och utgifter för föregående månad, under det att handels- och sjöfartsfondens säkerhetshandlingar skola förvaras och dess hufvudbok föras i Civil-departementet. Utskottets motivering rörande det olämpliga och invecklade af denna förvaltning är nästan ord för ord densamma, som Herr Finansministern uti Kongl. Propositionen för i år, Bil. N:o 6, pag. 23, i sitt diktamen till Statsråds-protokollet anfört, då han finner: "det vara med god ordning öfverensstämmande, att Statens utgifter för sin skogsförvaltning icke besörjas från särskilda kassor eller fonder, utan lika med kostnaderna för Statens öfriga förvaltningar uppföras å rikets allmänna utgiftsstat". Hvad Regeringen i ena fallet anser lämpligt, skulle det icke äfven vara det i detta andra? Nu hafva anslag och lån lemnats dels ensamt af Handels- och Sjöfartsfonden, dels af Riksdagen ensamt och dels af båda gemensamt. Hvarföre lemna medel till ett och samma ändamål från skiljda håll? Hvarföre dessa onödiga omgångar och ökade skrifverier? Regeringen får dessutom på det i reservationen föreslagna sättet mera, än hvad den skulle få att disponera öfver efter den Kongl. Propositionen. Kanske man vill invända, att Riksdagen framdeles kunde komma att indraga detta projekterade anslag af 200,000 R:dr; skulle det således vara af misstro till representationen? Den borde ej kunna lyses, åtminstone af *de* regeringens medlemmar, som varit med om att framkalla detta nya samhällsskick. Dessa hafva i sanning skäl att bedja Gud bevara sig för sina så kallade vänner, hvilka äro mera ministeriela än ministären sjelf. Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Nils Larson: Jag kan fatta mig kort, så mycket heldre som jag öfver hufvud instämmer i den argumentation, som inledde den förste talarens yrkande. Men jag har begärt ordet med anledning af det förslag, han slutligen framställde om en skrifvelse till Kongl. Maj:t, hvarigenom han föreställde sig, att frågan erhöles en mildare form, än den skulle få genom antagande af reservationen. Jag kan likväl icke finna hvaruti en sådan skilnad mellan de båda meningarne egentligen består, enär äfven enligt reservanternes förslag frågan skulle blifva öfverlemnad till Kongl. Maj:ts eget bifall.

Deremot förekommer såsom ett skäl emot det skrifveseförslag den förste talaren anmält, att den åsyftade skrifvelsen knappast torde kunna åstadkommas, sedan man nu vet, att Första Kammaren icke ens velat gå in på Kongl. Maj:ts af Utskottet förordade förslag. Om åter den i reservationens 3:dje moment gjorda hemställan af Kammaren godkännes, måste frågan, såsom omfattande jemväl ett bestämdt statsanslag, komma under gemensam votering mellan båda Kamrarna, hvarigenom en möjlighet finnes att få den under Kongl. Maj:ts pröfning.

Med uttalande af denna mening kan jag i sjelfva saken inskränka mig till hvad jag redan yttrat, helst sedan en föregående talares ordande om magtställningen mellan Kongl. Maj:t och Riksdagen och huru denna magtställning skulle blifva rnbbad genom hvad Kongl. Maj:t föreslagit, af an-

dra talare blifvit tillfyllestgörande besvaradt; och jag slutar därför med att, i likhet med åtskillige talare, yrka bifall till reservationen.

Herr Rundbäck: Då jag i hufvudsaken gillar reservanternes skäl och biträder den af dem uttalade mening, har jag nu endast velat tillkännagifva min åsigt beträffande en särskild punkt i den Kongl. Propositionen. Kongl. Maj:t har nemligen föreslagit, att till underhåll af karantäns-inrättningen å Kängö måtte anslås ett årligt bidrag af 18,500 R:dr. Såsom hvar och en ibland oss torde känna, är karantänsväsendet numera utdömdt i Sverige, med undantag endast för karantäns-inrättningen å Kängö. Ändamålet med denna anstalt är, att fartyg, smittade af gula febern eller pesten, der skola emottagas. Den förra bland dessa farsoter eller gula febern har likväl aldrig visat sig här och kan ej ens förekomma inom den tempererade zonen. Den andra åter, pesten, har ej förekommit inom Sverige på ett sekel, och då den sist härjade här, kom den ifrån Ryssland samt torde genom Kängö karantäns-anstalt ej kunna förhindras att från samma håll framdeles återkomma. Om dessa förhållanden har jag tvänne gånger förut vid riksdagarne erinrat, men alltid fått till svar att anstalten vore behöflig. Jag hemställer likväl nu ånyo, om det kan vara nödvändigt att för ofvan angifna ändamål underhålla en anstalt med en föreståndare, en föreständerska, två doktorer, sjuksköterskor samt annan personal, deribland en kommendering af, efter hvad jag vill minnas, tolf båtsmän, hvartill naturligtvis kommer en ganska vidlyftig sjukattiralj, genom hvilket allt pesten likväl sannolikt icke kan motas. Om också det härför begärda anslaget icke kan utgå, skulle jag åtminstone önska, att det måtte användas till ett nyttigt ändamål.

Såsom ett skäl för bibehållande af ifrågakarantäns anstalt, har man åberopat det, att vi genom traktater med Ryssland och Preussen förbundet oss att underhålla karantän å Kängö, för äfven sådana fartyg som äro smittade af kolera och till någon hamn inom dessa linder destinerade. Om äfven i Ryssland ett och annat dylikt fartyg undergått karantän, tyckes det mig dock besymerligt, att Sverige skall hålla karantän för Rysslands räkning, utan att detta dertill behöfver lemna något bidrag. Från Preussen åter torde intet kolerasmittadt fartyg hafva förekommit.

För närvarande kan väl i afseende å denna punkt intet beslut fattas, men då frågan återkommer under Sjette Hufvudtiteln, har jag å densamma velat fästa uppmärksamhet, i förhoppning att vid behandlingen af denna fråga Utskottet måtte taga den i noggrannt öfvervägande. För öfrigt instämmer jag för min del, såsom nämnt är, i reservanternas förslag.

Herr Per Nilsson från Malmöhus län: Då mitt namn ej finnes bland reservanternas, har jag velat gifva till kännas, att jag inom Utskottet både talat och röstat för Kongl. Maj:ts förslag. Orsaken härtill har varit den stora vikt Regeringen vid förra riksdagen satte på bibehållandet af dispositionsrätten öfver Handels- och Sjöfartsfonden. Den gjorde då frågan om upphörandet af denna fond till en kabinetsfråga.

Då nu Regeringen velat gå representationens önskingar till mötes och afsagt sig det till fonden ingående anslag, så kan jag ej annat än

anse det mindre passande, om representationen skulle säga: "ja detta taga vi med god smak, men vi äro ej belätne dermed, vi vilja hafva ännu mer, nemligen sjelfva fonden också".

När nu härtill kommer, att indragandet af sjelfva fonden icke skulle komma att på något sätt hjälpa till att få inkomster och utgifter att gå ihop; då Riksdagen, för den händelse fonden indroges, i stället finge bevilja ett årligt anslag af 200,000 R:dr till Kongl. Maj:ts disposition, så kan jag ej annat, än under tacksamt erkännande för det tillmötesgående, Regeringen i denna fråga visat, rösta för bifall till Utskottets förslag.

Herr Grefve Posse: Då jag vid förra riksdagen tillhörde minoriteten i denna fråga, kan jag naturligtvis icke vara annat än tacksam för det afseende Regeringen, genom sitt nu framlagda förslag i ämnet, visat sig hafva fäst vid denna minoritets åsigt. Min tacksamhet skulle emellertid hafva varit ändå mycket större, om jag ej af det föredrag i ämnet, som vi nyss hört från en talare på ministerbänken, dragit den slutsats att motiven till Regeringens förslag varit helt andra än jag skulle önskat. Af detta föredrag vill det nemligen synas mig som om dessa motiv varit en viss farhåga, att representationen en vacker dag skulle kunna, Regeringen oåtspord, draga in det nuvarande anslaget till Handels- och Sjöfartsfonden och derigenom försätta Regeringen i det tillstånd, att den stode der med åtskilliga ingångna förpligtelser, men utan tillgångar att uppfylla dessa förpligtelser. Jag tror ej, att Regeringen eger giltig anledning befara, att Representationen någonsin skall bereda Regeringen en sådan ställning. Jag hade önskat, att motiven till Regeringens förslag bestått i något annat än misstroende emot Representationen. Frågan om minskning af anslaget till denna fond väckte vid förra riksdagen mycket motstånd från Regeringens sida och kunde dertill måhända finnas någon anledning; hvaremot det icke kan annat än förundra mig, att, under nuvarande förhållanden, då Regeringen uppgifvit det årliga anslaget, frågan om indragning af sjelfva fonden kan gifva anledning till en liffig strid. Vid förra riksdagen förklarade Regeringen, att dispositionsrätten öfver sjelfva fonden endast vore en fiktion, om ej det till fonden beviljade årliga anslag äfven komme att utgå. Sedan har Regeringen emellertid sjelf ifrågasatt, att det årliga anslaget skulle upphöra, och jag frågar, om man ej vid sådant förhållande egt full befogenhet antaga, att sjelfva fonden icke skulle för Regeringen ega något så synnerligen stort värde.

Jag har för min del gått ut ifrån ett sådant antagande, ty om man fäster uppmärksamhet vid att räntebehållningen å fonden uppgår till endast 41,000 R:dr om året, och att dess öfriga inkomster, med undantag allenast af det bestämda årliga bidraget från Trollhätte kanalverk af 15,000 R:dr, äro ganska ovissa, och man derjemte besinnar, att derest fonden skall kunna med någon fördel användas, det är nödvändigt att till åtskilliga ändamål lemna bidrag deraf utan återbetalningsskyldighet, så är ju klart, att, i samma mån dessa bidrag öfverskrede fondens årliga inkomster, i samma mån komme äfven fonden att förminskas, hvaraf följderna åter blefve den, att densamma komme att så småningom försvinna. På grund häraf har jag ansett, att det skulle vara för Regeringen fördelaktigare, att fonden öfverlemnades till Riksgälds-kontoret mot det att i

stället till Regeringens disposition anvisades ett belopp af 200,000 R:dr, hvilket belopp fullt motsvarar de för år 1870 på fonden anvisade utgifter.

Man har äfven förklarat, att man icke skulle hafva något emot ett sådant arrangement, såvida man ej befarade att Representationen en gång kunde komma att taga tillbaka det anslag, som lemnades Regeringen i ersättning för Handels- och Sjöfartsfonden. Återigen ett misstroende. Båda Kamrarne hafva emellertid erkänt Kongl. Maj:ts dispositionsrätt öfver fonden, och jag tror, att man deraf bör kunna ega visshet för att ett sådant ingrepp i Regeringens rättigheter icke skulle komma att ega rum.

Sjelfva rättsförhållandet är icke föremål för olika mening, enär reservanterne lemnat allt beroende på Kongl. Maj:ts medgifvande. Men, mine Herrar, frågan i sin helhet bör äfven betraktas från en annan synpunkt, nemligen med afseende å grunden af det förtroende, som existerar emellan Regeringen och Representationen. Finnes icke förtroende mellan de båda statsmagterna, så skulle det visserligen kunna hända, att Riksdagen droge in ett anslag, som möjligen blifvit beviljad i stället för en fond sådan som den nu ifrågavarande. Om nu Regeringen egde fonden kvar i sin hand, så vore Riksdagen väl beröfvad denna utväg att gifva sitt misstroende tillkänna. Men äfven om denna utväg vore stängd, skulle Riksdagen i alla fall ega så många andra sätt att ådagalägga ett sådant misstroende och förlama Regeringens magt, och jag kan därför ej heller finna att det för Regeringen kan vara någon vitalfråga eller af någon vigt, om reservationen godkännes eller icke.

För reservationen talar emellertid en i Stats-Rådet uttalad och af Kongl. Maj:t godkänd grundsats, den nemligen att det icke är med god ordning öfverensstämmande, att det finnes särskilda fonder för särskilda utgifter. Då denna grundsats uttalades i konseljen, gällde frågan skogsförvaltningen. Att denna grundsats är saun, har ingen förnekad, och att, om den gäller i ett afscende, den äfven bör gälla i alla andra, torde ej heller kunna vederläggas.

Men jag har äfven förnummit, att man här velat stämpla reservationen såsom ett försök att bryta ett mellan Regering och Representation ingånget aftal. Jag ber att med några ord få bemöta denna uppfattning af saken. Då reservanterne först i mom. *c* icke ifrågasätta fondens indragning annat än i förening med anordnandet af ett anslag såsom ersättning för densamma och derefter i mom. *d* begagna ett sådant uttryck som "i händelse detta beslut af Kongl. Maj:t fastställes", torde deraf följa, icke att reservanterne vilja bryta ett aftal emellan statsmagterna, utan helt enkelt, att de ej anse det sätt, hvarpå förhållandet för närvarande är ordnad, fullkomligt tillfredsställande och därför önska en förändring deri.

Jag tror därför, att man bör erkänna, att reservanterne ställt sig på en fullt lojal och konstitutionel grund. I öfrigt har denna fråga nu varit så ofta behandlad och Riksdagens mening deri är så bekant för Regeringen, att det, enligt mitt förmenande, är ganska likgiltigt, om den nu erhåller sin lösning eller icke. Ty jag är öfvertygad att, äfven om dermed skulle dröja något, Regeringen dock en gång, då frågan ånyo förekommer, med vanlig välvilja och beskedlighet skall gå Riksdagens önskuingar till mötes.

Herr Statsrådet Friherre af Ugglas: Ett bland de skäl, som den siste talaren anförde såsom stöd för den af reservanterne ifrågasatta skrivelsen till Kongl. Maj:t i ämnet, var, att Regeringen vid förra riksdagen skulle förklarar, att Kongl. Maj:ts dispositionsrätt öfver sjelfva *fonden* endast skulle utgöra en *fiktion*, om ej det nuvarande årliga anslaget till densamma fortfarande komme att utgå.

I anledning häraf ber jag att få ytterligare erinra om den skilnad, som förefinnes emellan det förslag, hvilket vid förra riksdagen sökte göra sig gällande, och sakens närvarande skick. Vid förra riksdagen ifrågasattes, att Representationen skulle indraga det nuvarande anslaget af 750,000 R:dr, utan att öfvertaga någon del af fondens utgifter. Nu deremot är det visserligen äfven fråga om indragning af detta anslag, men på samma gång att Riksdagen skulle öfvertaga de väsendtligaste af de på fonden anvisade utgifter. Häri torde väl ligga en betydlig skilnad.

Det är nu, som sagdt, egentligen icke frågan om någonting annat än att från en titel till en annan öfverflytta dessa utgifter. Jemte det Utskottet tillstyrkt det hufvudsakliga af Kongl. Maj:ts förslag, eller anslagets upphörande, har Utskottet tillika föreslagit, att medel måtte anvisas till aflösningen af Öresunds- och Scheldetullarne, men Utskottet har icke uttalat sig lika tydligt i fråga om de öfriga delarne af Kongl. Maj:ts Proposition.

Af Utskottets hela motivering framgår dock, att det ifrågavarande anslagets uteslutande ur Riks-staten ovilkorligen betingar uppförande å de särskilda hufvudtitlarne utaf de af Kongl. Maj:t angifna anslag, som hittills bestridas från Handels- och Sjöfartsfonden, och jag antager sålunda att ett bifall till Utskottets förslag innefattar ett bifall till Kongl. Maj:ts Proposition i dess helhet.

Jag öfvergår nu till reservationen. Jag vill dervid icke ingå i någon vidlyftig undersökning om, huruvida den, ehuru icke stödjande sig på något under riksdagen i vederbörlig ordning väckt förslag, likväl grundlagsenligen bör komma under afgörande. En motion har visserligen blifvit väckt i ämnet, men den går i en riktning alldeles motsatt reservanternas förslag. Men jag vill deremot fästa uppmärksamheten på det olika förhållande, som eger rum om fonden fortfarande förblifver under Kongl. Maj:ts disposition, eller om den indrages till Riksgälds-kontoret och Kongl. Maj:t i stället erhåller till sitt förfogande ett årligt anslag af 200,000 R:dr.

Skulle på detta sätt ett visst belopp anvisas i stället för fonden, så vore ju Kongl. Maj:t vid de förfoganden, han ville göra, bunden inom detta bestämda belopp och kunde icke för något år öferskrida detta. Står åter sjelfva fonden till Kongl. Maj:ts disposition, så är Kongl. Maj:t oförhindrad att till ett visst gifvet ändamål använda en större summa på en gång. Det ligger således en betydlig skilnad emellan det nuvarande förhållandet och det sätt, hvarpå reservanterne föreslagit att saken skulle ordnas, och denna skilnad är just orsaken hvarför Regeringen håller på bibehållandet af sjelfva fonden.

Men vid denna sena timma vill jag ej längre upptaga Kammarens tid. Jag slutar därför med att uttala min tillfredsställelse öfver, att jag ej hört någon ifrågasätta Kongl. Maj:ts rätt att fritt förfoga öfver sjelfva fonden, och yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Friherre von Schulzenheim: Med obehag vidrör jag detta ämne, vid hvars behandling under förra riksdagen jag ej var närvarande. Förhållandena hafva sedan dess förändrat sig, men mina tänkesätt äro desamma.

Mot ett yttrande, som vi nyss hört från ministerbänken, måste jag emellertid inlägga min protest. Förra Riksdagen var af statsrättsliga skäl förhindrad att indraga Handels- och Sjöfartsfonden. Af de förhandlingar, som då egde rum i denna fråga, torde man därför ej heller kunna eller böra draga den slutsats, att Riksdagen skulle kunna vilja försätta Regeringen i den ställning, att den ej kunde uppfylla ingångna förbindelser, ett antagande hvartill ej heller någon annan anledning förekommit.

Jag hade önskat i denna sak, som vid förra riksdagen af Regeringen gjordes till en kabinettsfråga, att det tillmötesgående för representationens önskingar, som nu skett, icke egt rum förr, än vår nya Riksdags första turnus förflutit och nya val till denna Kammare egt rum.

Emellertid har nu ett sådant tillmötesgående egt rum, och det tillhör icke mig att granska de motiver, som legat till grund härför. Visst är dock, att konsekvensen af Regeringens Proposition leder till antagande af reservanternes förslag; ty säkert är att, skall Riksdagen öfvertaga nio tiondedelar af fondens utgifter, så kommer den ock en gång att öfvertaga sjelfva fonden.

Andra Kammaren har redan vid förra riksdagen sjelfständigt bestämt sig i denna fråga och uttalat sitt omdöme om hvad den anser vara rätt deri. Vid denna riksdag har frågan inträdt i ett nytt skede. Andra Kammaren är fri från de förbindelser, den vid förra riksdagen åtog sig, ty grunden för dessa förbindelser är nu borta, då Regeringen sjelf efterskänkt det årliga auslaget till fonden. Kammaren har därför äfven nu full frihet att fatta sitt beslut.

Men Första Kammaren har emellertid fattat ett beslut, af den beskaffenhet att, ehuru det visserligen icke behöfver tjena till någon ledning för oss, det likväl skulle vara praktiskt oklokt, om vi ej fästade något afseende dervid. Första Kammaren har nemligen afslagit Kongl. Maj:ts Proposition.

Vid sådant förhållande anser jag klokheten bjuda, att denna Kammare vid fattandet af sitt beslut följer endera af dessa trenne vägar: *den ena*, i likhet med hvad Första Kammaren beslutat, eller att Kammaren förkastar Kongl. Maj:ts Proposition och det nuvarande tillståndet fortfar oförändradt; *den andra*, Kammaren antager reservanternes förslag, deraf följden blir, att intot beslut af Riksdagen fattas och Kongl. Maj:t med naturlig konsekvens kvarstår med sitt erbjudande och hvarigenom frågans afgörande uppskjutes till en annan riksdag; och *den tredje*, Kammaren antager Utskottets förslag, hvilket har till resultat att åtminstone något måste afgöras vid Kamrarnes gemensamma behandling af frågan.

Under så brydsamma omständigheter röstar jag för bifall till Utskottets Utlatande.

Herr Bergström: Då frågan om Handels- och Sjöfartsfonden vid sistlidne riksdag förevar, betraktades den snart sagdt uteslutande från historisk synpunkt och den utredning, som åstadkoms angående fondens

tillkomst och utveckling, ansågs innefatta bevisning derom, att fonden, derunder inbegripet det af tullmedlen utgående årliga anslaget af minst 750,000 R:dr, stode under Kongl. Maj:ts uteslutande disposition. Det torde därför vara obehöfligt att vid detta tillfälle inlåta sig på den historiska sidan af frågan, helst den historiska ståndpunkten numera synes vara en öfvervunnen ståndpunkt. Emellertid kan jag icke underlåta att framhålla, hurusom denna fond städse varit föremål för öfverenskommelser och aftal emellan Regering och Representation. Sådant var förhållandet, då den ursprungliga benämningen "*konvojafgift*" utbyttes mot benämningen "*afgift till Handels- och Sjöfartsfonden*" och fastställdes att utgå med 10 procent af tullerna å alla importartiklar. Föremål för aftal emellan Regering och Representation var fonden vid 1856—1858 års riksdag; då afgiften till fonden afskaffades och fonden för sålunda mistade inkomster tillerkändes godtgörelse af inflytande tullmedel med minst 750,000 R:dr årligen, motsvarande 5 procent af tullinkomsternas till 15,000,000 R:dr beräknade brutto, hvarjemte fonden förklarades böra *alltid* erhålla 5 procent af det belopp, hvarmed brutto-tulluppbörden kunde öfverstiga 15,000,000 R:dr R:mt. Slutligen hafva indragningen af konvojkommissariet samt Handels- och Sjöfartsfondens öfverflyttning på Statskontoret varit en följd af förutgående underhandlingar och aftal emellan Regeringen och Representationen, hvilken sistnämnda dervid uttryckligen förklarat sig icke åsyfta någon sådan åtgärd, som kunde leda till inskränkning i den myndighet, hvilken Kongl. Maj:t egde att öfver Handels- och Sjöfartsfonden utföra, utan komme fondens förflyttning till Statskontoret att lemna Kongl. Maj:ts dispositionsrätt oförändrad.

Det är nu fråga om att åt dessa aftal gifva en annan form. Kongl. Maj:t har afstått från äskande af det till fonden utgående årliga anslaget af minst 750,000 R:dr, emot det fonden befrias från de tid efter annan å fonden anvisade årliga utgifter; men dermed äro de reservanter, som tillhöra Andra Kammaren, ej nöjda, utan önska, att hela den nu befintliga fonden måtte indragas, mot det att till Kongl. Maj:ts disposition å Riksgäldskontoret anvisas ett anslag af 200,000 R:dr, att användas till understöd och lån för sådana föremål, för hvilka fonden varit afsedd. Man säger det från statsekonomisk eller statsfinansiell synpunkt icke kunna gillas, att för bestridande af särskilda statsutgifter finnas särskilda fonder, hvilka kräfvat en särskild mer eller mindre vidlyftig förvaltning. Jag medgifver villigt, att en sådan anordning icke öfverensstämmer med den moderna finansförvaltningens grundsatser, hvilka fordra alla utgifters bestridande ur en samfärd kassa, utan snarare är en feodalistisk inrättning; ity att den feodalistiska förvaltningens hufvudmaxim just är att anvisa vissa tillgångar för upprätthållande af vissa statsändamål och utgifter. Deraf skulle ock följa, att man icke kunde hafva något att invända mot fondens indragning och dess ersättande med ett årligt anslag; men jag tillstår uppriktigt, att farhågan för att ettsådant ersättningsanslag rätt snart åter indrages är hos mig så stark, att jag måste motsätta mig reservanternes förslag. Vore det möjligt, att det af reservanterne förespeglade ersättningsanslaget sattes under grundlagens skydd, och att dess belopp der på öret bestämdes, så skulle jag icke ett ögonblick tveka att biträda reservanternes förslag; men nu vet jag, att Regeringen är herre öfver fonden,

och att henne icke kan betagas dispositionsrätten deröfver; hvaremot, om denna fond utbyttes mot ett årligt anslag, hvilket icke såsom de båda kreditiven vore kringgårdadt med grundlagens mur, samma anslag snart skulle försvinna. Man finner nemligen, att aftal emellan Regering och Representation icke respekteras. Till och med i förevarande reservation spårar jag tecken till, att man icke skulle respektera de af Kongl. Maj:t å fonden till utbetalning anvisade pensioner och ersättningar, ty i mom. *d* af reservanternes förslag synes reservanterne icke vilja obetingadt medgifva uppförande å Allmänna Indragningsstaten af de nu på fonden anvisade pensioner och ersättningar m. m., utan förbehålla Riksdagen rätt att pröfva hvilka pensioner och ersättningar böra fortfarande utgå. Detta förhållande utgör för mig ett ytterligare skäl att motsätta mig reservanternes förslag.

En af reservanterne, Herr Björek, har haft sin särskilda mening. Denne, om jag så får uttrycka mig, från reservanterne dissentierande reservant har ansett, att ur den i mom. *e* förekommande meningen: "att Riksdagen må för sin del besluta" borde uteslutas orden: *för sin del*. Hvad han dermed åsyftar är ej för mig klart; ty i sitt anförande erkände han, att Kongl. Maj:ts disposition öfver fonden grundades å en öfverenskommelse. Men är förhållandet sådant, så måste väl deraf följa, att denna öfverenskommelse lika litet som hvarje annan sådan kan ensidigt brytas af Representationen. Jag tror således, att den dissentierande reservanten gerna kunde hafva låtit orden "för sin del" kvarstå; men ville han nödvändigt hafva bort dem, så var det icke välbetänt af honom, att i mom. *d* låta kvarstå orden: "*i händelse samma beslut af Kongl. Maj:t fastställles*"; hvilka ord nödvändigt förutsätta Kongl. Maj:ts bifall till ett beslut, så beskaffadt som reservanternes.

En talare från Calmar län har försökt sig på en grundlagstolkning i syfte att visa, det Riksdagen skulle ega rätt indraga fonden och i allmänhet ordinarie anslag af hvad natur som helst. Frågan är mycket omtvistad inom vår statsrätt och utmärkte statsrättslärare hylla en alldeles motsatt åsigt mot nämnde talare. Jag vill icke nu inlåta mig på denna fråga; men kan icke underlåta att påpeka, hurusom åsyftade talare icke kan anses hafva lyckats bevisa hvad han vill dermed, att han står och läser upp ett eller annat Rikets Ständers beslut af innehåll, att Kongl. Maj:t eger använda uppkomna besparingar. Det torde väl kunna sägas, att Handels- och Sjöfartsfonden uppkommit vid sidan om grundlagen; men i hvarje gammalt kulturland med historisk utveckling lär man påträffa sådana anomala förhållanden. Genom de rörande Handels- och Sjöfartsfonden träffade bestämmelser har Svenska folkets beskattningsrätt icke blifvit för nära träd, helst en af våra konstitutionela stadgar, nemligen ansvarighetslagen för Stats-Rådets ledamöter, uttryckligen omtörmåler afgifter och pålagor, hvilka Konungen eger att utan Riksdagens hörande höja eller nedsätta.

Under öfverläggningen har mycket ordats om, att man borde hysa det förtroende för Representationen, att den ej skulle försöka att försätta Regeringen i den ställningen att icke kunna fullgöra ingångna förbindelser. För min del hyser jag ej ett sådant förtroende;

ty,

ty så vidt jag förstår att bedöma hvad vid sistlidne riksdag under behandlingen af frågan om Handels- och Sjöfartsfonden tilldrog sig, gjorde sig en fraktion just skyldig till ett dylikt försök; hvilket dock den gången till följd af flertalets loyauté misslyckades.

På grund af hvad jag anført yrkar jag bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Hedlund: Då, såsom reservanterne sjelfve medgifvit, dispositionen öfver sjelfva fonden tillhör Kongl. Maj:t, finner jag det vara öfverensstämmande med den aktning Representationen är skyldig Regeringen, att nu "besluta för sin del" att undandraga Kongl. Maj:t denna fond. Enda formen, hvarunder det af reservanterne afsedda mål skulle kunna vinnas, vore att, på sätt äfven blifvit föreslaget, aflåta en skrivelse till Regeringen i frågan. Då nu denna utväg blifvit stängd genom Första Kammarens beslut, och frågan således icke kan komma till afgörande på annat sätt, än derigenom att den blir föremål för gemensam votering, anser jag det vara både värdigt och statsklokt att bifalla Utskottets med Regeringens öfverensstämmande förslag.

Det beror nu på, huruvida Representationen skall gifva Regeringen dementi för dess tillmötesgående af Andra Kammarens önskningsar; det beror på huruvida den skall mot Regeringen afgifva ett afvot, om ej rent af fiendtligt votum. För min del tror jag att Andra Kammaren bör gifva tillkänna, att, då Regeringen går i den rätta riktningen, den alltid i denna Kammare skall kunna påräkna erkännande deraf och att den här skall finna ett stöd mot den andra hälften af Representationen, då denna, såsom Första Kammaren i dag gjort, visar sig vara mera konungsk än Konungen sjelf, samt deri känna en ny maning att fortgå på den beträdda banan.

Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Friherre Alströmer: Då frågan, enligt mitt sätt att se saken, icke egentligen har någon politisk betydelse, så vill jag ej fästa mig vid det efter mitt omdöme oberättigade angrepp mot Regeringen, som en talare från Upsala-bänken tillåtit sig, icke heller vill jag vidröra det inflytande på magtställningen mellan Regeringen och Representationen, som antagandet af det framlagda förslaget skulle medföra, utan jag vill skåda ämnet från en mera praktisk sida, och då förefaller det mig temligen klart att reservanternes förslag egentligen går ut på att, så att säga, äta upp hela Handels- och Sjöfartsfonden i små portioner. Jag frågar, om det kan finnas skäl och nyttigt att, sedan man under tidernas längd samlat en fond att användas till hvarjehanda nyttiga företag, så småningom plocka bort den att till slut ingenting återstår. Denna fond har utträttat storverk; utan densamma hade vi kanske ännu varit i saknad af vårt vidt utgrenade telegrafnät, och i detta uppfinningarnes tidevarf kan denna fond vidare behövas till understöd för åvägbringande af angelägna och viktiga ändamål. Man har sagt, att det icke vore med god ordning för enligt att hafva särskilda fonder, men Representationen har ju sjelf en sådan fond, nemligen fonden för nödlidandes undsättning i missväxtår; och manne man skulle vilja upplösa denna fond, som så många gånger varit

oss till nytta. Man kan ingalunda säga att Kongl. Maj:t vanvårdat Handels- och Sjöfartsfonden, då den blifvit använd till sådana stora företag, som till aflösande af de hinderliga sjöfartstullarne och till anläggande af våra telegrafer, och då den hittills användts till dylika gagneliga företag, så anser jag det ganska oriktigt att minska Regeringens bestämmanderätt öfver fondens användande. Hufvudsakligen af denna anledning bestrider jag att något afseende må fästas å reservanternes förslag, och yrkar bifall till Utskottets hemställan, hvarigenom Kongl. Maj:t fortfarande sättes i tillfälle att till landets nytta använda inkomsterna af ifrågavarande fond.

Herr Carl I fvarsson: Då jag tillhör deras antal, som reserverat sig mot Utskottets förslag, ber jag att härtill få uppgifva anledningen. Jag har utgått från den synpunkten, som Konungens rådgifvare i ett af en annan talare uppläst Statsråds-protokoll uttalat, eller att Statens inkomster borde så vidt möjligt är samlas i en kassa, och jag har föreställt mig, att detta vore högst angeläget för att förenkla handhavandet af medlen och den behöfliga kontrollen deröfver. Detta är den hufvudsakliga anledningen, hvarför jag biträdt reservanternes mening, ehuru jag vill medgifva, att i denna speciela fråga tillämpningen häraf för närvarande betyder mindre eller nära nog ingenting, då här icke några synnerliga besparingar kunna ifrågakomma. Jag vill icke nu framställa något bestämdt yrkande på antagande af reservanternes förslag, utan öfverlemnar åt en och hvar att välja mellan de förslag han kan anse vara bäst. Måhända är Utskottets förslag i detta speciela fall och vid nuvarande förhållande bättre och att föredraga framför reservanternes, och jag vill derföre blott tillkännagifva att jag fast vidhåller principen att så mycket som möjligt draga in under Statens förvaltning de till offentliga behof afsedda statsmedlen, en princip som jag tror böra allt framgent af båda statsmagterna befrämjas och, i den mån sådant låter sig göra, genomföras, för att uppnå en väl behöflig förenkling i denna gren af statsförvaltningen, och detta desto mer, som i snart sagdt alla till denna förvaltning hörande grenar erfordras betydliga förenklingar, om verkliga besparingar skola någon gång kunna åstadkommas på aflöningsstaterna.

Herr Friherre Gripenstedt: Innan jag går att i korthet yttra mig i sjelfva saken, anhåller jag att få vidröra en omständighet, som visserligen förut blifvit här omnämnd, men som torde förtjena någon ytterligare belysning. En föregående talare har nemligen lifligt beklagat, att Regeringen framkommit med detta förslag, då Regeringen derigenom uppgifvit den ståndpunkt som den, rörande denna fråga, för 9 månader sedan med så mycken styrka försvarat. Ehuru äfven jag skulle hafva önskat, att Regeringen icke framställt sitt förslag, så måste jag dock medgifva, att en af Regeringens ledamöter här klart ådagalagt, att ståndpunkten nu ingalunda är deusamma, som vid den tid då Regeringen förklarade frågan vara en kabinetsfråga, och att frågan nu endast gäller en omflyttning, en förändring i sättet för liqviderna.

Hvad nu sjelfva Regeringens framställning angår, så bör man strängt fasthålla skilnaden mellan *förslagsanslaget* till Handels- och Sjöfartsfon-

den och *fonden sjelf*, så att man icke anser att, då Regeringen gör framställning derom att förslagsanslaget måtte ur Riks-staten uteslutas, samt således afhände sig den sjelfständiga dispositionsrätten öfver anslagen till fonden, den äfven på samma gång afstått från sjelfva fonden. Sådant är alldeles icke förhållandet, men för de flesta, som ej fullständigt känna denna fråga, eller som ej gifva sig tid att grundligt undersöka densamma, för alla dessa uppstår hvad en talare kallade "skenet" af inkonsequens eller svaghet, ty de föreställa sig att Regeringens framställning utgör en eftergift i en fråga, som af Regeringen nyss förut med så mycken kraft försvarades. Men just därför att icke ens skenet af ett vacklande skulle vara emot Regeringen, tror jag, att det hade varit nyttigt, om framställningen nu icke blifvit gjord, helst någon skada väl icke kunde sägas hafva uppstått. i fall densamma nu uteblifvit, och förhållandet tillsvidare fått vara oförändradt. Men när nu så ej är, när nu Regeringen redan framställt sitt förslag, så blir första frågan: Är anslaget till sitt nuvarande belopp vidare behöfligt eller icke? Då Regeringen anser, att det-samma för framtiden utan skada skulle kunna något nedsättas, så är ingenting att säga derom att en sådan nedsättning medgifves, ty att bibehålla anslagets storlek utöfver behovet, blott därför att Regeringen deröfver egde en större dispositionsrätt, kan jag icke anse vara riktigt. I afseende på formen för sjelfva *anslaget* torde det väl också vara temligen likgiltigt, huruvida alla dessa anslag, som af förslagsanslaget till Handels- och Sjöfartsfonden blifvit bestridda och derifrån utgått, förekomma i klump uppförda på Sjetta Hufvudtiteln, eller huruvida åtskilliga af ifrågasvarande utgifter öfverflyttas till de platser, som i statsregleringen, jemlikt därför antagna grunder, dem tillkomma. Visserligen är det sannt, att, under loppet af 20 år, i fall den gamla ordningen bibehållits, skulle tillgången hafva ökat med ett belopp, motsvarande utbetalningarne för de begge tullarnes aflösning; men å andra sidan kan sägas, att under denna tidrymd så många förändringar kunna inträffa, att osäkert är, huruvida det nuvarande anslaget alltjemt oförändradt skulle komma att bibehållas, och att i betraktande häraf äfven kan vara tvifvelaktigt, om någon skada kan anses uppkomma genom den förändrade uppställning som nu blifvit föreslagen.

Hvad deremot angår andra delen af frågan, eller ett utbyte af *sjelfva fonden*, så att alla dess disponibla tillgångar i kontanta medel, dess inflytande ränte- och kapitalafbetalningar samt vinstmedel m. m. skulle till Riksgälds-kontoret öfverlemnas äfvenledes mot ett årligt anslag, så tager jag mig friheten fästa uppmärksamheten derpå, att Regeringens motstånd mot detta förslag icke behöfver, såsom man påstått, grunda sig endast på misstroende eller bristande förtroende till Representationen, utan på den omständigheten, att det ligger en väsendtlig olikhet i sjelfva saken. Det är redan antydt af Herr Finansministern, att det gifves tillfällen, då användandet af en större summa på en gång kan vara af behovet påkallad, och om äfven understödet vore aldrig så nyttigt, skulle Regeringen då vara urständssatt att lemna denna hjälp, i fall det årliga anslaget härtill vore otillräckligt och Regeringen icke bibehölle dispositionsrätt öfver sjelfva fonden. Härtill kommer nu att, äfven om Regeringen icke hyser något bestämdt misstroende till Representationen, hvilket skulle kunna

antydå någon slags fiendtlighet mellan statsmagterna, så lærer det väl ändock icke kunna förnekas eller antagas såsom alldeles omöjligt, att under tidernas lopp åsigtorna kunna så förändras, och förhållandena så vexla, att kommande representationer skulle finna det nu såsom ersättning beviljade anslaget mindre behöfvt, och därför minskade eller indroge detsamma, då ej någon bestämd skyldighet eller något verkligt kontrakt bunde Riksdagen; och med afseende härpå, synes mig att det icke är något fel af Regeringen, utan tvärtom en förtjenst och en skyldighet att nu iakttaga nödig försigtighet, och att man därför icke heller nu har skäl att så häftigt angripa den Konungens rådgifvare, som yttrat denna tanke. Man har sagt, att Kongl. Maj:ts förslag skulle gå ut på en förändring i de föregående aftalen, och att Riksdagen således också skulle ega rätt att uppsäga kontraktet; men jag vill fästa uppmärksamheten derpå, att Regeringens förslag att ändra villkoren för åtnjutande af *anslagen* gäller endast den ena delen, nemligen förslagsanslaget, och alldeles icke sjelfva fonden, såsom reservanterne påyrka. Man bör således icke bemäktiga sig ett motiv för sina påståenden, som alldeles icke finnes till. Ämnet är nu så uttömdt och från alla sidor skärskådadt, att jag icke längre vill dermed upptaga Kammarens tålmod, och vill endast slutligen tillkännagifva, det jag anser klokast och rättast att bifalla framställningen på det sätt Utskottet föreslagit, så att det å Sjette Hufvudtiteln uppförda förslagsanslaget till Handels- och Sjöfartsfonden må ur Riks-staten uteslutas, mot att å samma Hufvudtitel såsom särskilda förslagsanslag uppföras de till affösning af Öresundska och Scheldetullarne erforderliga belopp, men att sjelfva fonden fortfarande kommer att stå under Kongl. Maj:ts disposition.

Herr C. A. Larsson: Då jag deltagit uti de afdelningar inom Utskottet, som förehaft denna fråga till behandling, men sedermera hade ledighet då den afgjordes inom Utskottet, har jag behof att här redogöra för min ställning till frågan.

Det har blifvit anmärkt, att icke någon motion i reservanternes syfte blifvit afgifven. Häremot vill jag dock erinra, att Friherre Liljencrantz väckt motion med afseende å förvaltningen af denna fond, men detta förslag ansågs dock för vida mera inkrånsladt och svårt att realisera än det af reservanterne framlagda förslag.

Vid sammanträdet inom Utskottsafdelningarne voro visserligen ett par ledamöter missnöjde med det af Kongl. Maj:ts framlagda förslag; alla andra ledamöter erkände Regeringens välvilliga åsigt att gå Andra Kammarrens vid sista riksdagen i frågan uttalade åsigt till mötes. En skrifvelse af ganska enkelt innehåll blef därför också uppsatt, men denna bortkrånslades sedermera. Om detta förslag emellertid vunnit framgång, skulle säkert icke en eller annan behöft taga illa vid sig. Den vinst skulle deraf uppstått, att man sluppit alla dessa särskilda utlåningar och särskild förvaltning af denna fond. En sådan dubbel förvaltning som nu eger rum, då Riksgälds-kontoret vanligen lemna understöd för samma ändamål som denna fond, torde vara helt och hållet onödig, då Riksdagen så ofta sammanträder. Detta var emellertid anledningen till reservanternes förslag, ehuru det i början framträdde i mycket enklare form.

Hvarken Regeringen eller någon annan har dessutom någon anledning att misstro Andra Kammaren för obenägenhet att bevilja alla de anslag, som kunna vara till nytta. Regeringen har i allmänhet och med högst få undantag, hvilka icke kunna antagas för något misstroendevotum, erhållit de anslag den begärt; så att man hade icke något i detta afseende att befara genom antagande af reservanternas förslag.

Jag vill dock icke yrka härfpå under nuvarande förhållanden, utan hemställer jag till reservanterne deremot, om icke äfven de skulle anse för klokast att bifalla Utskottets förslag, enär det i annat fall kunde hända att hela frågan förfaller, sedan Första Kammaren nu lärer hafva förkastat den Kongl. Propositionen.

Denna sednare medför dock en besparing redan 1870 af omkring 80,000 R:dr och sedermera 1877 minskar den Statens utgifter med en högst betydlig summa.

Herr Nils Larson: Jag ber blott att få tillkännagifva, att jag afstår från yrkandet om bifall till reservanternes förslag och yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Kallstenius: Då denna fråga nu redan blifvit så vidlyftigt och på ett så genomförande sätt diskuterad, att något nytt derutinnan väl näppeligen kan anföras, så har jag icke något vidare att i saken tillägga; men jag vill dock nämna att, om ett sådant förslag blifvit väckt eller nu förelåg att afgöra, som det den ärade representanten från Christianstad här framställt, nemligen att genom en grundlagsbestämmelse tillförsäkra Kongl. Maj:t om, att ärligen få påräkna, för de ändamål hvartil Handels- och Sjöfartsfonden varit och är afsedd, ett anslag, ungefärligen motsvarande denna fonds afkastning, så skulle jag för min del genast varit färdig att biträda detsamma. Men under nuvarande förhållanden åter och särdeles sedan vi nu erfarit Med-kammarens beslut i denna fråga, så tror jag icke annat är att göra än att, i likhet med den siste talaren och de flesta som här uppträdt, bifalla Utskottets förslag, och jag gör detta så mycket heldre som jag i Utskottet biträdt detta förslag.

Innan jag lemnar ordet, måste jag dock tillkännagifva, att jag till alla delar instämmer i det yttrande den tredje talaren i ordningen afgifvit och vill jag dermed hafva uttalat, att det ingalunda var med angenäma känslor, som jag emottog den ifrågavarande Kongl. Propositionen, men då den nu emellertid frankommit, så är och har alltifrån början derom varit min tanke, att icke något annat dervid var att göra, än att bifalla densamma.

Öfverläggningen förklarades slutad. Herr Talmannen upptog de särskilda yrkanden, som blifvit gjorda, och framställde i öfverensstämmelse dermed propositioner, af hvilka den, som afsåg bifall till Utskottets förslag, förklarades hafva blifvit besvarad med öfvervägande ja; och var alltså Utskottets hemställan af Kammaren bifallen.

§ 13.

Föredrogos Banko-Utskottets Memorial:

N:o 2, angående verkställd undersökning och granskning af Riksbankens tillstånd, styrelse och förvaltning;

N:o 3, angående afskrifning af åtskilliga lån och öfverräntor utur Diskontkontorets räkenskaper; och

N:o 4, i fråga om afskrifning af åtskilliga vid lånekontoret i Göteborg upptagna diskontlån, äfvensom af derstädes balanserade räntor å dylika lån.

Allt hvad Utskottet i dessa Memorial hemställt blef af Kammaren bifallet.

§ 14.

Herr Talmannen tillkännagaf, att Herr *Kolmodin* enligt ingifvet läkarebetyg vore tills vidare af sjukdom hindrad från deltagande i riksdags-göromålen.

Ledighet beviljades Herr *Kallstenius* under 8 dagar från den 1 instundande Mars.

§ 15.

De under § 1 i detta protokoll omförmälda Kongl. Propositioner bordlades.

§ 16.

Upplästes och godkändes Riksdagens Kanslideputerades förslag dels till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 4, angående val af Riksdagens Justitie-ombudsman och hans suppleant, dels ock till förordnanden N:is 5 och 6 för de till nämnda befattningar valda personer.

§ 17.

Till bordläggning anmäldes följande nu inkomna ärenden:

Konstitutions-Utskottets Utlåtande N:o 3, i anledning af väckt motion om ändring i 72 § Riksdags-ordningen;

Stats-Utskottets Utlåtanden:

N:o 29, angående Riksgälds-kontorets förvaltning under den tid, som förflutit sedan början af 1868 års riksdag;

N:o 30, i anledning af väckta motioner angående kronobrefbärings-skyldighetens skiljande från jordbruket m. m.;

N:o 31, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, angående afsöndring af jord från militieboställs-lägenheterna Sjöleden och Lökshuset samt bostället Tostarp, för att tilläggas exercistältet Ljungby hed;

N:is 32—35, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Första till och med Fjerde Hufvudtitlar;

Bevillnings-Utskottets Betänkanden:

N:o 2, angående tullbevillningen;

N:o 3, i anledning af väckta motioner rörande dels nedsättning af det enkla brefportot och afgiften för sluten rekommendation, dels utbytande af tidningsstämplings-afgiften mot lämpligt postporto;

N:o 4, i anledning af inom Första Kammaren väckt motion om förhöjd stämpelafgift å spelkort; och

N:o 5 i anledning af väckta motioner om särskild beskattning å tillverkningen af maltdrycker;

Andra Kammarens Fjerde Tillfälliga Utskotts Betänkanden:

N:o 1 (i samlingen N:o 5), med anledning af Herr Johannes Anderssons motion N:o 97, om ersättning till boställsinnehafvare för odlingar samt diknings- och stenröjningsarbeten å boställets mark;

N:o 2 (i samlingen N:o 6), angående Herr A. Rydbergs motion N:o 67, med förslag till ändringar uti gällande resereglemente;

N:o 3 (i samlingen N:o 7), öfver Herr Per Nilssons från Christianstads län motion N:o 148, om indragning af öfverflödiga embets- och tjänstebefattningar m. m.;

N:o 4 (i samlingen N:o 8), i anledning af Herr S. Rosenbergs motion N:o 5, om aflåtande af en skrifvelse angående förslag till en pensionsinrättning för tjänstemän och betjente så väl vid Statens jernvägar som telegrafverket;

N:o 5 (i samlingen N:o 9), i anledning af Herr Hessles motion N:o 13, med förslag till ett tillägg uti 11 § af Kongl. Förordningen den 11 Juli 1862, i afseende på uppbörden af presterskapets inkomster; och

N:o 6 (i samlingen N:o 10), öfver Herr L. J. Fahlanders motion N:o 285, om förändrad kostnadsersättning åt exsekutor i utsökningsärenden;

Andra Kammarens Femte Tillfälliga Utskotts Utlåtanden:

N:o 4 (i samlingen N:o 11) i anledning af väckt motion om ändring af Kongl. Förordningen den 12 Februari 1864, angående passagerare-ångfartyg;

N:o 5 (i samlingen N:o 12), i anledning af Herr O. Nilssons från Christianstads län väckta motion, N:o 88, angående upphörande af den till sjömanshusen, enligt Kongl. Reglementet den 30 Mars 1748, utgående s. k. plåtafgift;

N:o 6 (i samlingen N:o 13), med anledning af väckt förslag om förändring i nu gällande Jagststadga;

N:o 7 (i samlingen N:o 14), i anledning af Herr P. Olssons motion, N:o 53, om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, rörande befrielse för Skånska och Danska färjemansbåtar, icke öfverstigande nio nyläster, samt andra Svenska och Danska båtar och fartyg, däckade eller odäckade, icke öfverstigande tolf nyläster, att, då de användas till sjöfart emellan Svenska och Danska orter vid Öresund, taga lots eller erlagga lotspenningar.

§ 18.

Protokollsutdrag rörande de vid detta sammanträde fattade beslut justerades.

Sammanträdet afslutades kl. $\frac{1}{2}$ 11 e. m.

In fidem

H. Husberg.